Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 8 (118) — 13 APRILIE 1963 | REVISTĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | Apare simbăta, de două ori pe lună — 12 PAGINI — 1,50 lei

PRIMĂVARA — Fotografie de A. MIHAILOPOL

EROICA

de **Ion Brad**

Bucuria se cucerește cu greu.
Mii de ani a fost tristețea cîntată,
Pînă-n Infern a coborît Orfeu
Să-și vadă iubita încă odată.

Ca el privește-n ochii lumii, clar!
Fă pietrele să joace și apele s-asculte.
Dac-ai trecut de-al nopții crunt hotar
Poți preamări lumina veacuri multe.

Bucuria se cristalizează cu greu
În aliaje scăpărînd carate,
Nu-i doar un simplu arc de curcubeu
Ce taie cerul vieții-n jumătate.

S-o furi din stînca sură, ca miner,
Chiar dac-ar fi să ții în spate munții
Și curcubeul smuls din efemer
Va arde omenirii-n jurul frunții.

Bucuria se cucerește cu greu
Chiar pentru clipa ce-o oprim. Dar oare
Pentru-acest timp cuprins în gîndul meu
Între prezent și veacuri viitoare!

ÎN ACEEAȘI DIRECȚIE...

de **Florența Albu**

Un tren. Obraze ostenite. Tăcerea.
Tăcerea gîndurilor care se-ncrucișează în aer,
printre razele soarelui.
Gînduri,
ca drumurile, în aceeași direcție...
Oamenii — pot să-și sprijine capul
unul de altul, să doarmă,
ori pot să privească prin geam
țara și soarele
și să nu-și spună ce gîndesc,
de parcă-n tăcerea aceea,
gîndurile — unelte cu care se lucrează zi de zi
sînt rînduite alături, ca-ntr-un rastel gospodăresc
pline încă de pămînt proaspăt,
ca plugurile aduse din cîmp, primăvara.

INSCRIPȚIE DE PRIMĂVARĂ

Rîndurile de față le-am fi vrut scrise cu un condei de malin sau de salcie pe pămîntul reavăn și aburind al primăverii. Zilele trecute încă mai băteau vîntoasele, mai cădea lapovița și iată, astăzi, au plesnit mugurii prunilor și vișinilor, s-au ivit neghi de catifea ai mițișorilor, cupele minuscule și diafane ale ghioceilor și ciobu-rile de sticlă ale albăstrelelor. Cu modestia și cu lipsa de ostentație repetată la echinox de nenumărate milenii, natura ne oferă, ca pe-un poem de dimensiuni cos-mice, revelația unei noi primăveri. Tragem în piepturi, cu nesaț, aerul tare și pur al munților, de ozon, sub clopotul cărora trăim și muncim și chiar dacă am fi o „stea fără nume", simțim vibrînd în noi un vers de poet, un penel de pictor, cîntecul unui compozitor.

Să mergem în cea mai mare și veche gară a patriei, în Gara de Nord, și să privim trenurile care vin din toate unghiurile țării. N-ai să vezi nimic senzațio-nal, dar în fluviul călătorilor surprinși de fiecare dată de-o față nouă a inimii pa-triei lor, a Capitalei, ai să simți izvorul de foc tînăr și de oțel al Hunedoarei, curcubeul de scîntei al oțelăriilor din Reșița, miezul de rodie încandescentă al fon-tei din carcasele motoarelor noi făurite la Brașov și Craiova și zvîcnetul gigantic-ului puls electric de la Paroșeni și de la Singeorgiul de Pădure. O muncitoare poartă în ochi fulgerul minuscul al suveicii de lîngă care abia a plecat. Un muncă-tor se gîndește încă la oțelul trefilat în instalațiile laminoarelor sub privirile și sub brațele sale atente. Sondorul simte că în motoarele printre care trece arde țițeiul scos de el din pămînt și agronomul se uită la primul chioșc cu pîine ieșit în cale, recunoscîndu-și în miezul pufos și aromat visul său rumenit încă din pri-măvara și vara și toamna trecută. Anul trecut, pe vremea asta, el a trăit cea din-tîi primăvară colectivistă și toată noaptea, călătorind, a stat cu obrazul lipit de fereastra compartimentului, privind cu uimire și fericire, cu speranță și mîndrie, farurile tractoarelor, privindu-le ca pe niște mari și surprinzătoare constelații te-restre. Chiar trenul e tractat de-o locomotivă ciudată, fără cazanul ei clasic de aburi, fără tenderul plin, ca un abataj, de cărbune, fără hornul cu norii știuți, de fum. Un pupitru cu butoane, sonerii și manete, un mecanic în halat de inginer, și iată, locomotiva aceasta aleargă înghițind sute de kilometri într-un maraton rapid, harnic și neostenit. În primăvara trecută, parcă abia o știusem, parcă abia aflasem că așa ceva iese din mîinile harnice ale oltenilor. Un prozator de epică lapidară și concentrată a scris pe locomotiva aceasta „Electro-putere" și te uiți la ea cu aceeași emoție cu care ai privit altădată înfloriturile porților de lemn de la Cărbunești și dantelăria de piatră de la Horezu.

A coborît din tren și un om cu tîmplele ca sarea, dar ce tînăr era, în primele luni după război, cînd, în halele fără acoperiș de la Brașov, se gîndea și făurea cele dintîi piese ale primului tractor conceput și făurit în patria noastră. Mulți capitaliști, ținem minte, au rîs la auzul acelei vești nemaipomenite în îndrăzneala ei, și iată, zeci de mii de tractoare românești, făurite într-o uzină de cea mai mo-dernă tehnicitate, ară azi uriașa moșie fără hotar a milioanelor de țărani scăpați de exploatarea moșierilor și chiaburilor.

Dar iată și alți oameni coborînd din tren și parcă i-am mai văzut nu știu pe unde, prin care îndepărtate funduri de provincie. Îi aud vorbind despre locurile lor de baștină, cu o mîndrie proaspătă și cuceritoare. Nu știusem din geografiile în-vățate prin școli că Turnu Măgurele ar fi un oraș cu industrii și coșuri de fabrici. Trenul nostru nu văzuse acolo, în marginea Bărăganelor, decît case cu mușcate și cerdac. Vom construi aci un combinat de îngrășăminte chimice pentru lanurile co-lectiviste de grîu și porumb, vom construi o fabrică de pîine la Cîmpulung Mol-dovenesc, un complex de industrializare a lemnului la Turnu Severin, o fabrică de confecții la Galați și vom turna beton și asfalt pe șoselele dintre Brașov și Sighișoara, de la Miercurea Ciuc pînă la Sovata, de la Tîrnaveni la Iernut, de la Sibiu la Sighișoara, de la Curtea de Argeș la Capățineni și de la Bacău la Moi-nești. Patru noi hidrocentrale, alte două termocentrale, zece mii de apartamente, 25 de școli, noi spitale, policlinici, băi comunale și cinematografe, noi fabrici de armături neferoase, de echipament metalic și de produse din beton celular, iată numai o parte din amănuntele pe care în acest an, cartografii le vor trece pe harta patriei.

Nu ne sînt străine și necunoscute figurile acestor călători. Ei aduc din cele patru zări ale Patriei noastre socialiste ecoul numeroaselor șantiere tinere, ecoul primelor lovituri de țăruși și uruitul primei cupe de excavator, aplecată la temelia viitoarelor fabrici. Mîndria lor e și a ta, poet adolescent și prozator al întîii po-vestiri, și ei te așteaptă să călătorești, să-i vezi muncind, și să scrii despre viața lor, despre visurile și bucuriile lor.

Fiecare primăvară ne dă și mai mult sentimentul că trăim epoca de triumf al socialismului și comunismului — primăvara omenirii.

Cu lipsa de emfază cu care de foarte multe milenii natura își repetă triumfă-toare primăverile ei cosmice, trecînd la echinox și pe tărîmurile Patriei noastre, parcă simți că de optsprezece ani această simbolică primăvară visată de dascălii proletariatului, înflorește la noi. Ea înflorește aici din efortul constructiv și unit al oamenilor muncii, din înțelepciunea și maturitatea politică a Partidului Mun-citoresc Român, din patriotismul fierbinte și luminat al poporului nostru.

Petru Tolvadia

FRUNZELE SĂLCIILOR

■

Fotografia: I. MICLE

JURNAL DE LECTURĂ

Eugen Frunză: FÎNTÎNA SOARELUI

În urmă cu ani, un cunoscut critic semnala într-un articol ditirambic, apariția *unui poet autentic*. Deschizînd ultimul volum al lui Eugen Frunză, după lectura mansetei, am avut surpriza să aflăm că *Fîntîna soarelui* constituie a 13-a apariție a d-sale.

Mărturisim cu francheță că volumul dezamăgește, în bună parte, tocmai prin felul în care tratează temele majore ale actualității. Te-ai aștepta, după o atît de îndelungată experiență a rimei și ritmului, ca volumul să constituie o prezență remarcabilă în frontul poeziei, dar realitatea nu-i aceasta. Eugen Frunză oscilează încă între declarativism și sentiment festiv neconcentrat. Simbolul e tocit și palid. Abundă purpuriul și roșul, atunci cînd este vorba de idei scumpe nouă, tuturor; tirania rimei în care poetul crede, îi face feste. Limba e stăpînită cu aproximație, de unde un sentiment de jenă la cititor și o lipsă de acoperire în aur a puternicului tumult interior de care dînsul se declară stăpînit.

În *Acolo*, Frunză spune cu tărie: *Așa, vremelnic pare-mi-se / Vecia mi-o presimt mereu... / Nu c-aș deschide porți închise / Călare-n șa pe versul meu*, și mai departe: *Dar îmi presimt în pași vecia. În luna mai ca pedestraș / Cînd în cotoană poezia / O port la brațu-mi pătimaș! / Acolo, știu, pe bulevarde / În marș de zori spre nou tărîm / Acolo pașii mei vor arde / De-a purure vîu, pe caldarîm.* După cum se vede, sentimentul e incandescent, imagistica veche și sumară. Poetul uită de cititor și socotește că flacăra sa interioară ajunge. Totul încă ar merge, dacă insațietatea nu s-ar repeta după alte numeroase poeme, la fel de sonore, la fel de avîntate, dar la fel de lipsite de flor.

Vorbeam la început de tirania rimei și ea apare des la Frunză. Iată în *Cosmică*, cum sentimentul splendid al cuceririi altor planete (*Veniți, bătrîni, e ceasu-nalt! / Legăm un țărm de celălalt!*) se transformă într-o mărunță alegorie biblică: *S-a stins, tăcut, smeritul semn / În biata stea din untdelemn. / Azi facem doar cu zeii schimb / Dăm șapte candele pe-un nimb! / Și-n abor necia ne-o vom bea / Din cupe roșii, stea cu stea.* Dacă adăugăm la acest exemplu și forțata imperechere: *Ca răsucit din ghem, destors*, (???) *În caier timpul s-a întors*, observăm că acolo unde cuvîntul nu rimează se inventă, și încă în mod nefericit. Iată și în alt poem cum se cade în ridicol: *Nu, nu e vis ce-n pînzele pleoapei / Tulburător de-aproape s-a ivit / Căci e trezia însăși, triumfala!* Sentimentul indignării, tot din pricina căutării silabelor ce rimează, îl aruncă pe Frunză, nu o dată, în construcții arbitrare. Un pamflet născut dintr-o sfîntă indignare devine neconvingător din pricina expresiei hilariante: *Mă-ntreb de ce mai dați din pliscuri / Sleiți de rîie și urdori / Cînd totuși, șoimii stau pe piscuri / Și zorii, totuși vin în zori? !... ...Oricum la noi e bună casă / Au înflorit cireșii iar... / Și masa-i masă, ciorba dreasă / Și luna-i sus, de chihlimbar... / Ci voi, în miez de primăvară / Veți putrezi deplin și hîd!* Imaginația necontrolată ajunge la forme surprinzătoare în poemul *Mă certi cînd amintirea*, în care întîlnim versuri ca acestea: *Așa-mi trecură veacuri, cu orice an în șir / Sub cizme țintuite, sub cruci de cimitir / Și fluturii, da, fluturi erau și-atunci țin minte, Dar* cronc*ăneau, îmi pare, pe leșuri și morminte...* sau în *Crez*, poezie pe care *Luceafărul*, într-unul din numerele trecute a citat-o în întregime pentru ceea ce revista numea ironic, o superconcizîune și care era de fapt o șaradă nefericită în care strălucea o altă invenție lingvistică stranie: *(Nu țînduri / S-alegi / Vreau gînduri / Întregi!)*.

Nu lipsesc de asemenea infantilisme evidente: *De ce aleargă rîul, zici: / Copile, e un tîlc aici / De-ar sta pe loc tîrîte-brîul / S-ar face baltă, nenea rîul.* Sau: *Alungă norii meșteri / Cu steag de foc / Fii busuioc / Și spadă lîngă nașteri.* Sau: *Icarii și Gagarini / Să-ți ridă-n piept / În fulger drept / Te smulge sus, din țarini.* Sau: *Cu țapi ce sună-n goarnă / Cu tot cu șerpi / Cu sfinți sterpi / În rîtul de-l răstoarnă* / Sau: *Și se deșteaptă largul tot / Și domnii-și pierd papucii / Și sar, țipînd, din așternut / Ducesele și ducii*, versuri pe care, dacă nu le-am ști semnate de Eugen Frunză, le-am crede parodii de Marin Sorescu.

Nu putem spune însă că volumul în întregime este un eșec. Cînd poetul scapă de apăsarea interioară a prozodiei găsim lucruri onorabile: *Și-apoi, la semnu-mi, te destramă / Și taci! Și piei cu cele vechi! / Ah, roșul cînt al învierii / Să-mi sune iarăși în urechi!* Citabilă este, de asemenea, *De toamnă*. Iată: *Ți-am fost odată paj, cernită doamnă / Azi, în zadar, eu nu te mai ascult / Din pragul meu v-am izgonit demult / Cumplite păsări, cenușii de toamnă / Pe trena ta de lacrimi-ți tu minte? / Eu mă plecam smerit, cu ochii-n glod / Tu coborai din timp ca un prohod / În lumea grea de fum și de morminte / Și jefuindu-mi visul cel din urmă / Te despleteai în hohot pe poteci / O, îți uram sărutările reci / Dar îți cerșam sărutul care curmă...* etc. Un bun poem, deși cu ecouri din Rilke și cu unele exagerări, mi se pare *Trăiască Partidul Comunist*, pe care l-aș cita în întregime: *Doar mîna stîngă de mi-o lași întreagă / Cu stînga scriu, cuvintele se leagă / Trăiască Partidul Comunist! / Retează-mi, haide, mîinile-amîndouă! / Cu dinții-nvăț caligrafie nouă: /Trăiască Partidul Comunist! Zdrobește-mi pieptul, inima-mi de-o frînge!! Țîșnind se-adună slovele de sînge / Trăiască Partidul Comunist! / Iar de-o s-ajung în lutul fără stele / Tot va mai scrie-n cîntecele mele / Trăiască Partidul Comunist!*

Aici, cum se vede cu ușurință, sentimentul grandios se împletește cu o solemnitate simplă, din care se naște puternic poezia. Demne de citat, de asemenea, mi s-au părut *Stăpînii* și *La un portret vestit*.

Eugen Barbu

UN FRAGMENT NEREPREZENTATIV

Inițiativa „Gazetei literare" de a publica fragmente din lucrări mai ample aflate în pregătire vine în întîmpinarea dorinței cititorilor de a cunoaște șantierul de creație scriitoricesc, de a lua un prim contact cu viitoarele opere literare. Dar tocmai pentru că astfel de fragmente anunță și pregătesc cititorul pentru lectura întregii lucrări, ele se cuvin a fi bine alese, cu o grijă deosebită pentru claritatea mesajului lor, pentru unitatea lor artistică, pentru caracterul lor reprezentativ. Firește, un fragment nu poate da măsura întregului roman, întregii nuvele sau povestiri, dar poate și trebuie să constituie un punct de reper sigur în orientarea cititorului, un mijloc de a pregăti cunoașterea operei respective.

Sub acest raport, fragmentul publicat de Al. I. Ghilia în „Gazeta literară" din 28 martie, cu titlul „Sărutul de dimineață", nu numai că nu este reprezentativ pentru povestirea din care a fost extras, dar aruncă și o lumină defavorabilă asupra acesteia. Al. I. Ghilia, scriitor prețuit pentru lucrările valoroase pe care le-a publicat, a încredințat tipăritului acest fragment cu o neașteptată lipsă de exigență. Ce va putea înțelege cititorul, parcurgînd fragmentul în cauză? Foarte puțin și, în orice caz, nu lucrurile pe care a intenționat însuși prozatorul să le releve în povestirea sa. Fiindcă, realmente, desprinsă de contextul întregii lucrări, bucata, deși cu pasaje de o reală frumusețe, se arată destul de confuză, cu lacune care nu pot să nu trezească nedumeriri serioase cititorului.

E drept, scriitorul și-a axat povestirea pe o idee generoasă, pe care o simțim prezentă și în acest fragment publicat și care se cuvine a fi menționată. Este vorba de rănile adînci lăsate de război în sufletul unui om, răni dureroase, greu de cicatrizat și care acuză vehement pe cei ce au dezlănțuit războiul, bestialitatea hitleriștilor.

Din păcate, însă, în paginile alese de autor, nu se arată cu destulă forță realistă coordonatele sociale ale dramei pe care o trăiește eroina povestirii Saveta, și pe care au trăit-o și alți oameni loviți de urgia războiului. Nu apar, astfel, evidente raporturile dintre evoluția personajului și însăși evoluția realității.

De altfel, lectura episodului nu-ți lasă impresia că personajele trăiesc cu adevărat în actualitatea socialistă, referirile care se fac la realitatea contemporană fiind vagi, fără ponderea necesară. În schimb, autorul caută să capteze atenția cititorilor printr-o serie de mijloace facile, artificioase, creînd o atmosferă stranie, psihologizantă, în care sînt amestecate în chip inabil, planul realității cu acela al halucinației, alăturînd scene de un senzațional căutat, ca siluirea eroinei de către doi militari hitleriști, și un vis confuz care în intenția sa ar constitui principala explicație a redresării morale a Savetei. (Visul apare ca un soi de dezlegare pe care soțul mort o dă eroinei pentru a-și putea relace viața)

Impresia dominantă cu care rămîi după lectura fragmentului este de prețiozitate, de artificialitate, de îndepărtare de la adevărul psihologic și social.

Iată cîteva din problemele pe care le ridică fragmentul publicat de Al. I. Ghilia în „Gazeta literară" și care avertizează asupra necesității unei serioase meditații în legătură cu modul în care un scriitor se prezintă în fața cititorilor. Credem că redacția „Gazetei literare" ar fi trebuit să-l ajute, în acest sens, pe autor.

Al. Ivan Ghilia este un tînăr scriitor talentat, a cărui evoluție o urmărim cu interes și dragoste, atrăgîndu-i atenția asupra deficiențelor prezente în fragmentul din „Gazeta literară", o facem din dorința sinceră de a-l ajuta să răspundă cu și mai mare exigență cerințelor firești ce se ridică față de talentul său.

I. Mureșan

cronica literară

VICTORIA ANA TĂUȘAN

C A D E N Ț E

Cu volumul de debut, intitulat modest „Cadențe", Victoria Ana Tăușan intră sigur, fără artificii spectaculoase, în frontul liricii noastre tinere. Poezia înmănuncheată în această plachetă anunță o sensibilitate distinctă, un timbru original, izvorît firesc dintr-un talent autentic, bine cultivat și stimulat continuu de un contact nemijlocit și pasionat cu realitatea contemporană. Cum era de bănuit la un poet liric, format o dată cu noua orînduire a țării, una din coordonatele inspirației sale o constituie actul autobiografic, nu, însă, izolat în sine, ca unic moment istoric — cum se întîmplă la alți colegi de-ai poetei — ci într-o strînsă interdependență cu problematica epocii. Sensibilitatea poetei nu se ordonează pe un fir deliberat autobiografic, ci într-o serie de momente lirice succesive dar disparate, capabile să evoce destinul unui tînăr, născut în preajma războiului, cu o copilărie amară, ale cărui bucurii le-a jefuit „balaurul" războiului și le-a ars „flacăra galbenă" o dată cu casele orașului natal, incendiat. Pentru evocarea acestui destin, poeta dispune de acea intuiție artistică, necesară descifrării celor mai semnificative și revelatorii impresii și amintiri.

Primul moment al suitei autobiografice anunță o notă gravă, amară, dintr-un cîntec cu dureri împietrite, dintr-o existență apăsătoare între patru pereți, a mamei și copilei. Impresiile acestea prime ale copilăriei sînt redate cu o remarcabilă plasticitate: „Durerile noastre erau lilieci / ascunși în crăpături adînci, / lumina zilei nu-i urmărea niciodată / și reveneau aripe oarbe / izbind surd de cei patru pereți. / Înghețate pînze de corăbii / care nu mai pluteau, / acești patru pereți / au chinuit-o pe mama /acoperindu-i zările toate. Pentru mine au fost / îmbătrînite, albe dădace, / înfricoșind cu tăceri / primele mele întrebări" **(Versuri pe zid)**.

Drumul spre viață o solicită, în împrejurări tragice; copila lese spre orașul pe care-l găsește-n flăcări și, în viziunea proprie virstei, de o fină gîngășie, „Casele păreau colivii / cu păsări de flacără galbenă". Întregul dezastru e înțeles printr-un fond aperceptiv specific viziunii curate și naive a copilului. Flacăra galbenă e „puterea zmeului din poveste". Pîrjolul ia chipul **balaurului** care „se alungea, suflînd mereu prăpăd și genune / din șapte capete și solzii ca aurul" **(Flacăra galbenă)**. Urmează momente lirice înfățișînd bejenia tristă și afundarea în păduri a oamenilor, de spaima războiului, deschiderea sufletului infantil către durerea altora, a văduvelor de război și a logodnicelor fără logodnici **(Desen în cărbune, Logodnice)**, amintirea tatălui **(Introspectivă, Carul moțesc)**.

Toate aceste poezii, de o bună plasticitate, în care vibrează sufletul pur al copilăriei într-o viziune și imagistică adecvată, ne indică în Victoria Ana Tăușan și un remarcabil talent care n-ar trebui să ignore literatura pentru copii, unde, avem certitudinea că ar cuceri mari succese. Și e nevoie de o asemenea literatură veritabilă, scrisă de poeți autentici.

Anii cei mai tineri „nu-i încape (însă) tinda amintirii sărace" — zice poeta, intrînd cu suita sa lirică în adolescență. Adolescența ei — ca a întregii generații — cunoaște luminile împlinirii, în anii de democrație populară, pe care-i cîntă, cu o sinceră participare, integrați propriei biografii. Poeta, cîntăreață a omului nou, a femeii libere și demne, exprimă cu aceeași densitate a sentimentului și cu aceeași forță sugestivă, gîndul de mulțumire pentru partid, părintele adevăratei tinereți fericite, în poezia **Lîngă un tablou**...

Evocînd, parcă în prima parte a poeziei, tabloul marin al lui Pătrașcu cu acel port pustiu, fără mișcare și viață, poeta mărturisește într-o elocventă replică lirică ce a însemnat în viața ei, și a oamenilor de azi, partidul: „Poate-aș fi fost ca-n tabloul acesta, marin: / un port în care nu pleacă. / nu vin, / și nici măcar nu se clatină, / lîngă cheiuri catarguri. / Umerii i-aș fi simțit / ancoră grea, lăsată adînc, / împotrivindu-mă de așteptare... / Brațele mele ar fi fost / amorțită chemare, / cum stau uneori / mori de vînt pe muchii de zare. / Dar tu, Partid, ai venit în inima mea / și-ai făcut să mă simt / ca și cum eu singură aș fi / orașul întreg, forfotind / în ceasul de zori, / numai în aur scăldat și argint..."

În perspectiva acestor condiții istorice deschise de lupta partidului, tînăra poetă trăiește cu o deplină certitudine întreaga gamă a sentimentelor sale. Versul ei dă glas demnității feminine, întruchipînd noua ei condiție socială: „N-am știut decît: casă, copii / bărbat, supunere, tăcere. / Revoluția m-a chemat printre vii. / Îi dau sufletul pătimaș ce mi-l cere".

Cu bucuria acestei certitudini, poeta cîntă și dragostea, surprinsă într-o anumită ipostază, în ceasul împlinirii, ca o coordonată care dă relief și adîncime împlinirilor pe alte planuri. Viața socialistă ridică într-un alt plan etic iubirea. O eliberează de cătușele interesului material. În numele acestei noi iubiri, poeta creează un mișcător **Cîntec** „...cu Ion al lui Ion / Ce și-a vîndut iubirea pe-un pogon / ce și-a lăsat desculța lui frumoasă / pentr-un chimir cu bani și-un loc de casă..."

Într-un ton de descintec sever, poeta parcă blestămă iubirea-tîrguială și-o ostracizează — în momentul colectivizării totale a agriculturii — în numele adevăratelor sentimente de dragoste: „Pentru o velință cu înfloriturl, să nu se mai nască iubire și uri, / pentru o poartă frumos încrustată / iubita să nu mai fie uitată; / nici iubitul uitat / pentru o bătătură cu boi de arat. / Fără dușmane răzvane despărțitoare, / holdele să treacă din zare, / spre zare, / dor cu dor să se lege, precum / drumul se leagă la răspîntii de drum...". Poeta nu cochetează spectaculos cu sentimentul iubirii. În versurile ei, dragostea e cîntată în adîncimi discrete, de o densă substanță lirică; stările afective se nuanțează pe dimensiuni interioare, nu pe simboluri figurative, cum atît de obositor se petrec lucrurile în poezia altor confrați.

În liniștea dragostei ei împlinite, poeta dorește pacea lumii întregi, ca o garanție a desăvîrșitei iubiri. Puterea iubirii e miraculoasă, ea va înfrînge războiul, cum sugestiv și delicat ni se spune în poezia despre un personaj simbolic, împrumutat din dramaturgia lui Ibsen „Peer Gynt, n-o să mai umbli prin lume / și mai ales n-o să-ți treacă prin gînd războinătoarele lupte. / Te voi supune / Sînt puternică, fără nici un descînt". Apoi, poeta continuă pe un ton familiar, intim, un îndemn sincer, călduros la iubirea casnică: „Să-ți faci casă, iată cărămidă și lemne. / Solveig te-așteaptă credincioasă, cu drag. / Iubirea pentru ea să-ți însemne / copiii cu crestătură la prag".

O remarcabilă poezie a dragostei împlinită în căsnicie este **Liman**. De o răscolitoare sensibilitate, concepută într-o tonalitate de descintec realist, poezia se desprinde parcă nemijlocit, material, din vrăjita enigmă a iubirilor, care se pierd în mitologii: „În inima mea, / Circe aduna buruieni și cînta: / Uită-te, Lună, la brațele albe / care le-atîrn de umerii zorilor, salbe, / care alină dureri și iscă dureri, / care leagănă ziua de ieri, / să uite bărbatul ziua de ieri, / și să vrea să rămînă mereu pe țărmul brațului meu..."

Dar — conform procedeului ei de arhitectonică lirică — poeta nu lasă să întîrzie replica iubirii împlinită în socialism, din care dispare chipul rapace al Circei. Sentimentul dragostei, exprimat în poezia Victoriei Ana Tăușan, nu e umbrit de nici o meschinărie, el crește robust și firesc din etica omului comunist. E ceea ce dă versurilor sale frumusețe și farmec.

Elanul construcțiilor socialismului se îngemănează organic cu sentimentele cele mai intime ale poetei, încît n-am putea spune că el ar constitui o altă coordonată a liricii sale.

Așa ne apare poezia **Stradă cu neon**, despre care inteligent spunea în prefața sa judicioasă Veronica Porumbacu, că este „o replică naivă la **Copii de moți pe străzile din Cluj** de Emil Isac", așa ne apare **Calea Griviței, noaptea, Seară cu tractoriștii** sau acea **Viziune patetică**, asupra rămpilor de lansare ale comunismului.

Proaspătă și originală, străbătută de fiorul autenticității, poezia Victoriei Ana Tăușan nu e lipsită, însă, uneori de anumite locuri comune, de prezența unor expresii comode și cuvinte prea uzate în versurile tinerilor, precum: **„umeri"** care **„înundă"**, casa **(Virstă)**, **„umerii iubitei"**, **„nevăzute galaxii"**, **„fulgerul frunții"**, **(Viziune patetică)**, **„zbor"**, **„aripi"** etc. Lectura versurilor ei lasă cîteodată impresia că sentimentul e real, trăit de ea cu profunzime, dar prea înfrînat, prea cenzurat de logică, în expresia lirică. Socotim că poeta ar face bine dacă și-ar descătușa mai multe potențele lirice, așa cum procedează în cele mai izbutite piese ale volumului, fiindcă aceasta ni se pare a fi ipostaza ei firească.

Cîntecul său izbutit e numai aparent domol, căci în adîncimile lui se precipită intens o acută sensibilitate, pe care neîndoios o vom cunoaște în plinătatea ei în cărțile ce vor urma.

I. D. BALAN

INTERVIU CU OTILIA CAZIMIR

DESPRE MĂIESTRIA LITERARĂ

Iată-mă urcat în tren și pornit spre „Dulce tîrgul Ieșului" să iau un interviu maestrei Otilia Cazimir. Am lăsat la București o seară pluvioasă, am petrecut în somn o noapte neagră ca un tunel și m-am trezit pe neașteptate, la Bîrnova, într-o pădure albă de omăt și sub o ninsoare ca-n decembrie. Mi-am amintit de misiva prin care Ion Creangă îl chema pe marele său prieten la Iași: „Pe aici ninge de trei zile, s-a făcut drum de sanie și Ciricul parcă e mai frumos". Cu ecoul vechilor lecturi eminesciene în suflet, am ajuns la Iași și m-am îndreptat spre locuința poetei Otilia Cazimir. Am trecut, ca într-un vis fantastic, din decorul modern al blocurilor înălțate în Piața Unirii, în decorul de colb și istorie al vechilor case cu grădini și cerdacuri din ulița Barnovschi și din „stradela Zlataust", cum atestă tăbliile de tuci fixate în pereți la răscrucea ulițelor de pe vremea cînd acest cartier al orașului se chema pentru uzul poștei „Disp. IV", adică „dispărțimintul IV". Ultima oară văzusem casa poetei Otilia Cazimir, în toamnă, sub tristețea legănată a frunzelor îngălbenite, dar și înconjurată de explozia minusculă, de lumină solară, de aur și miere, pe care o dau tufănelele. Casa scundă e plină de amintiri și relicve, ca un muzeu de literatură netrecut încă în vreun ghid turistic. O odaie moldovenească, încărcată de scoarțe țărănești în culori stinse de vechimi, cu pereții albi acoperiți de numeroase fotografii, în cadrele cărora văd figuri prestigioase ale culturii românești: Sadoveanu, Ibrăileanu, Enescu, Mihai Codreanu, G. Topîrceanu; aici, între polițe cu reviste și cărți, locuiește de ani de zile poeta Otilia Cazimir. Privirea ezită între un desen al lui Topîrceanu făcut de Sava, acuarela intitulată „Democrația satirică", semnată de... G. Topîrceanu, și un bust al poetei executat de fratele lui Topîrceanu, Ion Mateescu. Am mai intrat aici de cîteva ori și am plecat fără... interviu, așa că acum sînt hotărît să nu mă mai las furat de emoții și curiozități de istoric literar, și rostesc, după un preambul cam grăbit și intempestiv, prima întrebare a interviului:

— Cum ați debutat?

Vocea caldă a gazdei mă liniștește, dîndu-mi să înțeleg că e gata să stea la povești o dimineață întreagă:

— Astăvară s-au împlinit cincizeci de ani de cînd am trimis prima poezie la „Viața românească", unde a și apărut.

— O mai țineți minte?

— N-am putut s-o uit nici pînă azi — și glasul poetei reînvie cadența primelor versuri scrise în 1912

— Dar cea mai recentă poezie?

— Datează abia de cîteva zile și încă lucrez la ea. Nu e terminată.

— Aș dori să recitați un fragment.

Cu dificultate, poeta se lăsă pînă la urmă convinsă:

Nu m-am găsit, nu m-am găsit nicăieri,
Doar firul de cîntec, subțire, neîndouplecat
și plăpînd,
Legînd început de sfîrșit, legînd noul „mîine"
de ieri,
Va trece din veacuri în veac, va trece din ginduri
în gînd
Și nu va fi nici rugăciune, nici plîns nu va fi,
nici poruncă,
Ci veșnicul cîntec: de leagăn, de dragoste nouă,
de muncă...

Gazda pare să fie pe neașteptate supărată pe mine. Îmi și spune cu aer dojenitor:

— N-am putut să-i sufăr niciodată pe ziariști. Sînt prea curioși. Nu se lasă nici morți. Odată, a venit unul și a stat afară pe un scaun trei ore încheiate, pînă ce i-am scris articolul.

— Dar ați făcut și dumneavoastră gazetărie...

— Da. Și mi-a plăcut. Vreme de cinci zeci de ani, activitatea ziaristică s-a împletit în mine cu poezia. În ultimii douăzeci de ani am colaborat deseori la Scînteia, Scînteia Tineretului, Rominia Liberă, la ziarul local...

— Activitatea ziaristică a constituit o piedică sau un stimulent al celeilalte pasiuni: poezia?

— Cum poți să vorbești matale așa? De ce „frînă"? Gazetăria m-a pasionat și în ea nu am încetat să fac literatură. Prin gazetărie intram în chip nemijlocit în viața de fiecare zi a poporului meu și realizam un fel de a vorbi direct cu oamenii, cu milioanele de concetățeni ai mei.

— Cum scrieți versurile?

— Uneori versurile se apropie de fruntea mea ca fluturii de lumina lămpii. Pe urmă pleacă și revin tîrziu. Muncesc mult în jurul ideii primare. Am foarte multe reveniri și îndoieli, exprimate grafic pe manuscrise prin extrem de multe ștersături și adausuri.

— Păstrați manuscrisele?

— Nu le păstrez, pentru că acolo e bucătăria. Eu ofer numai mîncarea gătită. Comparația e... feminină, dar nu uita că sînt și foarte bună bucătăreasă. Nu vreau să se vadă cum tai ceapa și cum curăț cartofii.

— Se scriu mai ușor versurile pentru copii?

— Nu. Pentru că trebuie să știi să-i dai copilului, odată cu poezia, imaginea concretă a moralei, a mesajului etic, fără să cazi în didacticism. Dar, pentru că am ajuns aici, mărturisesc că mi se pare cam absurdă împărțirea literaturii pe copii mici, preșcolari, școlari și pionieri. Pentru că dacă ar fi așa, unde așezăm pe „Zdreanță" al lui Arghezi? E o poezie pentru copii, dar ea place chiar și cititorilor de vîrsta autorului...

— Să trecem la proza epică. Imixtiunea metaforei în proza epică vi se pare salutară sau nu?

— Te gîndești, sînt sigură, la Ionel Teodoreanu. Da, ăsta era Ionel! Ibrăileanu l-a sfătuit deseori să renunțe la floricelele sale, dar Ionel Teodoreanu n-a putut. Dacă-i vorba de un roman social, care spune lucruri grave despre soarta și viața omenirii, acolo trebuie să ne debarasăm de floricele. Ele pot rămîne în proza intimistă. Nu sînt pentru un metaforism exagerat nici în poezie. Prin înmulțirea necontrolată a metaforelor, ele își pierd valoarea și deseori fac poezia ininteligibilă.

— Dintre tinerii poeți contemporani, care vi se pare cel mai înzestrat?

— Din păcate va trebui să vorbesc despre un adolescent plecat dintre noi: Labiș. Pe el îl așez în frunte. Va rămîne întotdeauna un mare, un foarte mare poet.

— Recitiți unele cărți? Care anume?

— Da, recitesc mereu, toată viața, pe Arghezi, poeziile lui Blaga, pe Hemingway. Povestirea acestuia „Bătrînul și marea" am recitit-o de multe ori. Recitesc acum, ca să-mi liniștesc nervii, „Le petit prince" de Exupery.

— Care e cartea cea mai plicticoasă pe care ați citit-o?

— Pe vremea cînd lucram la „Însemnări ieșene", citeam cu grămada, ca să fac note de lector. Luam seara cîte zece cărți și le citeam. Mă plictiseau cumplit romanele lui Dessila, groase și lălîi. În „Adevărul literar și artistic", pe vremuri, am scris multe recenzii despre cărți mediocre și mi-am bătut joc cumplit de ele. Ca prin ceață îmi amintesc de Rădulescu-Niger, de siropul lui Ion Ciocîrlan, de un roman de cofetărie: „Nyussu", de unul Pop, care a scris mi se pare „Eu și statuia mea". Au fost scriitori care au scris cu căușul, nu cu lingura.

— Ce v-a agasat mai mult în proza lor?

— Banalitatea, superficialitatea și necinstea profesională...

— Deci, lipsa de talent?

— Nu! Pentru că unii păreau să aibă și talent, dar erau evidente lenea, dorința de succes facil și de cît mai mulți bani cîștigați. Dar, mai mult decît proza proastă, m-au enervat versurile mediocre. Era îmbulzeală mare la ușa mediocrității. Nu-și dădeau rînd...

— Ce este talentul?

— Nu știu! Dar știu că fără el nu se poate face artă. Și nimeni nu l-a pipăit, nici măcar în sculptură...

— Totuși țin la întrebare.

— Să-ți răspund printr-un eufemism și printr-o amintire: uite, acolo între tufele de liliac, este un pietroi. I se spune și acum „pietroiul lui Didi" (adică al meu!). Acolo stăteam și scriam versuri de iubire cînd încă nu iubeam, acolo am scris o poezie închinată Oltului, cînd încă nu-l văzusem. Oare acela era talentul? Oare aveam dreptul să scriu despre lucruri pe care nu le-am trăit și văzut? Și apoi, de ce după ce mă chinuiesc zile și nopți întregi cu o strofă, mă trezesc cu strofa că mi se înșiră vers cu vers, ca din senin? Asta nu e de domeniul misterului. Tot eu fac munca, strofa dospește, mă gîndesc la ea și iese pînă la urmă, aș zice, fără efort.

— De ce irită unele observații critice pe scriitori?

— Foarte explicabil. Fiindcă scriitorul pune în opera lui tot ce i se pare mai de preț. Asta-i singura lui mare mîndrie, opera. Fiecare se vrea perfect, sau măcar cît mai aproape de perfecțiune. Și atunci, cînd văd că nu sînt înțeleși, unii suferă, alții se războiesc și își apără propria lor mîndrie. N-am găsit, în acest sens un om cu mai multă înțelepciune ca Sadoveanu. N-am văzut la nimeni un zîmbet mai înțelept, mai împăcat, și nițel amuzat în fața criticilor (care erau toate injuste) ca la acest mare scriitor. Cei mai mulți regretă în adîncul sufletului de a nu fi putut da mai mult. E un sentiment omenesc, o nostalgie a perfecțiunii.

— Care e momentul cel mai hotărîtor în viața unui poet?

— E un moment cu repetiție diurnă: momentul muncii literare.

— Ați citit versuri la vreo întîlnire cu copiii? Sînt receptivi la poezie? Care sînt limitele înțelegerii lor poetice?

— Au venit și la mine acasă pionieri. Am citit și în școli. Copiii au o atracție remarcabilă spre poezie și imagine. Îi vezi cum trăiesc, transfigurați, emoția poetică maximă. Am găsit copii extraordinar de receptivi și nu din cei de care se ocupă părinții. La o școală, aici în Iași, am găsit un pionier care avea o expresie a ochilor, revelatoare. După ce-am citit eu, l-am rugat să-mi declame și el o poezie. Avea mimică, intonație, gesticulație, ca un artisti adevărat care-și trăia cu intensitate rolul.

— Dați autografe? Ce scrieți în ele?

— Copiilor le scriu chiar și versuri, ieșite atunci dintr-un condei spontan și copilăresc.

— Ne amintim că volumul dvs. de versuri „Baba iarna intră-n sat" a atins un tiraj record, de 200 mii de exemplare. Cum vă explicați acest succes de librărie?

— Probabil pentru că poeziile din acest volum le-am scris pe viu. Cunosc copiii. Am spus povești la generații întregi de nepoți și știu ce le place copiilor. Și mai e ceva: iubesc copiii.

— Editura Tineretului este cu adevărat a „tineretului"? Nu cumva Editura de Stat pentru Literatură face mai mult pentru promovarea tinerilor scriitori?

— Eu nu înțeleg în acest sens activitatea Editurii Tineretului. Ea trebuie să publice literatură pentru copii și tineri, chiar dacă aceasta e scrisă de bătrîni. Dar, acolo unde ea poate și trebuie să facă mai mult, poate chiar o cotitură, e în domeniul literaturii de aventuri, a literaturii bune de aventuri și de acțiune. Colecțiile ei au un aer cam vetust și ostentativ didactic.

— Cum apreciați activitatea filialei din Iași a Uniunii Scriitorilor?

— De! Ce să spun? Scriitorul ieșean dorește să se facă... bucureștean. Și se grăbește cît poate să ajungă mare poet și să publice în revistele din București. De aceea, poate, pentru paginile „Ieșului literar" lasă ceea ce s-a respins în redacțiile bucureștene.

— Dintre tinerii poeți ieșeni pe cine apreciați în primul rînd?

— „În primul rînd" pe doi: Florin Mihai Petrescu și Horia Zilieru.

— Tinerii poeți ieșeni vin la dumneavoastră după sfaturi?

— Cei doi citați mai sus nu mai vin pentru... sfaturi. Ei au ajuns la vîrsta cînd învață singuri. Dintre cei de tot tineri, fiindcă nu mai pot merge la cenaclu, vin la mine destui. Dar cei mai înzestrați mi se par a fi studentul Ioanid Romanescu, Ana Mișlea și Silvia Ștefănescu. Totuși, Ioanid Romanescu ascultă cel mai atent, ține seama de observații și e foarte doritor de perfecționare. Chiar și Demostene (Botez) care îl cunoaște, e de aceeași părere în legătură cu acest poet.

— Primiți scrisori de la cititori?

— Enorm de mult. Nici nu pot răspunde la toate. După apariția volumului de evocări „Prietenii mei scriitori", am primit, între altele, o scrisoare de la un învățător. Mi-a trimis un manuscris în care vrea să... continue și să sfîrșească romanul lui Topîrceanu „Minunile Sfîntului Sisoie". Nici nu i-am răspuns, fiindcă continuarea romanului mi s-a părut a fi o impietate.

— Topîrceanu era și secretar de redacție. L-a împiedicat la scris această profesie grea și extenuantă?

— Nu. Pentru că îi plăcea.

— E memorabilă fobia lui față de greșelile de tipar, față de neglijența cu care unii colaboratori își prezentau manuscrisele...

— Da... Topîrceanu era în stare să facă moarte de om pentru o singură greșală de tipar. Eu am moștenit de la el această oroare. Dar uneori, nu scap nici eu. Odată, în loc de „O, ce fantasmagorie", a apărut: „O, ce fantastică măgărie" (!). Chiar de curînd, în numărul 3 al „Vieții românești", la poezia mea, în loc de „inima-mi era de scrum" a apărut „inima-mi era de *ferum!*"

Nimeni nu-mi poate reproșa că dau manuscrise neglijent scrise și necitețe. Și totuși...

— Ce pasiuni neliterare aveți?

— Oh, vesnicul „violon d'Ingres"! Dar să mărturisesc: bucătăria și florile. Niciodată însă, decît flori nepretențioase, flori simple, țărănești: busuioc, vizdoage, crăițe, tufănele, romanițe și liliac.

— Ce planuri de viitor aveți?

— Un volum de schițe și în continuare poezii, cîte-o da dumnezeu...

Dar, în privința activității de scriitor în general, am o mică mîhnire.

— Sînt gata s-o înregistrez.

— A apărut de curînd primul volum din „Dicționarul enciclopedic romîn" și sînt nemulțumită de felul în care s-a scris acolo despre mine. Nu e vorba de numărul de cuvinte ce mi s-a acordat, ci de ceea ce nu s-a amintit din activitatea mea de după Eliberare. Mi se citează volumul „Baba iarnă intră-n sat", dar se trece peste volumul de poezii „Partidului de ziua lui" (1961), poezii în care îmi exprim direct aderiunea la contemporaneitate, după cum se trece peste bogata mea activitate publicistică. Și atunci, afirmația „a scris versuri intimiste, fără preocupări sociale..." nu mi se pare adevărată. Mă socotesc un poet combatant, un poet politic și tot ce-am scris după 23 August 1944 încoace, întrece și cantitativ și calitativ vechea mea activitate literară. De altfel, ai văzut că n-am înșurubat dopul la sticluța cu cerneală. Scriu și astăzi și am să mai scriu...

Mi-am luat rămas bun de la ospitaliera gazdă cărela i-am răpit o dimineață întreagă de lucru. Am lăsat în urmă o casă plină de amintiri literare, dar și un știubei în urdinișul căruia zăresc hărnicia și modestia unei albine. Albinei îi stă atît de bine între florile nepretențioase și țărănești; între vizdoage și crăițe, lîngă tufănele și liliac! La vară, grădina casei de pe strada Bucșenescu va fi plină de flori și de miresme. Așezată cu un caiet pe genunchi, pe „pietroiul lui Didi", poeta nu va ști nici atunci să spună „ce-i talentul", dar va scrie versuri și va primi, ospitalieră, vizita tinerilor debutanți. Poate însă, că se va ieri plină de sfiicione numai de redactorii pisălogi. Dar acum e prea tîrziu. Am scris interviul. L-ați citit acum și dumneavoastră.

Petru Vintilă

ATITUDINI

PATRUZECI ȘI ȘASE DE SCRIITORI ÎN UZINELE BUCUREȘTENE

Inițiativa Comitetului Orășenesc P.M.R. București de a forma pe lîngă marile uzine din capitală brigăzi de îndrumare alcătuite din oameni din toate domeniile artei, a avut un puternic ecou în rîndurile scriitorilor. Astfel, pe lîngă treisprezece mari întreprinderi din capitală, cum ar fi Uzinele „23 August", „Republica", „Semănătoarea", „Fabrica de Confecții București", uzinele „Tudor Vladimirescu", „Grivița", „Electronica" etc., vor activa îndrumînd cercurile literare, colaborînd la gazetele de uzină, redactînd textele brigăzilor de agitație, un număr de patruzeci și șase de scriitori.

Acest număr sporit al celor care s-au angajat să strîngă legătura cu uzinele bucureștene va da desigur rezultate fructuoase, atît în munca de cunoaștere, cît și în cea de îndrumare artistică a oamenilor muncii din întreprinderile respective.

LANTERNA CU AMINTIRI

După spectacolele „Cînd comedia era rege" și „Festival Chaplin", în care s-au deshumat cadre și secvențe din filme turnate la începuturile cinematografiei, iată o producție similară, autohtonă, cu un aliaj pe care scrie cam sentimental, dar la obiect, „Lanterna cu amintiri". Puțină lume știa că în arhiva națională de filme, în casetele metalice ale peliculelor, stau peliculele care aleștă că primul film românesc (Războiul Independenței) datează din 1912.

Romald Bulfinschi, G. Storin, Tony Bulandra, C. Tănase, V. Vasilache, N. Stroe, Dida Solomon-Calimachi, George Vraca și Jean Georgescu readuc în fața spectatorilor documente și mărturii deseori emoționante privitoare la preistoria și istoria cinematografiei românești.

Cu un comentariu rostit de Radu Beligan, el însuși actor în cîteva din filmele rememorate, „Lanterna cu amintiri" constituie un spectacol inteligent construit și regizat.

Filmul ne arată condițiile vitrege, de adevărat eroism cultural, în care pasiunea sărac și neajutată de oficialitățile vremii a făcut operă de pionierat cinematografic în țara noastră.

SĂPTĂMÎNA... CULTURALĂ

În „Reporiaj pe poante" apărut în „Săptămîna culturală a Capitalei" (1 martie 1963) ni se dezvăluie anumite secrete de culise din realizarea unui spectacol de balet. Vorbind despre zilele de repetiție, reporterul ne spune: „Ei bine, în această sală cu oglinzi repetase dimineața șase ore fără întrerupere"... Harnică dimineață!

Mai departe: „Peste cîteva minute „Lacul lebedelor" apare din nou la rampă. Aplaudăm emoționați poveștea depănată în pași de dans a lui Siegfried și a Odettei, a lui Romeo și Julietta, basmul Șeherazadei..." Și noi care nu știam că Romeo și Julietta și chiar Șeherazada apar în „Lacul lebedelor"!

În ziua de 29 martie, aceeași publicație ne anunță: „Trio de Santa Cruz. După cum se vede și din fotografia noastră este o formație alcătuită din trei persoane". Noroc de fotografie!

ERORI CARE PERSISTĂ

Recent apărut la Editura pentru literatură, volumul „Caragiale în timpul nostru" de Sică Alexandrescu cuprinde între altele articolul în jurul „Scrisorii pierdute", ale cărui considerații asupra sensurilor comediei cer cîteva precizări. Pornind de la ideea justă că opera lui Caragiale „a atacat cu violență monstruoasa coaliție", autorul se crede îndreptățit să identifice taberele care se înfruntă în comedia cu cele două partide politice ale vremii, conservator și liberal.

Eroarea acestei identificări rezultă cu claritate dacă ne amintim cîteva date elementare ale comediei. În primul rînd, lupta dintre cele două tabere se dă înainte de alegeri, pentru desmnarea candidatului. Știut fiind că fiecare partid își desemna candidatul propriu, este evident că lupta nu are loc între două partide, ci între două grupări ale aceluiași partid. Una din ele deține poziții dominante în administrația locală și acestea par a-i garanta succesul în alegeri, ceealaltă caută să înlăture soarta în favoarea ei prin folosirea mijloacelor cunoscute. Prima se autointitulează „partid" („partidul nostru: madam Trahanache, dumneata, nenea Zaharia, noi și ai noștri..."), cea de a doua arborează eticheta „grup" (Cațavencu este „prezidentul grupului independent" care-i susține candidatura). Toată lupta se poartă între aceste două grupări, de opoziția externă nefiind vorba decît o singură dată, în scena numărătorii voturilor („Șaizeci și nouă cu roșu, bumi... unsprezece cu albastru... ai lor...").

Rămîn de discutat cele cîteva elemente prin care autorul studiului crede că poate argumenta aparținența lui Trahanache, Tipătescu și Farfuridi la partidul conservator. Faptul că Tipătescu e mușter la Trahanache prezident al Comitiului agricol nu-l situează automat în rîndul conservatorilor. Se știe că granițele dintre partidul conservator și cel liberal nu erau de netrecut, că fluctuațiile de la unul la altul erau foarte frecvente și că, prin compoziția lor socială, partidele „istorice" nu reprezentau diferențiat categoriile exploatatoare, fiecare partid întruchipînd, în fond, cîrdășia dintre burghezie și moșierime.

Autorul studiului menționează, apoi, discursul lui Farfuridi, în care vede o profesie de credință conservatoare. În portretul lui Farfuridi se găsesc totuși și destule note de „liberalism": referirea la acte istorice pe care conservatorii nu le puteau revendica în nici un caz (1821, 1848, 1864...) și mania lui de a cita nume eroice (Mihai Bravul și Ștefan cel Mare, Mircea cel Bătrîn și Vlad Țepeș) în care recunoaștem efortul liberalului demagog de a simula atitudinile luptătorilor pașoptiști al căror succesor se pretinde.

Eroarea pe care o semnalăm a mai fost de altfel combătută (vezi, de pildă, articolul Teatrul lui Caragiale de M. Barbu, în „Steaua", 1962, nr. 8, p. 63—64). În volumul Drumuri literare, Silvan Iosifescu scria în acest sens: „Este o forțare a înțelesurilor făcută din dorința de rotunjire și sistem. Dar piesa lui Caragiale n-are nevoie de bunăvoința comentatorului".

PEDAGOGIE INUTILĂ

Una din rubricile ALB-NEGRU ale Gazetei Literare adăpostea între altele și cîteva considerații asupra unor versuri de Liviu Călin, publicate de Luceafărul. Recenzentul, Tudor Roiaru, este liber, desigur, să-și nihă gusturile sale în materie de poezie și aici nu vom face o încercare să i le impunem pe ale noastre, dar tonul notei are ceva acru și nedrept. E vorba mai curînd de o năpustire tăioasă și nejustificală asupra unui poet sensibil. Grăbit, acerbul critic la primele patru versuri ale primei poezii (se vede treaba că n-are timp să citească totul), le taie ca pe tăiței și auhiniază ceea ce numește dînsul PARALOGISM EVIDENT: Sînt riul care urcă și scapără lumini (vers admirabil după părerea noastră!), numind apoi cascadă lingvistică necontrolată ceea ce urmează și ni se pare foarte logic: sînt cîmpurile vara sub dealuri legănate / văpaie cuptorului deschis / a mîinii ridicate / la soarele întreg. Dacă mai punem la socoteală și trunchierea rău voitoare (prin înșiruirea unor imagini luate fiecare din alte versuri, puse una sub alta) avem de fapt imaginea unei cascade de înjurii gratuite, motivate cu o pedagogică și ridicolă afirmație despre logica poeziei care are alte legi.

SCRIITORII ȘI „URZICA"

Remarcăm la revista „Urzica" în ultimul timp o întoarcere la unelte sale, mai bine zis la uneltele sale adevărate, de literatură, prin apariția în revistă a unor lucrări satirice semnate de scriitori ca Marcel Breslașu, Cicerone Theodorescu, Nicolae Tăutu, Eugen Frunză, Ștefan Iureș, Geo Dumitrescu, N. Tatomir, Ștefan Luca, Ion Băleșu și alții.

E de așteptat ca prezența acestor nume în paginile revistei să fie și un indiciu al calității satirei și umorului promovat de „Urzica". Unele semne bune există, dar... cu o urzică nu se face primăvară nici măcar la „Urzica"!...

DE CĂTRE...

După ce a încercat în lei și chip să de monstreze că „Steaua" a jucat excepțional și „Progresul" agroape lamentabil (deși lucrurile n-au stat chiar așa), după ce s-a enervat (în repetate rînduri) pe „enervarea" publicului (să le enervezi așa, deodată, pe 80.000 de spectatori!), crainicul sportiv care a transmis la televiziune meciul dintre cele două echipe amintite (duminică, 31 martie a.c.) s-a mai apucat să și îmbunătățească limba română: a zidicat mingea (scuzați: mingiia) cu o mînă de noroi; Raksi a fost deposedat de către balon etc. Din care cauză și spectatorii de la televizor au fost deposedați de către o transmisie corectă (din toate punctele de vedere!).

Darie Novăceanu

APRILIE

În această lună explodează tufe de liliac
și amintirea iernii călătorește peste cîmpiile umede
ascunsă-n rădăcinile grîului.
În această lună, amiezile te-mbată cu lumina soarelui
și la căderea serii
frunzele urcă prin tulpinele arborilor
ca un cîntec rostit de milioane de piepturi.
E peste tot o bruscă deșteptare,
o reîntinerire în oameni și în arbori,
iar zările devin subțiri și transparente.

În această lună, oamenii pășesc după primăvară,
Și stelele coboară deasupră-ne, frumoase,
rotunjite-n adîncimea
bobului de rouă.

În această lună, s-a născut Lenin.

Și-n fiecare aprilie
lumea și arborii
își potrivesc bătăile inimii,
după inima lui.

DINCOLO DE CULORI

Dincolo de culori stau mîinile grădinarului.
În tulpini dorm ploi răsucite frumos ;
în frunze se odihnesc unelte tocite.
Pămîntul lipsește : construiește arbori,
leagănă grîu, coace porumb
și plînge ca un bărbat puternic
cînd moartea-i găurește pieptul cu sicrie.

Înlătură moartea !..

CELEI CE TRECE RÎUL

Nu. Stelele nu cad. Se clatină doar.
Nu. Sălciile nu fug. Se apleacă numai
Ai grijă. Ai grijă, ceru-i adînc,
Stîncile norilor scapără rar.

Tărmurile-și întind iarba către tine,
Răchitele flutură pînze de dragoste,
Îmbrăcîndu-ți umerii goi. Moartea rătăcește
Singură pe malul celălalt. Apele line

Înfloresc nuferi albi, ca liniștea
Din care-i țesut halatul doctorilor

POEM DESPRE CREȘTEREA IERBII

Deșertu-i ca durerea împietrită-n elegie.
Dinții vîntului scîrțîie pustiu în nisip.
Arși, palmierii par o efigie cu cămile
lîngă care un beduin și-a îngropat umbra,
căutînd apa inexistentă.

Negrii au adus pădurile pe umeri
și-au murit sub tulpini
cu gleznele legate-n lanțuri străine.

Săgețile crude sparg tăcerea nisipului
și urcă spre ceruri mirate.
Ploaia scutură rugina lanțurilor rupte.

Eliberată, iarba înnobilează deșerturile Africii,
țesînd durerea împietrită de veacuri.

Negrii pășesc peste ea ca niște arbori
cu frunzele late
pe care ploaia sună mărunt și deasă.
Din lacrimi nu crește niciodată nimic.

Ana Blandiana

RĂSPUNDERE

Mi-ar fi fost mai ușor, cred, să umblu prin munți,
Dar munții îmbracă doar negrele goluri,
Pașii-mi sunau ca niște clopote, crunți,
În mult prea înalte ocoluri.

Jos totul e zguduitor, — orice piatră,
Orice trup îmbrăcat în muncă frumos,
Orice cuvînt pe care ecoul îl latră
Pe galerie în sus, pe galerie în jos.

Și nu există decît schimbul trei —
Nesfîrșite schimburi de noapte dezgroapă
lumina ;
Noaptea scriind, muncesc alături de ei —
Coloanele vii pe care efortu-și rotește tulpina.

Și-aceleași nimburi ale oboselii ne-apasă,
Dar vagonetele scoase de ei sînt mai certe.
Cînd dimineața-mi găsește hîrtia
tot albă pe masă,
Pe ei îi rog să mă ierte.

ORA CINCI

Ard sufletele ciudate parcă-n lămpi,
Lumina răsucind-o a descînt
Lichidul nopții, gros, mustind sub tălpi
Înspăimîntat se trage în pămînt.

Munții-agățați de gîtul stelelor mai dorm
Și-n somn nevestele visează munți
La gura minei e-un efort enorm
Minerii-și șterg lumina lunii de pe frunți.

Și-n verticala noapte se coboară
Purtînd la șold, trofee albe, ceața.
Funicularul plin întîia oară
Transportă mai departe dimineața.

ALB — NEGRU

Totul e ca-ntr-o fotografie-n negativ —
Fețele au albe riduri și tulburătoare
Parcă-un rîs a tatuat festiv
Zeci de fețe negre omenesc de nestrălucitoare.

O secundă, ochii-mi obosiți de gînd
Își imaginează-un curcubeu invers
Ca și cum lumina, judecînd,
Vechile culori, cinstită, le-ar fi șters.

Și-ar fi botezat cu noi culori natura,
Și zăpada-ar fi acum o floare neagră
Ruptă și zvîrlită în văzduh de-a dura
Marile petale zările să spargă.

O, minerii-ar fi aluncea orbitoare
Și armonioase părți de-adînc
Căci pămîntul însuși ca un soare
Gurile de mină le-ar luci-n adînc.

Dar minerii-s negri, și au fețe negre,
Arse de-a adîncului rugină —
Doar prin riduri, albe și integre,
Se strecoară marea lor lumină.

MITING INTIM

Mi-e rușine pentru fiecare clipă risipită
în singurătate,
Pentru fiecare lacrimă care-mi desparte retina
de stele,
Cînd peste creier mi se mulează
Albul craniu al camerei mele.

Umerii mei decupați dintr-o masă de umeri acum
În piața acestui oraș de mineri,
Se strîesc să-și mai prindă aripi de fum
Lîngă epoleții maturității, severi.

De la tribună pentru fiecare din noi privește
cineva spre
Viitorul ascuns în cifre și în cîntece încă,
Emoția ne rupe-n obraji linii aspre
Precum picamerele-n stîncă.

Fericirea-i un miting la care sînt convocată
Sub tîlmuri imense ce-n vînt se închid,
se deschid —
Pentru mine însemni minerii aceștia tăiați
ca din piatră,
Negare a singurătății, Partid.

OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN 80 DE MINUTE

Desen de EUGEN MIHĂESCU

Sus, pe dealul semănat cu luni electrice, se înalță, albă și lungă ca un vapor, o clădire legată de cer printr-un păienjeniș de sîrme. Aici e sediul Radioclubului Central din R.P.R. al Uniunii Pentru Cultură Fizică și Sport, iar sîrmele sînt antenele stației sale de emisie.

Ce înseamnă un club, în general, cred că nu e cazul să vă spun. Ce este un radioclub, poate că da.

De aceea, permiteți-mi să vă fiu ghid în acest templu al zeului Electron.

După ce am urcat, preț de vreo trei sute de metri, pe poteca presărată cu perle de silex, ajungem în fața terasei și intrăm în holul clădirii.

Cu toate că la Radioclubul Central nu se beau cafele și nici nu se joacă biliard, șah sau măcar table, în încăperea căreia ceața, din arome amestecate de Carpați, Select, Virginia sau Snagov, îi conferă aspect de fumoar, este în seara aceasta foarte multă lume. De aceea, de-abia putem zări măsuța rotundă din loggia holului, în jurul căreia s-au așezat, cu cîte un teanc de cartoane multicolore în mînă, cîțiva inși.

Privindu-le, te întrebi, fără să vrei, dacă aici nu se practică, totuși, un joc de noroc, cunoscut numai de cei inițiați. Presupunerea este adevărată numai în parte. Membrii acestui club practică un joc, un joc foarte interesant : radioamatorismul. Acesta nu este însă, neapărat, un copil al hazardului și, în orice caz, nu face parte din lista celor în vogă la Monte Carlo sau Nisa.

Cartoanele policrome de pe măsuța rotundă atestă în scris legăturile efectuate de posesorii lor, pe calea undelor, cu cîțiva din cei peste 300.000 de radioamatori de pe întregul glob. Zilnic sosesc la căsuța poștală nr. 95 a radioclubului QSL-uri, cum sînt numite aceste cărți poștale în codul radioamatorilor. Uneori mici cît o carte de vizită, alte ori mari cît a pagină de caiet, tipărite într-o grafică excepțională sau numai ștampilate, în culori sau numai în alb-negru, după gustul sau după posibilitățile titularului, ele cuprind, întotdeauna, în afară de „indicativul" stației expeditoare și al adresantului, data și ora la care a avut loc legătura precum și o serie de date tehnice sau personale.

„Indicativul" unei stații de radioamator este un fel de număr de circulație a acesteia în eter. El se compune, îndeobște, din trei părți : un prefix de naționalitate, un număr de district sau de regiune radioamatoricească din țara de baștină și din inițialele personale ale stației (una, două sau trei litere).

Prefixele de naționalitate, în număr de peste 280, sînt precizate prin convenții internaționale. Ele diferă de la o țară la alta.

Acordarea numerelor de district și inițialele stațiilor constituie probleme interne ale fiecărei organizații naționale de radioamatori.

Ilustrîndu-mi afirmațiile printr-un exemplu, voi arăta că indicativul subsemnatului — YO3CV — precizează că lucrez din YO (Romînia) din districtul 3 (București) și că am inițialele personale CV, care nu corespund, neapărat, cu ale numelui meu.

În biroul QSL al radioclubului, la al cărui ghișeu cîțiva amici s-au conectat în serie, așteptînd să-și ridice „prada", se poate observa, prin ușa întredeschisă, un uriaș fagure care acoperă un perete întreg. Deasupra fiecăreia din cele aproape trei sute de căsuțe ale sale sînt înscrise prefixe de țări : UA, DM, LZ, OK, W etc.

În loc de miere, fagurele conține un produs care, pentru cel ce le așteaptă, este mai prețios decît faimosul lăptișor de matcă: QSL-uri.

— Ți-a venit ceva „tare" de tot — îmi spune, peste capetele oamenilor din fața ghișeului, docterul Milică Barcan, care, de cîțiva ani, îndeplinește funcția de factor poștal voluntar. Curios, îmi ocup un post la coadă și peste cîteva clipe sînt în posesia unui teanc de QSL-uri.

Le examinăm împreună. Sînt în total patruzprezece. Unul din Finlanda, două din Anglia, trei din U.R.S.S., un altul — plus o scrisoare și trei ilustrate în culori — de la prietena mea Janine Mercier — F9YL — din Grenoble. Cîteva au sosit din Africa de Sud, și trei din Noua Zeelandă. Mai este unul brazilian, din Santos și în fine, surpriza : un QSL din Guatemala. Aceasta era singura țară din America Centrală pe care nu o aveam confirmată. Împreună cu cele primite din Honduras, El Salvador, Costa-Rica și Nicaragua, bucățica de carton expediată din țara „Monstrului verde" întruchipat de rapacele „United Fruit Company" îmi va permite să obțin „Certificado Ruben Dario" una din cele mai rare diplome pe care le poate obține un radioamator.

În seara aceasta nu am venit însă aici numai pentru a-mi ridica QSL-uri și a fișecări cu amicii. Graficul de lucru al stației colective de emisie și recepție a radioclubului — YO3KAA — arată că sînt operator de serviciu, de la orele 18 la 20. Profit deci de ocazie și vă invit să mă însoțiți în stația în care, de-a lungul pereților, sînt instalate dulapuri metalice de culoare gri, pline cu butoane, manete și ceasuri care și-au pierdut o limbă. Peste cîteva clipe vom pleca în cea mai eterică dintre călătorii. Un voiaj care l-ar face să pălească de invidie, dacă ar exista, pînă și pe celebrul Phileas Fogg.

Apăs un întrerupător. Limba voltmetrului din înalta tensiune îmi arată că cei 2000 de volți, furnizați de redresorul cu vapori de mercur, sînt gata să hrănească, pînă la ultimul electron, placa tubului final din emițător. Răsucesc acum butonul din dreapta receptorului. Scala se luminează. Indexul comutatorului de gamă îmi arată că sînt tocmai pe banda pe care vreau să lucrez : 14 MHz.

În cîteva clipe, cele 14 + 1 lămpi ale sale s-au încălzit și din difuzor încep să se reverse ciudate triluri : ta-ti, ta-ti, ta-ta-ti-ta...

Cine posedă un certificat de radioamator știe că trilul acesta înseamnă, în alfabetul născocit de Samuel Morse, „CQ" iar „CQ" se traduce în codul internațional al telegrafiștilor prin „apel general". Cine nu-l posedă încă, dar îl dorește, se află acum în sala de cursuri a radioclubului, în care peste 60 de persoane, tineri și virstnici, bărbați și femei, încearcă să-și însușească, cu căștile la urechi, melodia cîntată din puncte și linii.

Să filăm însă banda mai departe. Am nimerit tocmai în zona „inaccesibilității relative", deocamdată, pentru dumneavoastră. Încă vreo cîțiva kilohertzi și am ajuns în porțiunea de telefonie. Aici domnește o atmosferă de adevărat turn Babel. La fiecare deplasare a indexului, în difuzor răsună alt glas sau chiar mai multe deodată. „Ciau !... A risentirci presto !... I am very glad for my first contact... zdes rabotaet UA tri... je m'appelle Jean... meine QTH ist Hamburg"...

S-ar părea că toate semințiile pămîntului și-au dat întîlnire în această cutie de tablă !

Îi las însă în pace pe Jean și compania și îmi caut un locșor liber pe frecvența de 14200 kilohertzi. La orele 18.30 am aici un „sked", o întîlnire, cum se spune în limbajul nostru, cu un vechi prieten din Riga, ingînerul Bruno Greiza-UQ2AN. Săptămîna trecută l-am rugat să se intereseze dacă mai pleacă în „Țara Franz Iosef" cunoscutul radioamator moscovit Vladimir Labutin. Pînă acum nu am lucrat decît cu o singură stație din Artica : LAÑIP din insula Jan Mayen, situată la 1000 km Vest de capul Nord.

La ora cuvenită, pe frecvența amintită apare o undă purtătoare puternică, se aud cîteva fluierături și, în sfîrșit, în difuzor răsună glasul cu inflexiuni baritonale al lui UQ2AN.

Bruno atacă direct subiectul care mă interesa.

„Căpătînd aviz favorabil din partea Federației Sportului Radio din U.R.S.S., Vladimir a plecat împreună cu un emițător KWPl în insula Dickson. Acolo l-a întîlnit pe Valentin — UAØ AZ — iar după cîteva zile a sosit și UC2AA. Toți trei au lucrat în concursul american „CQWWDX" reușind să facă 541 de legături, cu 143 prefixe diferite. Sosind și Nicolae Turkin, operator la UA1KED, au decolat împreună pentru „Țara Franz Iosef". După cinci ore de zbor au ajuns la destinație și cînd au pus în funcțiune receptorul, au constatat că pe frecvența de 14302 kHz îi așteptau deja un mare număr de radioamatori. Normal, de altfel. Dorința de a realiza primul o legătură cu o țară „nouă" era foarte mare !

Cînd au dat drumul și la emițător, a fost ceva de neimaginat. Opt ore nu s-au putut ridica de pe scaun !

Toate continentele au defilat în receptor. Cel mai bine s-au auzit Europa, America de Nord și chiar Oceania ; Asia și America de Sud mai slab.

Din păcate însă expediția a luat sfîrșit. Rezultatele au fost însă formidabile : peste 2300 legături din 101 țări. La întoarcere în insula Dickson nu au putut să lucreze însă aproape de loc, din cauza propagării undelor scurte, care se înrăutățise simțitor... Dar ....." CQ venti, CQ venti ! Qui cheama la stazione italiana I 1 PDN"... Poftim ! Propagarea ne joacă un renghiu. Semnalele lui Bruno au slăbit brusc și pe aceeași frecvență și-a făcut apariția o stație italiană. Aș mai fi vrut să-i cer lui UQ2AN informații mai precise în legătură cu expediția pe care au anunțat că o vor face în Tanu-Tuva doi radioamatori cehoslovaci.

Sperînd că va reapare din fading mai zăbovesc pe frecvență cîteva minute și apoi renunț. Slaba activitate solară din acest an face ca propagarea undelor scurte să înregistreze cel mai accentuat minim din ultimele decenii. După cîte văd, nimic nu o poate schimba. Propagarea e ca dragostea : nu o vindecă decît timpul...

Completînd caietul de stație cu datele legăturii, privirile îmi sînt atrase de următoarea însemnare făcută de operatorul precedent : „la orele 14.15 GMT — stațiunea franceză din Grenoble F3MW, control 59 —, roagă insistent să retransmit pentru Ungaria QTH = Budapesta — o cerere pentru medicamentul DEGRANOL de care este urgentă nevoie la clinica Tronche din Grenoble, pentru o intervenție într-un caz grav. La ora 15.05 comunicat mesajul stației HA5 KAB, din Budapesta. Operatorul ei — Tibor — promis că se va ocupa personal ca medicamentul să plece neîntîrziat în Franța. Semnat : Ionel Pantea YO3RI..."

Parcurgînd aceste rînduri îmi revine în minte un eveniment care a pus puțin unt pe pîinea gazetarilor din al treilea deceniu al acestui secol : catastrofa dirijabilului „Italia" al expediției Nobile. Atunci, un radioamator sovietic din Siberia a recepționat primul S.O.S. lansat de naufragiați și a dat alarma în lumea întreagă, reușind astfel să-i salveze.

Aproape la fel s-a întîmplat acum cîțiva ani cînd pluta Tahiti-Nouă a expediției De Bischop, care își propusese să demonstreze că isprava lui Thor Heyerdahl și a celor de pe Kon-Tiki este reversibilă, a fost zdrobită de uragan în insulele Juan Fernandez. Atunci un radioamator din Tunis a retransmis tocmai în îndepărtatul Chile semnalul de ajutor lansat de pe ambarcația care eșua.

Să revenim însă la subiect...

Sondînd partea inferioară a benzii, constat că semnalele stațiilor nord europene s-au atenuat mult. Sub un SM5 din Stockholm se zbate un VQ3 de la poalele lui Kilimandjaro. Încerc să-l descifrez și reușesc. Este VQ3HI, pe care l-am mai întîlnit în toamna trecută. QSL-ul său reprezintă un rinocer, care admiră, parcă, piscurile înzăpezite ale vulcanului. Nu îl chem însă. Pentru o demonstrație se aude prea slab. Trec alături. Aici un radioamator, probabil tot din Africa, fiindcă este ora la care se aud stații din centrul Continentului Negru, discută într-o spaniolă aproximativă cu un italian... „Mi nombre est Alcibiade Pereira da Silva e la QTH est isla de Sao Thome en Guineea Portuguese"... Aha ! E bătrînul rechin Alcibiade, șeful oficiului poștal din mica insulă Sf. Toma, pierdută undeva în golful Guineei. Să-l ascultăm puțin.

Alcibiade îi spune acum interlocutorului său Pietro că și-a înnoit aparatura cu un magnetofon nou, un Geloso de ultimul tip... „Dacă Pietro dorește, poate să-i redea o înregistrare de a Lolobrigidei....".

Se aud cîteva pocnituri și din grila care apără difuzorul, scapă în cameră... cel mai liric muget de vacă pe care l-am auzit vreodată !

„Ei, nu-l așa că redă perfect toată gama de frecvențe și în special, notele grave ?" întreabă candid Senor da Silva.

Replica lui Pietro întîrzie. Întîrzie atît de mult, încît bănuim că nu va mai veni niciodată. În definitiv și tăcerea este un răspuns... Adio Pietro !...

„Appel général DX, appel général DX ! Ici est la station française de l'île Kerguelen FB8XX"... Ooo ! Iată o „rara avis"! Aceasta este stația de radio a punctului de ranforsare a expediției antarctice franceze, amplasată la cercul polar de sud, în sumbrele insule Kerguelen. Un QSL primit de pe aceste meleaguri ar fi o podoabă în plus la buchetul de performanțe ale stației pe care o operez. De aceea nu trebuie pierdut prilejul !

Mă așez cu oscilatorul pilot pe frecvența ei și aștept să-și termine chemarea. Între timp, de pe frecvențele laterale își și semnalizează prezența, fluierînd ca niște cobre, stații concurente care, asemenea mie, îl pîndesc pe FB8XX. Încrezător însă în antenele noastre și, mai ales, în kilowattul KAA-ului, încep să-l chem în limba-i maternă și, ca stratagemă, nu șovăi să-i fredonez, în final și cîteva măsuri din „La Marseillese". Momeala prinde... „Attention la station roumaine YO3KAA ici est FB8XX qui revienne"... Victorie ! Am adus stației noastre cea de-a 180-a țară nouă.

Pe operator îl cheamă Vic. În afară de el, mai lucrează în tură Raymond și Julien. În Kerguelen timpul e prost. Furtună și zăpadă multă. Plictiseala o alungă cu interminabile partide de șah sau de cărți și, mai ales, stînd de vorbă prin intermediul radioului cu prieteni vechi sau noi din țară sau din restul lumii. Numai în luna trecută au efectuat mai bine de 800 QSL-uri. Mă roagă să-i trimit neapărat QSL-ul nostru și, dacă nu mă supăr, cîteva vederi din capitala Romîniei pentru colecția personală...

Îi promit, firește, să-i satisfac dorința. Promettre c'est noble...

Își notează numărul căsuței poștale a radioclubului nostru și ne despărțim, după numai cinci minute de discuție, ca niște vechi prieteni.

S-a făcut ora 19 și n-ar fi exclus să apară acum stații australiene sau neozeelandeze. Răsucind încet butonul de acord scrutez banda între 14100 și 14200 kilohertzi. Pe la 14130, între două stațiuni 4X4 din Tel Aviv, se aude, cu tremolou specific DX-urilor, adică stațiilor lucrînd de la foarte mari distanțe, o voce feminină. E un YL, o domnișoară. O urmăresc cu atenție. — „My address is post office Box nr. 159 in Auckland — New-Zeeland"... Care va să zică, o stație de la antipozi, de pe acele meleaguri pe care s-a născut Sir Edmund Hilary, cuceritorul Everestului !

Pe fată o cheamă Mary și este, de fapt, un XYL, o doamnă, soția lui Ted fiind primul operator al stației. După ce își ia rămas bun de la stația UD6AD, din Armenia Sovietică, cu care era în legătură, îmi încerc și eu norocul și o chem pe aceeași frecvență. Cînd trec pe recepție, o aud dînd QRZ YO3. Cu alte cuvinte, a izbutit să înțeleagă că o cheamă o stație din Rominia dar nu a putut descifra indicativul complet și, în consecință, mă roagă să repet (QRZ). Repet și, în fine, reușește să mă înțeleagă. Controlul nu e prea bun : inteligibitate R4, tăria semnalelor S7. Totuși, și în asemenea condiții se poate lucra. Îmi spune că este prima ei legătură cu YO și că această nouă țară pe care o lucrează constituie un dar frumos pentru soțul ei, care împlinește astăzi 30 de ani.

Fiindcă bănuiesc că propagarea pentru antipozi va dura foarte puțin, îi trec rapid controlul, numele meu, adresa pentru QSL și îi descriu sumar stația.

Graba îmi era justificată. Cînd revine, Mary se aude chiar ca de la capătul lumii ! Ultima parte a mesajului se pierde în zgomotul benzii, care a început să fișie supărător.

Timp de cîteva minute nu se aude nimic apoi încep să răsară, una după alta, stații sud-americane.

Primii apar brazilienii. Cel mai puternic vine PY2CK. Nici nu-i de mirare. Jaime Freixo lucrează cu o antenă direcțională rotativă, care l-a costat mult mai mult decît un Buick ultimul tip și numai cu 4 kilowați !... El este recordmanul mondial, avînd confirmate pînă în prezent legături cu 287 de țări, cifră fantastică pentru cine știe cît de greu se obține o țară nouă, după ce ai reușit să treci de „suta" care te consacră ca performeur și îți conferă diploma „DXCC", inclusiv titlul de „membru în clubul celor care au lucrat cu 100 de țări".

Nu mă pot abține să nu-l salut pe Jaime și să-l întreb cum aș putea obține un QSL de la o stație din La Paz, capitala Boliviei, lucrată acum doi ani.

.....Muy difícil, my querido" îmi răspunde prietenul din Capitala Cafelei... „Cei din La Paz se consideră mai presus decît alți radioamatori de pe pămînt fiindcă orașul lor se află la o altitudine de 4000 metri."... Hm, îi zic, dacă-i așa, cum ar trebui să se comporte oare cei din Țările de Jos, din PAØ și ON4? „Simplu — revine Jaime. Ar trebui să ne trimită QSL-uri fără să mai facem legături cu ei"...

Îl las pe Jaime să pîndească stația unei expediții italiene din mica insulă Lampeduza și îmi arunc undița în ape mai reci ; pe 14280 kHz se aude o stație din Alaska: KL7AFR.

După două tentative infructuoase, izbutesc să-l înhaț și să primesc un control.

„Pasează-mi-l și mie" — izbucnește în italiană o voce puternică, acoperindu-l pe yankeu pentru o clipă. E MP4BCC — Bob Karagher — din insulele Bahrein, în golful Persic, care a lucrat o vreme și din Triest.

„O kapa, Boby !"

Îi semnalez imediat prezența și îmi schimb din nou amplasamentul pe bandă, sondîndu-i porțiunea de SSB, în care lucrează cele mai moderne stații de radioamatori : acelea la care se modulează numai una din benzile laterale ale purtătoarei. De multe ori, cînd restul benzii e amorțit complet, aici se mai aud încă o mulțime de DX-uri.

Se aud și în această seară. Sînt stații sovietice, japoneze, din Extremul Orient, din Hong-Kong și din Havai, și nord americani. Cum YO3KAA-ul însă nu a fost dotat cu o asemenea instalație, mă mulțumesc să le trec doar în revistă.

Între timp, pe toată banda de telefonie, condițiile de recepție s-au înrăutățit simțitor. La fadingul, care a acoperit-o de la un cap la altul, se mai adaugă paraziții provocați de bujiile unui automobil ce staționează undeva, în vecinătate.

Numai în zona de telegrafie mai răzbat încă pînă la noi cîteva stații, pe care nu le pot însă identifica.

Ar fi deci timpul să spunem și noi ca autorul Cid-ului : „Și lupta încetă din lipsă de combatanți"...

Acum, iubite cititor, care ai avut răbdare să mă însoțești de-a lungul și de-a latul pămîntului, reflectează, te rog, nițel la cele ce ai fost martor.

Apelînd la o optică sentimentală, și judecînd radioamatorismul numai ca mijloc, vei găsi atunci și în preocuparea noastră, a minuitorilor de vibrații electromagnetice, alte vibrații, profund umane și pline de lirism.

Amintește-ți de filmul „Dacă toți tinerii din lume"...

Ing. Mihai Tanciu

CARIATIDA

de ION GHEORGHE

I

El știa să urce pietrele la lună
apropiindu-le de firea lui, temul,
iar lespezile le-ncărca de lume
căci mai știa, în fața lor indiferentă,
din risul tinereții lui să facă zugrăveala
și cu penel din părul ei albastru...

Și-acum, cînd a venit ca un țăran la lucru,
i s-a părut că a intrat pe o arenă
iar niște arbori se mirau că nu pricep cu crengile
frumosul frîu al calului grăbit
și pulberea era-ntristată că nu cade
pe niște pinteni luminoși și ageri ;
Dar și lumina se-amăgise-n treacăt
cînd straiele atinse de ciment și var
i s-au părut a fi din piei de leopard.

Ci dacă și lumina greșește, nematurizată,
umblînd și ea cu capul blond prin nori,
de ce un inginer, cînd vîntu-i trage straiele de umeri,
cînd încă n-au venit, cînd încă n-au ajuns
prea multe întîmplări pînă la el
să-l strîngă între dinți ca pe-o monedă
să stea și să-i încerce trăinicia,
nu și-ar aduce-aminte pelerina lui de mușchetar ?..
Acum, cînd cizmele de lucru au sunat,
pustiul de ruini a tresărit
asemeni unui animal bătut pe coamă...

Dar uite că și cortinele șantierului
aduc aminte taberele vechi, de luptă,
iar paravanele de trestie pietrificată,
care înseamnă tăinuirea
și apărarea sigură a unor întîmplări,
dau o neliniște misterioasă-mprejurimii...
Iar trecătorii iscodesc înfrigurat
parcă jigniți că cineva le-ascunde-un lucru.

Printre ruini, două femei de piatră
ca niște tinere zeițe ale lucrurilor,
cu brațele deschise ca un arc atletic,
stîrnesc un dor de soare antic
pe care el îl cere și-l primește
asemeni unui alpinist cu brațele întinse
ajuns pe piscul de sub soare...

Cînd vîntul a întins o creangă
cu mugurii peste cariatide
văzuse seva ridicîndu-se în piatră
și primăvara deschizîndu-se ca o fereastră...
Iar cînd uneltele-au intrat peste ruini,
un val de pulbere sălcie s-a stîrnit
ca după niște călăreți grăbiți
care-au venit cu vești ciudate.

El sta nu mult îndepărtat de-acolo
și, aplecat peste genunchiul drept,
mai însemna ceva neprevăzut
pe niște pagini parcă de solie...
Apoi cînd, revenindu-și, se-ndreptă
o mînă uriașă destăcu
și lucrurile se porniră după el.

Adesea lucrurile ne pricep, ne dau crezare
orașele ca niște dealuri albe
pornesc în urma noastră la un semn
și se opresc pe malul mării sau pe lună,
dar oamenii rămîn pe loc și-ntreabă
și oamenii rămîn în fața ta
ca lîng-un turn de-aeroport ;
privind elicele care anunță vîntul...

Sărind ca niște coloniști pe țărmuri
se coborau zidarii din mașini
purtîndu-se cu pete mari pe straie
să se distingă de o altă breaslă —
fierarii betoniști, toți meșteri lacomi
parcă mutînd ruinele cu ochii..

Era-ntre ei și unul ce avea la cască
panașul tinereții, invizibil,
sfidos și luminos și poate și trufaș
prins ager într-o copcă a bravadei.
Acesta-și destăcuse șalul străveziu
al vîrstei nematurizate, sau eșarfa
prin care s-a distins în fața iernii,
pe care-o urmăresc femeile mai tinere
cînd vîntul i-o destășură pe schele.

Cum ei aveau un obicei al breslei
prin care curățau pămîntul de ruine —
să-l dezmorțească mai întîi cu larse,
el se gîndi să le stîrnească hohotul miraculos
spumos, ca sticla de șampanie
care se sparge-n pieptul navei tinere
lăsată apei și furtunii...
Un hohot răbuini pe ziduri
căci trecătorii care i-au întîmpinat la debarcare
rîdeau că una din cariatide
purta, destășurat pe umerii de piatră,
frumosul șal pe care i l-a dat fierarul.

Se lumină și scăpără cariatida —
probabil de căldura ce se strecurase
de la fierar, prin firele eșarfei,
probabil încălzită de hațiocură...

Dar s-a lovit o piatră ruinată
și-alunecă sub cizmele fierarului
pe care-o forță ne-nțeleasă-l absorbi...
O forță care, însoțindu-l sus, pe schele,
îl moleșea, sufiindu-i plumb în oase —
și-atunci invidia el păsările...

Cariatida, parcă părăsită,
nevrînd să mai rămînă singură,
alunecă, de amețeală, după el...
și brațele i s-au desprins de umeri
și capul i s-a despărțit de trunchiul somnoros.

Fierarul sta între ruinele cariatidei
strîngîndu-și șalul ;
și, scuturîndu-și de la casca de constructor
panașul tinerești, răvășit,
își prinse copca de sidef trandafiriu
care se deschisese în cădere...

Iar omul care îl chemase-acolo
și-l investise cu înaltul nume de constructor
și-a aruncat cuvîntul de mustrare
ca pe un pumn de pietre-ntr-o fereastră —
la care-așteptă un anumit răspuns...

Un anumit răspuns fără cruțare ;
cuvînt pe care toți îl știm,
pe care-l cerem iute de la alții,
pe care noi ni-l scoatem dureros
de parcă zmulgem nu greșelile din noi
ci un migdal din propriul pămînt...

S-a observat apoi o trecere a luminii,
iar lucrurile ne-nsemnate s-au ascuns ;
uneltele și-au arătat o altă față nouă,
și, ca o răsucire liniștită a unui far,
un con de ziuă albă s-a întors
trasînd un cerc pe după tînărul fierar.

Ceilalți, cu fețele ciudat umbrite,
în fața zidurilor se-ndemnau
și răsturnîndu-le la cupele uneltelor,
se ascundeau de felul nou de a-i privi
al inginerului — și trist și-ngrijorat.
Îngrijorat de hohotele trecătorilor,
părîndu-i că se-amestecau astfel în munca lui
ca un vecin de graniță, războinic,
deoarece, mai înainte de-a începe casele,
se despărțea de ei cu paravane
creînd un fel de teritoriu propriu,

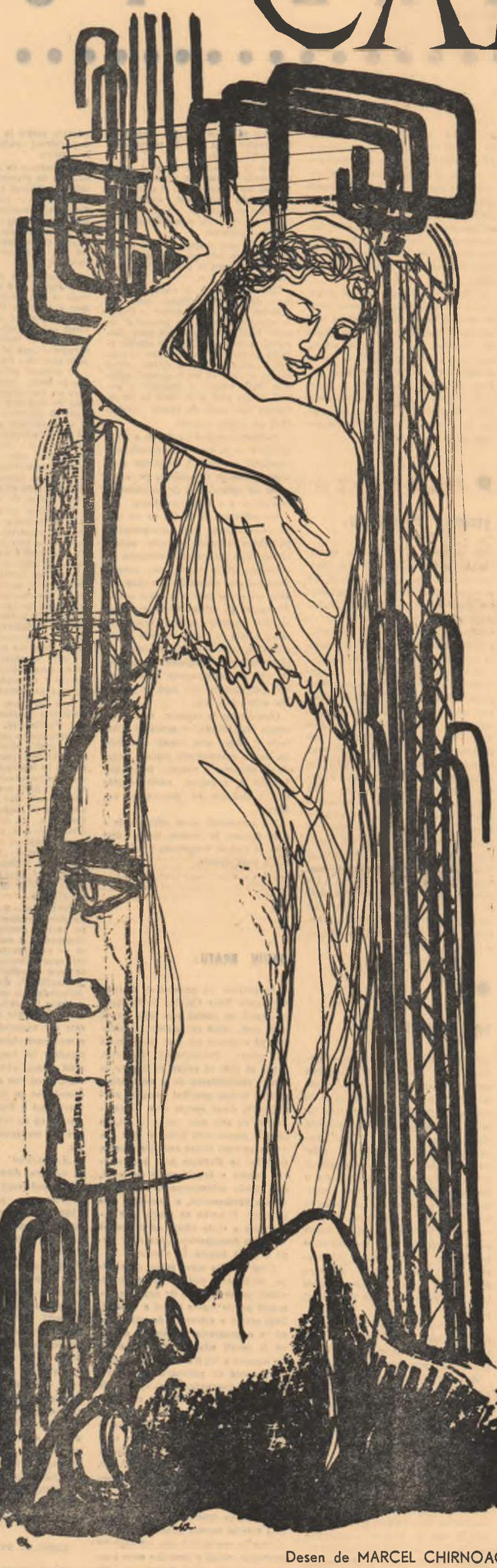

Desen de MARCEL CHIRNOAGĂ

ca-ntr-o-nvoială diplomatică
unde lipsea numai pavilionul,
dar unde se aflau niște placarde de oprire
de care trecătorii se îndepărtau.

Acolo zilele se numărau într-altfel
și alte sărbători aveau și alte obiceiuri
dar răspundeau și-acolo unui pentru celălalt
și dacă-nsemnătatea fiecăruia nu se vădea
deosebită după-un soi de epoleți
se obligau și se recunoșteau tacit
în viața celuilalt...

Și toți vedeau pereții viitori
în care umbra unor umeri se întrezărea —
probabil că vestalele luau zugrăveala
pe cînd, ferindu-se din calea omului
sau a femeii ce se-ntoarce de la lucru,
se rezemau în grabă de pereți...

II

Ca-ntr-un talian cu fibrele-nghețate
a rămas constucția adusă de zidari
și-acum trebuie să spargă țesătura,
să se-aleagă neștirbită și solemnă
casa după care au călătorit...
Schelele își pierd alcătuirea
și, ca niște poduri demontate,
se destramă după soare și descresc
și prin fiecare fibră de metal, albastră,
se aud constructorii plecînd
și rămîne casa albă și spălată,
ca un munte de meteorit pe lună.

Iar în vîntul verii, alb și dulce,
se-aud faldurile nisipoase ale pînzelor
cum lovesc pereții și troznesc
despletindu-se fosforescent pe margini
și pierzînd imaginile absorbite primăverii...

Apărat de-un cerc de piatră pîn-la brîu,
parcă peste-o balustradă de vapor,
inginerul sta-ntre lucruri și-așlepta
clipa cînd să rupă firele de legătură
care l-au oprit un anotimp la ele.

Acum sta într-adevăr de-asupra lucrurilor ;
îi trăgea curentul straiele spre miază-zi
și din faldurile hainelor de muncă
se-ntinsese-un steag albastru peste plopi ;
se simțea puterea care copleșește piatra,
de la care el a smuls, însă, atîtea lespezi
să le urce lîngă aripile păsărilor...

Dar fierarul tînăr iar încearcă-o glumă
care să-i aducă
recunoașterea puterii și revanșa,
după care ar ieși cu fală dintre ei
să-l invidieze și să vină după el
Ager trece schelele, se leagănă și sare
și nesăbuit își joacă viața ;
pe cînd vîntu-i despletește sub bărbie
vălul verde al eșarfei și al vîrstei,
chingile de apărare părăsindu-le,
sare și așteaptă hohotele celorlalți.

Ci n-au timp să rîdă, căci trudiți
nu de lucru, ci de jocul lui nesăbuit
își șterg frunțile cu mînecile nisipoase.
Cînd, ca o lumină fulgerată peste ochi,
i-a trecut mîhnirea că aceia nu-l pricep,
a slăbit, de parcă rîsul lor
i-ar fi stat sub pași ca un odgon întins
și acum se despletea și-l părăsea...

La-nceput s-au alungit copacii înainte
ca un cîrd de călători surprinși
pe cînd nava se lovește de ghețar.

El mai pricepea fulgerător
cum sînt steagurile rupte de zguduitură,
de oprirea bruscă și nevăzută ;
și-acum casele se-apleacă izbucnind în sus
pe cînd aerul, ca un vîrtej de apă,
urlă-adînc dezlocuit de omul tînăr.

Lucrurile trec în sus, întunecate,
fiindcă n-au puterea să-l ajute ;
pe cînd el se leagănă în aer
schelele și-aduc aminte c-au fost ramuri
și-au simțit căldura omului în ele —
le-a-ncercat cu talpa colbuită
unde numai vîntul se urcase...

Uite că acum nu li se mai îngăduie,
lucrurilor lui, de-ai fi folositoare ;
mîna i s-a-ndepărtat de țesătura de metal,
căci atunci cînd a-ncercat să-nfăptuiască înc-o dată
gestul care îl trădase la-nceput
era prea tîrziu și prea departe.

Drumul lui stîrnea un vuiet lung,
precum răcnetul metalului lovit ;
pînă-la tălpile construcției se auzea
țoșnetul pe care mîna lui îl lepădase
cînd s-a prins de ultima traversă, nevictorios...

Însă vuietul de schele se putea preface
într-o plasă legănată și ușoară
care ocrotește acrobații sub trapez.
Ar fi trebuit să inventeze cineva
guri de vînt, să-mpingă aerul spre el.
să-i primească trupul greu periclitat,
ca pe niște brațe să-l fi prins.

Omul ce gîndea la toate-acestea,
într-o clipă de-ntuneric scufundat —
inginerul lor, se rupse-n sine
căci zidarul, ca o sabie scăpată,
a căzut prin el cu vuiet...

Meșterii și calfele, ei înșiși despicați,
de-acel vuiet al căderii
fac efort pustiu să se ridice
și se-adaugă tăcînd în jurul lui,
pe cînd cercul lor, ca un inel tăiat
și deschis, stîrbit de brațul aspru-al întîmplării,
pare că nicicînd n-o să se mai găsească
cum se întregea, ca o călușă legendară
și puternică, la mîna lucrurilor nesupuse...
Însă mai pietrificați decît cariatidele,
oamenii simțeau pe ei construcțiile viitoare
pentru prima oară copleșiți.

...Peste tot se vede-acum un gol...
Oamenii-s loviți ca o pădure veche ;
ramurile flutură rănite și desprinse
căci, de sus și pîn-la rădăcină,
a deschis brutal un coridor pustiu
arborele care a căzut neașteptat.

...Pare că în fața noastră este-un dig
din care a căzut o lespede
și uite că de dincolo răzbate-un vînt de moarte
și uite că aici este nevoie de un om
prin care vîntul n-ar mai trece să ne -ncerce
schelele pe care-acum le-m părăsit.

...Ei era dator să ne primească apărarea
deoarece noi l-așteptam demult,
decînd l-am auzit că strigă la lumină.
Atunci noi ne strînsesem grabnic rîndurile,
și am adus un scaun nou la masă...

...I-am păzit pe schele somnul limpede
cărți i-am cumpărat din banii noștri de tutun,
unelte pentru-nvățătură i-am trimis
atunci cînd a sunat, ca o sirenă, vîrsta...

...Și i-au rămas uneltele nefolosite,
ninse de rugina lucrurilor părăsite
și niște schele îl așteaptă să le urce
și altele să le coboare ca pe pînzele corăbiei
care a-ncheiat călătoria...

...Acum, cînd noi sîntem atît de așteptați,
sîntem datori să nu murim !

III

Inginerul își adună pelerina cu cordonul
sigur ca un arbore de propria lui scoarță,
de parcă porii lui se prelungesc
pîn-la golurile ce le lasă țesătura
ca o protectoare sită prețioasă.

Oare nu-i acesta un eveniment ;
cînd se vede iarăși tinerețea înainte,
cînd își lasă mîinile în buzunare
cum umbla prin scorburi după cuiburi,
și-i lovește pașii aripile hainei
ca un val de grîu albastru, amurgit ?

Vede vuietul pe roțile de care se apropie
și aude-alunecînd ca o perdea albastră
flacăra tramvaiului acoperit de ploaie
ca de-o țesătură transparentă și fluidă.
Jos, la capăt, arborii cu trunzele nerăbdătoare
stau pe lîngă scările de fier
și așteaptă tulburați, de-atîtea zile...

Toate par un semn de-nfringere-a cuiva.
Parcă vîntul duce o poleială sunătoare
care a rămas pustie dintr-un joc...
pe cînd paznicul, ca un cantonier,
îi ridică bariera spre construcții.

Nu-i ca o cariatidă tinerețea,
ridicînd pe brațe apeducte îndrăznețe,
sprijinind cu umerii palatele —
îmbrăcate-n flamură de iederă
și încoronată iarna de zăpezi ?...
Poate că zeița lucrurilor subjugate
răsturnîndu-i un constructor peste bordul schelelor
a-ncercat să-i pedepsească tinerețea visătoare
care mai purta peste lumină pelerina.

Peste tot se simte-o altă vîrstă ; severă.
Parcă vîntul duce o poleială sunătoare,
zidurile poartă, mari și tămuroase
precum razele de soare despicate,
urmele enorme ale degetelor lui
cînd prin vis s-a sprijinit de ele...
Încă i se mai cunosc pe umeri
urmele de var și cărămidă arsă
și amprentele crestate de rugină
ale meșterilor ce l-au sprijinit.
Mîinile fierarilor, colțoase.
care leagă broderia ramurilor de oțel,
pregătindu-le pentru-ntîlnirea lor cu piatra,
au întins spre el un ghem de fier.

Scăpără pe pelerina lui, de șantier,
dunga de rugină-a frînghiei de sîrmă —
cea pe care a urcat de undeva înspre fierari ;
ca sub aripi se cunoaște la subsori
urma cenușie de beton.

Parcă, într-o lume-ndepărtată scufundat,
muncitorii l-ar fi tras la vîrsta lor.
Iar acest nou anotimp de viață
care n-a mai răsărit în tînărul fierar,
trebuie să-i umple pietrele de vuiet
pe crenelurile casnice-ale caselor.

Piatra care-și mai aduce-aminte brazil
legănîndu-și rădăcinile în ea,
să fertilizeze pacea altor case.

Simte cum îi trec ideile pe frunte
coborînd, săltîndu-se parcă, pe umăr
și proptindu-se cu labele de aur
în albastra țesătură-a pelerinei de constructor
ca un cîrd fosforescent, de veverițe.
Le-a trecut acolo printr-o stîncă —
parcă printr-un munte de zăpadă ;
sprijinindu-și calfele și meșterii zidari
va lăsa în lume case lungi, de sticlă,
și altare rodnice de somn și dragoste.

...A venit acum s-asculte cea din urmă ploaie
înaintea calfelor și-a meșterilor lui
căci demult, neodihnită o aude
colindînd orașele cu pletele nepieptănate,
ispășindu-și o greșală de demult.

Ea e ploaia căreia i s-a rugat zidarul
sărutîndu-și țara de la Argeș,
să-i întoarcă o femee ce venea la schele
să i-o rătăcească, să-i ascundă zidurile —
căci vorbise calfelor, de noapte,
s-o închidă-n temelii cutremurate
pe aceea care le-a aduce-ntîi merinde ;
trăinicie nouă să cuprindă zidurile,
dureroasa glorie s-aducă meșterilor...

Ea de-atunci se trece și aleargă
și-n zadar se rupe și se leagă-n ramuri —
Ana meșterului a trecut de ploaie ;
i-a rămas numai lumina arămie
care-a izbucnit cînd vîntul umed
i-a rupt rochia lipită peste pulpe
și-a destăinuit genunchii ei o clipă.

Ploaia, cînd se rupe sub luceafăr,
crede ea că-i singura pe lume
care-a fost întrintă, fiind neascultată —
peste statul cărcia trecură cei iubiți
și pierzîndu-se pe ei, nedreptățeau pe ceilalți ;

De ce curge și-i îmbracă schelele
ca-ntr-o pojghiță topită, de argint :
recunoaște-n scările de-acum
treptele care lipsiseră-n legendă ?
Schelele pe care le-a surpat stăpînul
să rămînă meșterul plctos
lîngă turlele în care și-a zidit femeia,
ploaia le-a găsit și le îmbracă
le gătește și le spală de-amintire...

Parcă apa nu îmbracă schelele de fier
ci pornește-o -nțelepciune sigură
ca un fluviu de hotar puternic
și rămîne dincolo de mai bravada părăsită ;
parcă nu îmbracă apa schelele de fier
ci răspunderea comună se preschimbă-n ploaie
și pătrunde-n fiecare fibră-a lucrurilor.

O tribună albă parcă se înalță
cînd pe ploaie curge luna-ndepărtată
pe sub stelele de ziuă aprinse —
o tribună de la care îi restituie-ndrăzneala,
tinerețea încercată de-o-ntîmplare.
Și se-adaugă noi trepte sunătoare
căci se-aud uneltele fierarilor vuind
ridicîndu-i schelele și așteptîndu-l...

Masa rotundă a „Luceafărului"

DESPRE POEZIA

Redacția revistei „Luceafarul" a inițiat o discuție despre poezie Aceasta „masă rotundă" s-a desfășurat cu referiri mai concrete la creația tinerilor. Participanții au dezbătut fenomenul poetic, caracterul partinic al poeziei și ce anume exprimă poezia. În sfîrșit, au dezbătut modul în care este exprimat conținutul de idei și sentimente în poezia tinerilor. Cu acest prilej s-au confruntat diverse opinii critice, din care, nu ne îndoim, vor folosi și poeții discutați și publicul cititor.

●

RODICA IULIAN:

Ca una care abia am început să scriu poezie, discuția de azi mă interesează în mod deosebit și ca are pentru noi, debutanții, un caracter constructiv.

O mare parte din producția tinerei generații de poeți, pe care am urmărit-o întotdeauna cu dragoste, a adus efectiv o contribuție în exprimarea unor noi idei poetice. Efortul tinerilor pentru a scrie o poezie de calitate este sensibil în numeroase lucrări, acolo unde ei au pus în centrul inspirației elementul cel mai important, omul, cu preocupările lui, cu raporturile lui, cu mediul înconjurător, cu mediul social, cu natura etc. Acest lucru îl privește pe Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ion Chiric și pe alți poeți, care într-adevăr au lărgit registrul tematic al creației lor, aducînd și ei sentimente, atitudini noi față de realitatea contemporană.

În legătură cu abordarea tematicii actuale în poezie, se observă la unii poeți o atitudine de minimalizare a evenimentelor istorice, folosite ca simple pretexte lirice. Așa stau lucrurile, de pildă, cu unele poezii inspirate din lupta omului pentru cucerirea cosmosului. Aș putea spune că acest eveniment, științific și social în același timp, a fost o temă foarte bună pentru poeți, generatoare în mari proporții de teme noi, de idei poetice generoase.

La un moment dat, însă, tema a fost diluată din cauza abuzului imagistic, folosindu-se imaginea de dragul imaginii, așa încît poezia acestora a eșuat — aș spune eu — întrucît „căutările" poetice s-au îndepărtat din ce în ce mai mult de datele științifice și sociale.

Aci vreau să mai abordez o problemă, care privește prezența organică a omului în poezie. Din capul locului aș ține să precizez că în poezie există o diferență între conceptul conținut și conceptul sens, pe care critica literară nu o sesizează întotdeauna. Cuvîntul om este un concept care pentru mine are o serie de atribute esențiale care constituie probleme de conținut. În poezie spunem de foarte multe ori: omul este frumos, omul este invingător etc. (Nu fac altceva decît să citez la modul prozaic o serie de lucruri întîlnite foarte des în poezie). Însă conceptul sens este neglijat. Sensul *este definit de ceea de face omul, ceea ce are de gînd să facă, de perspectivele lui, de greutățile pe care le întîmpină. Sînt lucruri care mi se par mai puțin atacate în poezie și cred că se face abstracție în unele poezii tocmai de acest lucru fundamental, de* verb *Mă interesează mai mult ceea ce omul* devine, verbele *care îl îmbogățesc și nu atît atributele, mai mult sau mai puțin dinamice, cu care noi îl impodobim.*

De aceea apar de foarte multe ori în poezie imagini ca acestea: „Stelele mă constelau frumos..."; „Lăsam cerul mai jos de umerii mei..."; „Statura mea înaltă trecînd prin fața soarelui îl eclipsa..."; „Stelele toate le cuprindeam în ochii mei..."; „Îmi aruncam pe umeri eșarfa de lumină.." Astfel de imagini au devenit niște locuri comune, așa cum s-a întîmplat cu orice imagine artistică descoperită de un poet. Fie că a plăcut foarte mult și a devenit un bun de circulație, ca o monedă, cîștigînd adeziunea maselor de cititori, fie că, neicștigînd adeziunea cititorilor, a devenit un bun de circulație între poeți care, nu o dată, se imită, parcă tinzînd să formeze un fel de școală.

Problema aceasta mă interesează foarte mult, pentru că este vorba aici de raportul între ceea ce scriem și elementele vieții înseși.

●

NICULAE STOIAN:

Pentru a discuta despre contribuția poeților tineri la îmbogățirea universului liricii noastre, mai întîi trebuie să stabilim ce înțelegem prin poeți tineri, pentru că, după unii tovarăși, poeții tineri sînt socotiți numai cei apăruți în colecția „Luceafărul" Or, această contribuție este deopotrivă atît a unor oameni ca Ion Chiric, de pildă, care abia fac mărturie unor aptitudini, cît și a poeților care au trecut în acești ani pragul maturității artistice, poeți ca Tiberiu Utan, Al. Andritoiu, Ion Brad, Violeta Zamfirescu.

Judecată din acest punct de vedere, contribuția tinerilor poeți la îmbogățirea universului liricii noastre mi se pare substanțială, în special prin ultimele apariții.

Pe această linie se înscriu volumele lui Ion Horea, M. Negulescu, Leonida Neamțu, Florența Albu, Miron Scorobete.

De asemenea, aș aminti poeziile și poemele lui Tomozei din recentul volum „Vîrsta sărutului", mai ales prin diversitatea problematicii lor.

Interesante mi se par poemele lui Ion Gheorghe: „Șarja". „Balada țăranului tînăr", „Cîntec despre activistul de partid" ca și cel mai recent, „Cariatida".

Lista, desigur, s-ar putea lungi.

Am ținut să-mi spun părerea în legătură cu acest lucru, deoarece, de cîtva timp, cînd este vorba de contribuția tinerei generații, sînt numiți totdeauna doar trei poeți: Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag. Or, aceștia, în deosebi în ultimul an, au fost mai puțin prezenți cu lucrări substanțiale și, în mod nejustificat, în discuția care a avut loc la „Viața Românească", sînt citați drept cei mai reprezentativi.

A privi în felul acesta poezia noastră contemporană, înseamnă a o sărăci în mod evident.

Trebuie spus totuși că contribuția tinerilor la îmbogățirea universului poeziei noastre, fără a fi neînsemnată, este încă departe de a fi concludentă pentru acele probleme pe care le ridică viața în fața tinerilor poeți, ca în fața tuturor scriitorilor.

Rodica Iulian se întreabă care sînt cauzele insuficientei lărgiri a problematicii, a încărcăturii de ginduri și sentimente cuprinse în poezia tînără (și nu numai în cea tînără). Eu, într-un fel, a și dat aici un răspuns. Cred că, dintr-o slabă stăpînire a realității, este exaltat foarte mult un eu rupt de problemele vieții în deosebi în poeziile unor poeți din colecția „Luceafărul", care îl imită mai ales pe Nichita Stănescu. Din pricina acestui eu exacerbat, vorba aceea, nu poți vedea pădurea, — multitudinea de probleme, de frămîntări, bogăția de sentimente a oamenilor din zilele noastre.

O altă cauză stă și în slaba pregătire filozofică a unor tineri poeți. Neavînd așadar o cunoaștere foarte largă a ideilor care ne călăuzesc pe noi, poezia lor este limitată, incapabilă să pună probleme majore, să le fundamenteze din punct de vedere filozofic marxist.

Din asemenea cauze, noi, poeții tineri, rămînem tot mereu datori cititorilor noștri cu multe poezii, cu multe laturi ale vieții neoglindite în poezille noastre. E nevoie, de pildă, de mai multe poezii patriotice, înțelegînd prin aceasta, acele poezii care să transmită sentimentele foarte firești, cotidiene ale oamenilor, izvorîte din tot ceea ce se realizează la noi.

Prea puțin s-a îmbogățit peisajul poeziei noastre în ultimul timp cu versuri anti-imperialiste.

În general, cum observa și discuția din „Viața Românească", se impune cu necesitate dezvoltarea mai susținută a laturii cetățenești a poeziei noastre, cerință condiționată de însăși formarea conștiinței socialiste a omului contemporan. Nota combativă a acestei poezii trebuie să se facă mai mult simțită.

Prin aceasta nu vreau deloc să absolutizez, să declar că una sau alta dintre aceste laturi ar fi mai presus decît celelalte.

Îmbogățirea universului poeziei noastre se poate face numai printr-o matură abordare a problemelor vieții. Unele poezii rămîn însă la suprafața fenomenelor, nu dezvăluie sensurile lor actuale, profunde, aceasta și din pricină că mijloacele de investigare artistică sînt uneori limitate Acesta este și cazul unor poezii din recentul meu volum „Fișă personală", unde anumite aspecte sînt numai consemnate.

Tocmai în acest sens îmi și îndrept eforturile în momentul de față, pentru ca experiența mea de viață să o fructific mai bine.

●

MIHAI NOVICOV:

Ce aștept de la tinerii poeți?

Primul lucru care cred că exprimă nu numai dorința mea — de aș vorbi și alți cititori — este ca fiecare poet să-și dezvolte mai mult personalitatea. Există, am impresia, o anumită pudoare, o anumită lipsă de îndrăzneală, o anumită teamă la unii poeți că, dacă se vor dezvălui prea mult, ar putea fi socotiți personaliști, intimiști și așa mai departe. Dacă un poet, dezvăluindu-se, nu spune lucruri substanțiale, nu spune lucruri noi, nu formula e de vină, ci el însuși. Atunci trebuie să caute să lucreze asupra lui ca să se îmbogățească pe sine, pentru a avea ce spune și nu să caute să mascheze această sărăcie interioară într-o poezie care sună cîte o dată foarte cursiv, foarte agreabil, dar care nu produce o autentică emoție estetică, nu-ți dă senzația că ești în fața unui artist capabil de descoperiri.

O a doua revendicare: desigur că nu se poate stabili în materie de genuri poetice nici un fel de ierarhie. De cînd există poezia, s-au scris poezii de meditație, poezii de contemplație, poezii „vulcanice", de intervenție activă în viață, poezii încărcate de o dorință aprigă de transformare a lumii în sensul unor idealuri. Impresia mea este că, totuși, la tineri domină prea mult poezia de contemplație și poezia de meditație. Aș saluta mai bucuros participarea incandescentă, atitudinea, nu numai aprobarea, nu numai manifestarea unei solidarizări cu ceea ce au făcut alții.

A treia revendicare este ca poeții noștri tineri să nu se considere poeți, în sensul profesional Cred că cea mai bună îndrumare care se poate da poeților, mai ales celor tineri, este de a-i convinge că ei nu pot fi numai poeți, că trebuie să fie și altceva în viață, căci pentru a avea ceva de spus trebuie să trăiești viața printr-o experiență care să te apropie de oameni și nu să te îndepărteze de ei.

●

DAN ZAMFIRESCU:

Poezia tinerilor e poezia unei generații care vine după cîștigarea unor mari victorii. Aceste victorii le-au permis tinerilor poeți să ia în stăpînire o realitate construită, pe care au oglindit-o. Se întîmplă însă următorul lucru: nu întotdeauna tinerii poeți au înțeles că rolul lor este nu numai de a contempla, ci și de a aprofunda realitatea, de a o descoperi din ce în ce mai mult. Mulți s-au oprit pe pragul senzației în cunoașterea acestei lumi. Se cere mai multă frămîntare, mai multă ardere. O poezie mare nu poți să o creezi fără această ardere interioară. Mi se pare că tinerii poeți au făcut acest lucru la început, apoi însă s-au mulțumit să se imite unul pe altul.

În volumele din colecția „Luceafărul" găsești cîteva poezii în care poetul a spus aproape totul, pe urmă nu ai decît variații, imitații, reluări.

Aici se vorbea și de atitudinea criticii. Cred că modul în care a fost lansată tînăra generație este un succes al criticii noastre, care le-a dat tinerilor poeți posibilitatea să-și cîștige un loc în viața literară contemporană; dar, cu timpul, acești poeți au fost neglijați în articolele critice. Deși au publicat ani de zile în șir nu s-a mai revenit asupra lor cu lucrări de sinteză. Cred că este momentul ca acești tineri să fie raportați la valorile poetice consacrate, pentru ca ei să aibă sentimentul dimensiunilor lor reale și al eforturilor ce îi așteaptă încă.

●

NINA CASSIAN:

Tov. Novicov avea dreptate pretinzînd poeților tineri să-și dezvăluie curajos personalitatea, cu condiția ca personalitatea lor să merite să fie dezvăluită, să aibă, adică, un grad de experiență, cunoaștere și originalitate demn de a fi comunicat cititorilor. De aceea, consider și eu că prima și cea mai de seamă ucenicie a poetului este aceea de a-și dezvolta permanent personalitatea, făcînd-o să devie cît mai reprezentativă pentru rolul plin de responsabilitate care-i revine.

Cred că profesiunea de poet există. Comuniștii au integrat această vocație — fără s-o minimalizeze, ci dimpotrivă — celorlalte profesiuni, conferindu-i calificare și eficiență socială, înglobînd-o într-un uriaș și multilateral proces de construcție.

Totuși vreau să spun cu tărie un lucru: sînt mai întîi om și, după aceea, poet. Poezia mea se hrănește din umanitatea mea

Unii tineri poeți se răsfață însă în iluzia dăunătoare că slujesc unei zeițe, oarecum autonome și tutelare — Poezia — căreia-i atribuie legi proprii și secrete. Cînd unul din acești poeți descoperă o astfel de „lege" e cuprins adesea de turburări egocentrice, se consideră „creator" în sens divin, uitînd pentru o clipă că legile poeziei oglindesc legile naturii și societății și putînd ajunge pînă acolo încît să fie interesați mai mult de istoria poeziei decît de istoria omenirii.

Problema este deci: a fi sau a nu fi comunist — în toate manifestările personalității noastre! A desprinde actul nostru poetic de răspunderea pe care o avem, ca oameni, față de societatea în care trăim, e o eroare metafizică.

Am polemizat de curînd cu un cititor care-mi reproșa, cam neargumentat, lui Adrian Păunescu, o poezie anume, cerînd chiar pedepsirea vinovaților de publicarea ei, în frunte cu autorul, după sistemul rebuturilor din industrie. Deși am apărat poezia în cauză și deși îl consider pe Adrian Păunescu drept un poet înzestrat, aș dori, totuși, să-i atrag atenția că există, în unele lucrări ale lui, o aonumită decentrare sau o explozie în lanț a imaginilor fără un mesaj clar sau extravaganțe în expresie, care pot aminti să-l rupă de un public cititor mai larg.

Obscuritatea în expresie nu e un simplu dat stilistic, ci afectează substanța și adresa artei noastre. Predilecția pentru ornamentație, pentru latura de divertisment a poeziei, în dauna funcției ei cognitive, estetico-educative, îi știrbește și-i micșorează valoarea.

Noi, comuniștii, avem obligația de a fi în mișcare, în creștere, tineri, deci orice ar exclude întreprinderea și sclerozarea la toate vîrstele.

●

SAVIN BRATU:

Aș prefera să pornesc de la ceea ce spunea Nina Cassian în legătură cu faptul că poetul este mai întîi om și apoi poet, adică de la ceea ce așteptăm să exprime cei mai tineri poeți ai noștri. Simplificînd lucrurile, vreau să arăt că există în fiecare epocă posibilitatea de a reconstitui pentru urmași profilul moral al unei generații după poezia care a exprimat-o, cu atît mai mult cu cît, în genere, poezia este lirică și este exprimarea unei vîrste anumite. Poezia tinerilor se distinge prin preocuparea pentru o temă eternă ca temă, dar veșnic schimbătoare, anume aceea a adolescenței, a drumului nou în viață. E vorba de poeții care încep prin a cînta vîrsta de 18 ani și merg cu descoperirea senzurilor vieții o bună bucată de vreme.

Cred că, din acest punct de vedere, ne putem pune problema umanității pe care o are de exprimat această poezie foarte tînără a noastră. Deși există o diferență de cîțiva ani de la o generație la alta, se observă la poeții născuți în jurul datei de naștere a lui Nicolae Labiș o deosebire față de generația anterioară, în sensul exprimării unei experiențe de viață proprii. Această categorie de tineri poeți nu a trăit în anii adolescenței războiul, iar unii dintre ei nu au trăit nici anii de luptă activă pentru cucerirea puterii politice.

Acum se afirmă, în mod firesc, noi tineri poeți. Amintesc aci numele lui Ion Alexandru de la Cluj, ale cărui versuri mi s-au părut, în general, foarte interesante și mi-au atras atenția tocmai pentru conștiința a ceea ce reprezintă nou întreaga lui generație, adică a tinerilor care s-au născut efectiv după Eliberarea patriei Acești tineri care s-au născut după 1944 n-au mai avut de înfruntat grențățile trecutului. Ei au început să se trezească la viață conștientă în anii construcției socialismului, în anii primului sau ai celui de-al doilea cincinal și deci și-au trăit adolescența într-o perioadă care deschidea largi orizonturi, într-o perioadă de eroism cotidian. N-au mai participat la nici una din acele acțiuni care cereau eroismul luptelor de stradă.

Unii dintre ei ar fi putut — avînd o slabă pregătire ideologică — să rămînă cu impresia că nu trebuie să mai lupte, întrucît totul a fost cucerit. Această concepție vine în contradicție cu esența umanității care la naștere astăzi la noi, însă există ca o problemă reală în viața tineretului nostru.

Arătîndu-se de acord cu Nina Cassian în ce privește umanitatea poetului, vorbitorul a precizat că trebuie să stimulăm — cînd ne referim la îndrumarea tinerilor — mai ales capacitatea de a lua act de ceea ce reprezintă umanitatea lor, de a fi conștienți de misiunea pe care o au ei, cei mai tineri constructori ai socialismului.

Am impresia că, uneori — a spus S. Bratu — cînd poezia tinerilor plutește în vag, aceasta se întîmplă tocmai din cauza lipsei de substanță, mai simplu: ei n-au ce spune. Tinerii poeți trebuie să se ocupe cît se poate de mult de expresie, dar esențialul este să aibă ceva de spus, ceva care să-i frămînte în mod vital.

În această privință, m-au interesat foarte mult, pentru inteligența cu care au fost expuse, problemele ridicate de tovarășa Rodica Iulian. Cred însă că diferențierea între conținut și sens pe care a făcut-o se bazează pe o interpretare eronată a ideii de conținut: în această distincție conținutul pare ceva static, exprimabil prin atribute, în timp ce sensul ar exprima mișcarea acestui conținut. Or, noi cînd vorbim de conținut, vorbim de conținut în mișcare.

Exceptînd această confuzie, socotesc că tovarășa Rodica Iulian a sesizat o problemă fundamentală, pe care eu o pun în legătură cu lipsa de substanță a unor tineri poeți și anume că aceștia nu trăiesc procesul dinamic al vieții, al schimbărilor neîncetate: ne lovim, astfel, de un fel de statism: omul apare același ca întotdeauna, iar viitorul este cîntat în sine. Umanitatea nouă a tineretului are posibilitatea de a trăi intens prezentul cu conștiința drumului spre viitor. Deci nu sîntem pentru o poezie care să rămînă la prezent, lipsită de perspectivă, dar nici pentru o poezie a viitorului fără o trăire intensă a prezentului

În continuare, S. Bratu a abordat problema funcției educative a poeziei. Poezia are, ca orice manifestare artistică, o funcție cognitivă, dar și o funcție educativă De multe ori, în articolele noastre uităm — și nu numai în legătură cu poezia — această funcție educativă și o uităm atît de mult încît n-o pomenim nici măcar formal. Dar poezia scrisă de tineri are și scopul de a contribui la formarea, la educarea tineretului. Tineretul este influențat de poezia nouă, poate să se formeze în sensul acestei poezii și, deci, într-un fel sau altul, trebuie să ne preocupăm de efectul pe care îl are o poezie asupra celei mai tinere generații de cititori.

Vorbitorul s-a ocupat apoi de răspunderea redacțiilor față de poezia pe care o publică Cred că această răspundere a redacției — a subliniat el — este foarte dificilă și, într-un fel, contradictorie. În acest sens, mi se pare că redacția unei reviste ca „Luceafărul", de pildă, are o mare răspundere și pentru lucrările slabe pe care le publică, dar și pentru lucrările pe care nu le publică. În acest caz răspunderea mi se pare că e mai mare chiar. Mă gîndesc ce răspundere își asumă revista respingînd creația unor tineri poeți, nu pe motivul că este submediocră sau mediocră, nu pe motivul că autorul n-are nici o legătură cu poezia, ci pentru că nu intră în vederile redacției, nu corespunde preferințelor ei etc.

„Luceafărul" are situația dificilă că este pus direct la încercare; celelalte publicații rezolvă mai ușor cu tinerii poeți, publicîndu-i mai rar. Cînd este vorba de poeți mai în vîrstă, răspunderea este, de asemenea, mai ușoară, deoarece, răspunde în mare măsură cel care semnează. Problema o pun teoretic, căci nu cunosc cazuri concrete în care „Luceafărul" n-a stimulat talente foarte variate. Dimpotrivă, am impresia că, datorită varietății foarte mari de gusturi și de stiluri poetice în redacție, nu se poate spune cîtuși de puțin că revista este unilaterală în ospitalitatea ei. Probabil deci că există o largă receptivitate, o largă înțelegere, oameni cu gusturi variate care conlucrează totuși.

Dacă problema „diferenței" de gusturi ar exista, aș spune că, pentru chestiuni de dubiu, revista, care se ocupă în mod special de îndrumarea tineretului și are meritul relevării multor talente, să se consulte cu mai mulți oameni, în așa fel încît să n-aibă niciodată acest dubiu.

NICULAE STOIAN:

Există pentru aceasta cenaclul „Nicolae Labiș"

SAVIN BRATU:

Atunci este o soluție foarte bună.

În sfîrșit, mă asociez propunerii ca poeziile publicate sub titlul „un nume nou" să fie date masiv, pe cît are posibilitate revista. Cred că o singură poezie, sau chiar două-trei poezii, risipite din cînd în cînd, nu atrag atenția și nu dau posibilitatea ca cititorul să-și dea seama cît de interesant este poetul.

Am constatat aceasta în legătură cu un nume pe care l-am remarcat ca interesant la un moment dat, iar pe urmă nu l-am mai putut urmări. O poezie izolată, de o strofă, publicată după un timp, mi-a arătat că talentul se confirmă. Apoi un ciclu de poezii au tras atenția criticii literare. Este vorba de Gabriela Melinescu.

●

ION BRAD:

Cred că putem continua discuția pe o serie de idei, foarte interesante și bine argumentate, care s-au expus aici. Este bine că în probleme de bază avem păreri, care deși felurite, merg totuși în același sens.

În legătură cu ideea formulată de tovarășa Rodica Iulian, despre acele trăsături, observate de dînsa la poeții tineri, de a cînta omul, de a lărgi sfera de înțelegere a ceea ce reprezintă omul contemporan pentru noi, faptele lui, semnificația gîndirii și acțiunilor sale, invențiile sale tehnice, aș vrea să spun că ceea ce caracterizează în primul rînd arta realist socialistă este tocmai cîntarea omului. În poezia actuală cred că lirismul a cîștigat și a devenit bogat, expresiv, în măsura în care poeții noștri au cîntat omul în acest context istoric care l-a îmbogățit enorm de mult, în contextul revoluției.

Eu cred că, în măsură în care noi ne-am bucurat de prezența unor opere ca acelea publicate de Arghezi, între care „Cîntare omului", poeziile lirice ale lui Beniuc și ale altor poeți în care capătă glas raportarea la revoluție, la sensurile mari ale existenței omenești, la tot ceea ce înseamnă creație și muncă, la tot ceea ce e frumos, lucru posibil mai ales în socialism, în măsura aceasta, deci, și efortul creator al tuturor celorlalți poeți a fost mai rodnic.

În acest efort de a cînta omul în revoluție, omul în socialism, creatorul frumuseților noi din țara noastră, cred că poeții tineri au găsit un teren lucrat bine, în adîncime, intensiv. Dar, pe bună dreptate, tinerilor trebuie să le recunoaștem un merit, acela de a fi adăugat la o serie de alte laturi ale personalității umane cîntate în poezia noastră, aceea a copilăriei strivite de războaie, a protestului împotriva războiului, deci probleme esențiale ale epocii noastre. Nu poți desprinde această trăsătură foarte frumoasă a lirismului tinerilor poeți de problema avertizării oamenilor în legătură cu pericolul războiului, care trebuie să țină treaz vigilența tineretului pentru a fi oricînd gata să răspundem la înălțimea sarcinilor pe care le are orice comunist, orice cetățean al țării noastre.

Din acest punct de vedere, cred că această latură nouă, frumoasă, inedită, a cîntării copilăriei strivite de războaie, a adolescenței, a setei de frumos, ca un protest la adresa a ceea ce a fost urît și degradant în trecut, trebuie apreciată la justa ei valoare și, bineînțeles, continuată.

În legătură cu omul, ca obiect al poeziei, aș vrea să raportez ideea aceasta la ceea ce noi discutăm mereu, la formarea eticii noi, socialiste. Cred că acum, mai mult decît oricînd, cînd terenul principal al luptei de clasă a devenit domeniul ideologiei, al eticei, poezia lirică poate să joace un rol mai important. Cîntarea omului comunist, a purității, a frumuseții lui morale, poate să contribuie foarte mult la educație — așa cum spunea și tovarășul Bratu — să dea poeziei un rol educativ mult mai accentuat.

Socotesc că, și în educația frumosului, poezia poate aduce o contribuție foarte importantă. În educarea gustului pentru frumos există mijloace foarte diferite, dar poezia rămîne un mijloc potrivit și de sărbătoare, și de fiecare zi.

Știm cu cît interes este primită poezia bună în rîndurile tineretului, poezia ce ne vorbește despre problemele care îi interesează — și îi interesează foarte mult problemele actuale. Poezia care cîntă natura, poezia de dragoste, poezia care cîntă trecutul nostru istoric, lupta clasei muncitoare condusă de partid, îi interesează în mod deosebit.

Referitor la problema legăturii dintre poeții din generația mai nouă, cred că e firesc să combatem tendința de a consacra un fel de generații spontanee. Îi știu pe mulți dintre acești tineri, oameni cultivați, care gîndesc lucrurile sănătos și nici pentru ei nu e convenabil, și ei au obosit să tot audă acea teorie, repetată aproape în fiecare articol, că toți descind din Labiș. Mi se pare supărătoare această insistență asupra descinderii din Labiș. Labiș a fost un poet foarte interesant, foarte mare,

TINERILOR

căci a concentrat la un moment dat o serie de virtuți poetice și le-a exprimat clar ; dar Labiș a crescut el însuși la școala poeziei lui Arghezi, a lui Beniuc și a altor poeți din literatura noastră. Au început să fie plicticoase aceste referiri, deși uneori este bine să afirmăm, de pildă, că anumite lucruri Labiș le-a cîntat mai bine decît unii poeți care îl imită.

Vorbitorul s-a referit apoi la volumele publicate în colecția „Luceafărul". Sînt cu totul justificate — a spus el — unele critici aduse poeziilor publicate în colecția „Luceafărul". În multe din ele note filozofică este înlocuită uneori cu filozofarea, cu simularea unei profunzimi. Nu găsești acea profunzime reală, care este necesară în poezie. S-a ajuns uneori la un fel de șabloane poetice, e adevărat, elegante, care la prima vedere nu par șabloane. Dar dacă te pricepi, îți dai seama că totuși nu e vorba de ceva care cît de cît să contribuie la formarea unui stil propriu al poeților respectivi.

În legătură cu limbajul poetic s-a discutat aici mai puțin. Mă așteptam să dezbatem și lucruri mai aproape de ceea ce înseamnă critica poeziei. Cred că, în momentul în care ne aflăm, am putea discuta problema formei poetice ca o problemă de orientare.

Socot că, în mod dialectic, conținutul singur încă nu este poezie. Conținutul devine valoros și în măsura în care îmbracă o formă poetică adecvată și se realizează astfel o unitate firească, artistică. Dar preocuparea excesivă pentru formă în dauna preocupării ca această formă să exprime, cît mai nou, cît mai interesant și mai personal, un anumit conținut, care deobicei este un conținut mereu innoit, preocuparea aceasta la un moment devine o problemă de orientare. Nu ne poate fi indiferent dacă acest conținut pe care îl exprimă poezia noastră ajunge sau nu ajunge într-o formă poetică într-adevăr bună, expresivă, la cititori. Din acest punct de vedere, sînt încă multe deficiențe în poezia tinerilor și criticii literari ar trebui să spună acest lucru, firește cu multă grijă, pentru a nu înlătura inovațiile reale, o dată cu falsele invenții, care nu sînt cele mai recomandabile.

De asemenea, cred că teoria pe care am auzit-o la cenaclul „Labiș", că „nu sîntem acum înțeleși, dar peste 50 de ani vom fi înțeleși", nu este de loc folositoare tinerilor poeți. Peste 50 de ani vor fi poeți mulți și diferiți care vor vorbi despre problemele vremii lor atît de interesant, încît contemporanii să nu se mai întoarcă la acele elucubrații pe care nu le înțeleg contemporanii noștri.

Nu văd un talent real la cei care înșeacă poezia într-o formă dezlînată, șablonardă. Așa că neputința aceasta trebuie calificată ca atare, trebuie studiată și combătută deschis.

Ajungînd la problema criticii literare, vreau să arăt că, la un moment dat, critica a făcut o anumită greșală, salutînd cu entuziasm nediferențiat experiențele poetice noi. Este vorba de tendința de clasicizare timpurie. Eu nu aș numi-o simplă profesionalizare timpurie. Criticii au vrut să facă din unii tineri poeți clasici.

Tovarășul Novicov, vorbind despre profesionalizarea unor poeți, a avut de la început în vedere un lucru : să nu te consideri poet, deasupra celorlalți oameni, căci în primul rînd ești om și ești poet în măsura în care ești om. Dar clasicizarea timpurie, transformarea unor debutanți în clasici ai poeziei și opunerea lor altor poeți este o mare greșală. În sensul acesta, cred că anumite voci iritate, care au început să se plîngă că există o tăcere penibilă în legătură cu tînăra generație de poeți, erau niște voci speriate degeaba. În ultimii ani s-a scris mai mult despre tinerii poeți decît despre Arghezi și despre alții. Nu cred că li s-au contestat, în general, lucrările bune pe care le-au realizat.

În acest sens, de un real ajutor au fost pentru tinerii poeți articolele și cronicile scrise de critici ca Ov. S. Crohmălniceanu, I. D. Bălan, Savin Bratu, Corneliu Regman, Eugen Simion, Marin Bucur.

Personal socot că critica literară a ajutat cu destulă grijă pe poeții tineri. Ar mai fi, desigur, multe de făcut. Ar fi bine ca critica literară să înceapă să facă sintezele care s-au propus aci, dar nu numai despre poeții tineri, ci și despre poeții din alte generații, pînă la Arghezi.

În altă ordine de idei, este de plîns situația unor poeți tineri care pierd vremea pe coridoarele redacțiilor cu aceleași cinci poezii improvizate în două nopți, după o călătorie de două zile prin țară. Ori care poet, oricît de tînăr ar fi, dacă scrie o lucrare bună, de ori unde ar trimite-o, poate fi sigur că i se va publica. În sensul acesta, nimeni nu se poate îndoi că prezența în realitate, acolo unde este nevoie, nu poate aduce decît mari avantaje fiecăruia dintre poeți.

●

OV. S. CROHMĂLNICEANU :

Tovarășul Brad, care a vorbit înaintea mea, a anticipat unele lucruri pe care voiam să le spun.

Sînt cu totul de acord că problema experienței omenești pe care o trăiește un tînăr poet este o problemă esențială. Ceea ce a acumulat în conștiința sa ca experiență umană este, în ultimă instanță, ceea ce poate el împărtăși contemporanilor săi.

Dar a rezultat parcă din modul de abordare a problemei de către unii vorbitori că aceasta ar fi totul, adică ar fi deajuns ca tinerii poeți să aibă o bogată experiență omenească pentru a scrie versuri bune. Eu mă înscriu împotriva unei astfel de păreri. Poezia este și o problemă de expresie. Firește, înțelegem expresia ca un rezultat al conținutului, nu facem nici o separație artificială, acolo unde există o interdependență dialectică. Dar trebuie să vorbim și de expresie.

Există mii de oameni care au o experiență mult mai bogată decît tinerii noștri poeți și totuși nu ies neapărat din acești oameni poeți. Noțiunea de talent este destul de vagă. Talentul este un dar, însă darul acesta se dezvoltă. Dezvoltarea nu este numai o dezvoltare a conținutului, este și o dezvoltare a capacității de a folosi acest conținut. Nimeni nu învață să înoate stînd pe mal. Ca să scrii poezie bună trebuie să cauți pentru un conținut pe care l-ai descoperit cea mai adecvată formă, să dobîndești o anumită deprindere în a-i da viață.

Socotesc că există o problemă foarte importantă, pe care trebuie să o aducem în discuție. O spun deschis : mulți poeți tineri au o expresie obscură care este, după mine, incompatibilă cu principiile fundamentale ale liricii revoluționare. Nu vreau să folosesc termeni gravi ca ermetism, dar realitatea este că apare la mulți o sofisticare a expresiei, după părerea mea nejustificată cu nimic. Fenomenul are o explicație : explicația nu este însă o scuză. Mă refer la reacția față de o experiență poetică anterioară, nu în ce a fost mai bun în această experiență, ci în ce a avut ea deficitar. A existat un abuz în ordinea anecdoticei în poezia unora, pornind de la concepția că orice poezie trebuie să aibă o mică istorioară, care să poată fi narată și să dea iluzia conținutului. Cu o istorioară se poate face poezie majoră, după cum se poate face și poezie foarte proastă. În lirica noastră au existat nu puține cazuri cînd, sub pretextul anecdotei, se ascundea absența poeziei.

Se manifestă și o anumită repulsie la poeții tineri față de prozaism, față de explicitarea prea insistentă a unor lucruri, încălcîndu-se specificitatea poeziei. În poezie — fără să facem multă teorie —, e clar că imaginația capătă o funcție sporită, ca și sensibilitatea. Pe omul de rînd dacă îl întrebi : cînd spui despre cineva că este poet ? îți va răspunde : cînd visează, cînd are o sensibilitate deosebită, cînd vede o legătură neașteptată între lucruri disparate. Capacitatea aceasta este proprie poeziei.

Expun lucrurile simplist, căci vreau să ajung la un adevăr elementar. În natura poeziei un rol mare îl are sugestia. Poezia apelează la cititor să conlucreze cu poetul și nu dă lucrurile „mură-n gură". Scriind poezie, trebuie să faci în așa fel încît să se aprindă imaginația cititorului, prin legături și asociații citeodată lipsite de lungi înlănțuiri explicative.

Unii transformă însă exprimarea eliptică în lege supremă a poeziei. Orice banalitate spusă eliptic devine pentru ei poezie. Astfel se cade în ceea ce numim obscuritate. Obscuritatea multor versuri publicate prin reviste nu intrigă numai pe cititorii cu mai puțină educație poetică. Am descifrat în viața mea multe poezii ermetice ; sînt un om cu destulă experiență în această direcție. Există însă numeroase poezii scrise de tinerii poeți, care, nu mi-e rușine să mărturisesc sincer, mă lasă complet perplex. Și exemple se pot găsi în orice revistă.

Dau un exemplu care mi-a căzut în mînă : am citit poezia „Somnul bătrînului" scrisă la moartea lui Hemingway de Adi Cusin și vă spun sincer că nu înțeleg nimic :

Hemingway ! Ce-am auzit, Hemingway ? / Astăzi pisica vărgată a dormit liniștită. / Cu botu-n frunziș și cu limba cocîlță. / O singură dată clempăniră caninii. / Cît să fringă-n amurg o săgeată-a luminii. / Uite că soarele se întoarce în mare... / Tot așa stă vărgatul ; ațipește, tresare. / cu elasticul saltului strîns sub picioare. / Ieri v-ați țintit ochi în ochi, gînd în gînd ; / Între voi numai vîntul s-a surprins tremurînd. / Clipa-n auz țiuia prin tăcerea viscoasă, / Ca lama cuțitului repezită-ntr-o masă. / Un hăitaș a strigat răgușit : Hemingway ! / Parcă și tigrul a mîrîit... Hemingway... ! / Liniște... liniște... liniște... / Sîngele s-a închegat înainte de-a curge / În hățișul privirilor murgе... etc, etc.

Se vorbește de un tigru vărgat, de o pisică, pentru ca să înțeleg că s-a sinucis Hemingway ! Chiar dacă mi-aș da osteneala să scot la rigoare un înțeles, înțelesul acesta este cît se poate de debil. Pentru ce trebuiau toate astea spuse atît de sucit ? Care este cîștigul ?

Nu e deajuns să o spunem, dar trebuie să avem sentimentul intim că facem o artă pentru marele public, o artă populară, o artă revoluționară, care urmărește să comunice niște înțelesuri importante tocmai prin valoarea lor comună. Nu facem o artă pentru inițiați.

Supusă la un examen elementar, poezia de care vorbeam n-are nici măcar meritul de a fi rafinată, adică de a conține subtilități datorate culturii și îndemînării poetului. În marea ei majoritate, această poezie este platitudine. Este ceea ce numea G. Călinescu, în urmă cu cîțiva ani, ermetism sintactic, adică simple șarade obținute printr-o sintaxă întortocheată. Doresc ca acei tineri poeți care sînt de față la această discuție să înțeleagă că un asemenea lucru nu le este de folos.

Se pot da și alte exemple. Întîlnim și poezii care nu sînt obscure în întregul lor, ci doar în anumite imagini care nu se justifică. Arcul metaforic care cuprinde legătura între două calități ar trebui să aibă o justificare : pot să unesc două calități ale lucrului numai în măsura în care operația duce la o descoperire.

În Geneza metaforei, Lucian Blaga combătea tipul de metaforă nerevelatoare, metafora gratuită, care înlocuiește pur și simplu un atribut prin altul, constituind un simplu joc.

În continuare, vorbitorul a făcut referiri la critica literară. S-a spus aci — și este adevărat — că critica

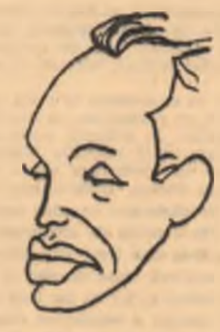

SAVIN BRATU

ION BRAD

OV. S. CROHMĂLNICEANU

VIOLETA ZAMFIRESCU

I. D. BĂLAN

Văzuți de SILVAN

a ajutat seriile noi de poeți care s-au afirmat în literatură. Dar se vorbește și de o atitudine apologetică și aș vrea să mă refer la problema aceasta care este de ordin mai general. Unii înțeleg critica neapologetică prin acea critică lipsită de orice entuziasm. Eu nu cred că o critică bună se poate face de către un om care, cînd scrie ceva, nu vibrează, nu se entuziasmează. Criticul, citind o carte care îi place, scrie cu tot entuziasmul că i-a plăcut. Desigur el trebuie să caute ca acest lucru să-l și argumenteze, să nu apară ca o impresie pur subiectivă. Criticul caută să fie cît mai obiectiv, adică încearcă să-și strunească înclinațiile foarte personale, foarte particulare și să accepte puncte de vedere oarecum diferite, se străduiește, cu alte cuvinte, să fie deschis și altor gusturi. Dacă va încerca să fie complet impersonal, fără vibrație, atunci va scrie niște articole de critică pe care ți se face silă să le citești, pentru că le mesteci ca pe niște paie uscate. Nu-i nici un păcat pentru critica noastră dacă vor fi entuziasme și chiar niște entuziasme poate deplasate. Dacă afirmă cineva că, după convingerea sa, în momentul de față, poetul Ion Alexandru, de pildă, este o mare revelație a poeziei noastre și scrie aceasta într-un articol cu foarte multă pasiune, cred că este un lucru bun, chiar dacă, poate, criticul respectiv se înșeală sau exagerează. Se impun, însă, două condiții. Prima : să existe și climatul prielnic — și aici trebuie să vorbim de rolul redacției — care să creeze posibilitatea ca punctele de vedere diferite să apară și ele. Cu alte cuvinte, dacă cineva crede că respectivul critic s-a înșelat, să vină și să spună : „Stai, tovarășe, poetul dumitale nu e chiar așa grozav, căci, iată, aici îl imită pe cutare, colo pe cutare ș.a.m.d." A doua condiție ține chiar de cel care scrie. El trebuie să nu zică niciodată că pisica este cîine, să nu încerce să ne convingă de un lucru de care nici el nu este convins ; cu alte cuvinte, să nu inventeze niște calități poetice care nu există în text. Dacă într-o poezie găsește cuvîntul „comunism", de exemplu, să nu spună neapărat că este prezentă aici ideologia nouă, revoluționară, comunistă și așa mai departe, pentru că atunci ne furăm singuri cățeaua : inventăm niște poeți foarte „actuali", iar pe urmă, cînd vrem să aflăm unde este poezia care să însuflețească masele, pe care s-o putem recita în fața lor, n-o găsim.

Vasile Alecsandri spunea că rominul este născut poet. Este un fenomen obișnuit și normal — de creștere firească — ca tineretul la 18-19 ani să facă poezii. Unul face 2-3 poezii, le citește unei fete pentru care are simpatie, altul nu le citește nimănui, altul le mai trimite și la o revistă, altul le citește în cenaclu, la facultate. Fenomenul acesta a existat dintotdeauna. În „Jurnalul literar" în 1938, George Călinescu constata că Romînia are o mie de poeți, numărîndu-i pe semnatarii plachetelor de versuri. Cu atît mai mult în epoca noastră, a socialismului, în epoca în care masele largi se ridică la o viață culturală intensă, e normal să apară mai mulți oameni cu preocupări literare. Acum și în uzine sau gospodării colective se găsesc tineri care au astfel de preocupări și vor fi din ce în ce mai mulți. Dar să nu confundăm un fenomen firesc, care, subliniez, este foarte util să fie încurajat și sprijinit, căci este un fenomen al revoluției culturale, cu afirmarea personalităților și talentelor poetice robuste. Nici nu este normal dealtfel ca într-o literatură să apară într-un an 70 de poeți. Nu vreau să supăr pe nimeni, dar nu vor rămîne 70 de poeți în literatura romînă dintr-o promoție de un an. Aci intervine rolul criticii literare. Bine face colecția „Luceafărul" că publică volume de debut ale poeților, dar, după aceasta, în etapa a doua, trebuie ridicată ștacheta.

Noi nu știm exact cum se vor contura în perspectiva mare a istoriei literaturii unii poeți care au de acum 2-3 volume. Există poeți, firește, despre care avem certitudinea că sînt formați și care înseamnă ceva, dar cît înseamnă ei în evoluția poeziei romînești este un lucru pe care îl va spune timpul, îl va spune în primul rînd personalitatea lor, căci sînt încă oameni tineri, care mai au de scris.

Aș pleda, deci, și pentru o atitudine mai severă în critică. Pentru ca să avem într-adevăr tineri poeți de mare talent, trebuie să sprijinim o astfel de atitudine severă.

NINA CASSIAN :

În legătură cu cele expuse de tov. Crohmălniceanu, vreau să adaug că lipsa de claritate nu poate fi scuzată în nici un caz prin argumentul că anumite lucruri în noi înșine nu sînt clare. Cine nu stăpînește materia, ci se lasă stăpînit de materie, își infirmă calitatea de poet.

Așa că obscuritatea este, în orice caz, o deficiență.

OV. S. CROHMĂLNICEANU :

Obscuritatea vine pur și simplu din încercarea de a simula profunzimea.

ION GHEORGHE :

Tovarășe Crohmălniceanu, dvs. n-ați scris despre lucrările pe care le-am publicat, însă ați stat foarte mult de vorbă cu mine și sfaturile dv. mi-au prins bine. Dovadă ar fi și evoluția poeziei mele. Aș vrea să ne analizați poezia unui tînăr din generația mea, să spunem a lui Nichita Stănescu, în ce are ea mai bun, arătîndu-se și în ce constau slăbiciunile ei.

OV. S. CROHMĂLNICEANU :

Am scris despre Nichita Stănescu și, de la început, mi-am spus părerea despre lucrurile bune din poezia lui, atrăgîndu-i atenția și asupra a ceea ce numeam obscuritate. Am dat și exemple.

Nu cred că în cazul lui este o problemă mai gravă. Cred, însă, că există un fenomen, după părerea mea prezent, din nefericire, chiar la poeți care scriu uneori destul de clar, dar care trîntesc deodată cîte o imagine impenetrabilă. Am citit poezia „Entuziasm sever" de Ion Chiric. Este o poezie cu temă din actualitate. Sînt însă foarte sceptic cu privire la caracterul profund socialist al acestei teme din poezie, în care niște muncitori fac actul de „mare curaj" că, la începerea ploii, nu fug de ploaie, ci continuă să lucreze. Ideea poemului mi se pare săracă și plată. Ea nu exprimă ceea ce intenționează poetul, adică nu exprimă o atitudine nouă, socialistă. În ploaie puteau să stea să lucreze și muncitorii de altădată. Iată și imaginile acestei poezii :

Se mișcă vreunul ? / Nici unul. / Albă, gălăgioasă jivină, / ploaia-și înfige colții în haine...

Imaginea este proastă ; comparația ploii cu o albă, gălăgioasă jivină, nu este, prin structura ei, o imagine fericită, o metaforă revelatoare, ci o metaforă în care, în loc să spună un lucru în mod simplu, îl spune alambicat.

Mai departe : Fulgere-n ochi ne lasă lumină, / în cercurile lor ne cuprind / dar brațele noastre interferează în ele / ritmica luptei nestăvilită în timp.

Este o exprimare căutată, voit artificială, pentru a da un lustru poetic la ceva care, în esența lui, este destul de sărac și subțire.

Este vorba aici, după părerea mea, de un fenomen și de aceea l-am și adus în discuție. Cred că nu e bine că nu se dezbate mai mult acest lucru, căci există problema conținutului de viață, al experienței, dar există și problema : ce facem cu conținutul acesta de viață, cum îl exprimăm.

●

ION GHEORGHE :

Defectul principal al poeziei tinerilor stă, cred, în următorul fapt : unii poeți nu știu despre ce să scrie și ajung să-i imite pe ceilalți ; nu se preocupă de ceea ce trebuie să spună, ci de felul cum trebuie să spună.

Sînt neajunsuri în care se află la ora asta poezia lui Nichita Stănescu. Să luăm cărțile și poeziile lui Nichita Stănescu, să vedem ce anume fapte mari, de esență importantă, cuprinde poezia lui. Vom vedea că nimic din toate acestea.

Eu am citit și ultimul volum al lui Niculae Stoian și prefer unele poezii ale lui N. Stoian multora dintre poeziile lui Nichita Stănescu. De ce ? Pentru că primul are sinceritate, fracheță. Că Niculae Stoian nu reușește peste tot, este altă chestiune. La el există o criză a expresiei poetice ; undeva nu a depășit o anumită perioadă a poeziei lui dinainte.

Întorcîndu-mă la poezia lui Nichita Stănescu vreau să arăt că lipsa provine din faptul că nu poate cuprinde în formula ei niște lucruri esențiale, niște realități foarte precise.

●

VIOLETA ZAMFIRESCU :

Vreau să atîng tot problema expresiei. Tovarășul Crohmălniceanu spunea că se vede o sofisticare a expresiei și a explicat foarte bine prezența acestei deficiențe la unii poeți tineri. Eu cred că sofisticarea expresiei vine tocmai din lipsa unei trăiri intense, autentice. Tocmai din această lipsă de substanță, tinerii poeți care nu sînt preocupați de eroismul zilnic, de problemele majore ale tineretului, se mulțumesc cu jocuri gratuite de expresie, alunecînd uneori în formalism. Alteori se întîmplă să aibă o ideie insignifiantă, banală, pe care o consumă la începutul poeziei și lungesc pe urmă compunerea, caligrafiind inutil imagini.

Mai există și un revers. Sînt unii poeți care pornesc de la o idee luată dintr-un tratat de filozofie, dar această idee majoră nefiind servită și de o experiență de viață bogată este exprimată în imagini abstracte, lipsite de fior poetic. Poezia presupune nu numai sensibilitate, emoție, transfigurare, ci și atitudinea, viziunea poetului. Folosirea sugestiei este, într-adevăr, bine venită în poezie, însă trebuie ca această sugestie să aibă o bază materială, să fie plină de sens și nu absconsă, ermetică. Imaginile care circulă de la un poet la altul, „culorile", „sonoritățile" „verticalele" dovedesc aceeași lipsă de esență.

Cred că poeții tineri trebuie să se gîndească mai profund la rolul educativ al poeziei. Nu e vorba de o poezie moralizatoare, dar prin imaginea poeziei să pătrundă, să strălucească, ideea politică. Din experiența redacției, pot spune că unii poeți tineri nu răspund în măsură suficientă la comanda socială. De cîte ori avem nevoie de poezie cu problematică majoră, așa cum ne cer cititorii, trebuie să recurgem tot la Ion Brad, Alexandru Andrițoiu, Ion Horea. Și în poezia de dragoste este o simulare, o gesticulație plată, anostă, livrescă. Cred că este timpul să înțelegem mai serios rolul poeziei.

NICULAE STOIAN :

Maturizarea unui tînăr poet ține, după părerea mea, de mulți factori, între care eu aș aminti aici unul puțin discutat : dezvoltarea conceptiei despre poezie, a gustului poetic. Mi se par, în acest sens, foarte actuale observațiile lui Engels cu privire la Siebel, poet care se afla pe atunci la vîrsta de 23 ani, vîrstă medie a majorității poeților noștri tineri. Aș cita, fără nici un comentariu, aceste cuvinte ale lui Engels despre Siebel : „De cîte ori îl văd, îi trag o săpunează și-l pus să atîrne lira în cui pentru cîtva timp și să studieze temeinic pe poeții clasici ai tuturor popoarelor pentru ca să-și formeze mai întîi gustul, care e cam confuz".

●

I. D. BĂLAN:

Cred că, în discuția purtată în jurul acestei virtuale mese rotunde, s-au spus toate lucrurile care trebuiau să se spună, ba chiar și ceva pe deasupra, în anumite intervenții. Concluziile cele mai fructuoase le vor trage tinerii poeți în urma lecturii stenogramei care a urmărit fidel mersul gîndurilor noastre. Totuși, pentru a ordona într-un anumit fel discuția purtată aici și pentru a ne lămuri mai bine, vreau să vă reții cu cîteva cuvinte. Mai întîi bănuiesc a fi fost evident pentru toți participanții faptul că noi am dorit să discutăm cu precădere problemele specifice ale celor mai tineri poeți, adică ale celor care în mod deosebit cad în preocupările revistei *Luceafărul*. Cum era și firesc, însă, nu am putut izola problemele, oricît de specifice ar fi fost ele, ale acestor începători, sau ale poeților tineri, de problemele mari ale poeziei noastre. În măsura în care ele se întrepătrund sau suferă influențe vizibile din partea poeților consacrați, sînt undeva comune, oricît am încerca să le definim că ar fi proprii numai acestei promoții. Totuși, fenomenul poetic al celor mai tineri condeieri are și unele trăsături absolut proprii, asupra cărora va trebui să insistăm mai mult.

Discuțiile care au avut loc, pe noi ne-au ajutat în primul rînd în munca directă cu colaboratorii tineri și cred că implicit și pe ei. Prin observațiile și sugestiile dumneavoastră în legătură cu felul cum ar trebui să se desfășoare munca în redacție, prin apelul la exigență, grijă și răspundere, ați arătat, de fapt, prețuire și interes pentru scriitorul de mîine al poeziei.

Nu știu de ce, cînd s-a discutat despre cea mai tînără promoție de poeți, eu am asemuit pe tovarășii aceștia cu cei trei copii ai împăratului din basme. Poate că această imagine folclorică folosită într-o întrunire cu caracter teoretic să surprindă pe cineva. S-ar putea însă ca o imagine consacrată să mă ajute a fi mai concis. Tovarășul Crohmălniceanu spunea că trebuie să manifestăm o foarte mare exigență — și avea perfectă dreptate — în legătură cu cine vrea să facă poezie și cu cine poate să facă poezie.

În basmul de care aminteam pleacă trei fii ai împăratului la drum lung ; doi se întorc la primul obstacol de la pod, din lașitate, din lipsă de îndrăzneală, de curaj și personalitate, iar unul dintre ei trece peste podul acesta, ajutat de inteligență, înțelepciunea și fermitatea sa ; să nu se uite, modestia sa. El nu s-a lăsat furat de aparențe, a căutat fondul sănătos al lucrurilor, esența lor pozitivă și a triumfat.

Eu cred că de această categorie de oameni curajoși, îndrăzneți, cu personalitate certă, fără extravaganțe, trebuie să ne preocupăm noi, ca revistă de tineret, desigur cu grijă, cu exigența, cu competența necesara.

Sîntem cu toții de acord că unii dintre tinerii poeți aduc o contribuție frumoasă în universul poeziei noastre noi. S-a citat, în discuții, tema cîntării copilăriei strivite de război, prospețimea sentimentelor cu care se exprimă tinerețea nouă, socialistă. În aceeași măsură s-au arătat, și aici și în cronici sau articole critice, unele scăderi foarte reale, asupra cărora trebuie să atragem atenția și să le avem în vedere, tocmai pentru promovarea unei poezii pe care o doresc cititorii, poezie capabilă să reprezinte în mod efectiv o cucerire a liricii noastre realist-socialiste. Cerem tinerilor poeți să aducă acele imagini viguroase, autentice, care să le permită să treacă podul anevoios al încercării. În legătură cu mesajul acestei poezii, cu funcția ei educativă, am dori s-o vedem în stare să ajute tineretul nostru să treacă peste podul diverselor încercări, pe care viața le ridică în fața lui, adică să crească o întreagă generație cu sentimentele, cu ideile pe care partidul nostru le sădește în inimile oamenilor. Vrem ca ideile și sentimentele din aceste poezii să ni le putem însuși, ca bunuri ale noastre.

În măsura în care acest lucru nu se realizează, indiferent de multele încercări și căutări de a ocoli podul din poveste al marilor verificări, sub diverse formule poetice, cred că nu se ajunge la o poezie adevărată și străduințile noastre vor fi inutile, gratuite, cîta vreme nu se manifestă această exigență.

S-a subliniat, pe bună dreptate, aici și în alte discuții, caracterul livresc al unora dintre poeziile începătorilor. Cred că e de datoria criticii literare să combată mai vehement aceste aspecte negative. Cei care ați participat la ședințele cenaclului „N. Labiș", v-ați dat seama cît de obositoare este abundența aceasta de poezie livrescă, adică lipsa oricărei autenticități, a oricărui fior de viață reală, totul fiind înlocuit cu mimetism, cu meșteșugul învățat din poeziile altora, utilizat abil dar fără nici un mesaj original.

Din păcate, noi publicăm chiar în pagina I-a și în paginile interioare ale revistei astfel de poezii, pe care nici noi nu le iubim și pe care cititorii le resping cu hotărîre. S-a vorbit despre aceasta nu îndeajuns. În legătură cu poezia tinerilor, cu simbolul acestui tînăr curajos din basmul la care mă refeream, înșelat la un moment dat de omul spîn — trebuie spus că apare uneori tentația unei poezii spîne, înșelătoare, care-i poate duce la un impas, influențele unei poezii de expresie modernistă, abstracționistă, foarte fadă și foarte anacronică, poezii „folclorice" de factură tradiționalistă. Vreau să spun că nu tot ceea ce se scrie în ritm popular este de esență folclorică, cum nu tot ceea ce e abscons, ermetic și ciudat trebuie salutat ca inovație. Dimpotrivă, trebuie să spunem că marea noastră poezie clasică și toți poeții noștri de azi care continuă această tradiție s-au inspirat din viața poporului, din felul lui înaintat de a gîndi, de a simți și de a se exprima. Au învățat de la marele poet popular.

S-a abordat de către mulți participanți la discuție o problemă deosebit de interesantă, aceea a expresiei poetice. Numai cu un anumit inedit al conținutului, fără o personalitate puternic imprimată în imagine, cred că nu se poate vorbi de un poet autentic. Este un lucru foarte ciudat că, în goana aceasta după originalitate și după o puternică individualitate, poetul ajunge uneori la capătul acestui drum la o situație ridicolă, toți concurenții la originalitate cu orice preț ajungînd la o poezie pe care mulți din tinerii poeți o mimează efectiv, fără nici un surplus de personalitate proprie, nici în forma, nici în conținutul ei. Uneori e discreditat astfel și modelul.

Eu cred că efortul criticii literare și al poeziei tinere trebuie să stea tocmai în cucerirea acestei originalități autentice, care să pornească din experiența de viață a fiecăruia dintre poeți, din cultura lui, din felul în care gîndește fenomenul social pe care îl trăiește, cu sensibilitate proprie și în interpretare proprie.

De asemenea, foarte multe lucruri s-ar putea discuta în legătură cu metaforismul gratuit, care n-are capacitatea de a dezvălui relațiile noi dintre fenomene, dintre oameni, dintre legile obiective sociale, ci este o simplă tumbă de vorbe, niște piruete stilistice care, la urma urmei, se sparg, fără nici un fel de ecou în conștiința cititorului.

Nu vreau să mai stărui mult asupra altor lucruri, dar cred că în legătură cu critica literară și poezia, s-ar putea discuta încă și alte probleme. Pe mine mă bucură foarte mult intervenția tovarășului Savin Bratu din *Scînteia*, discuțiile din *Gazeta literară*, cele din *Luceafărul*, însă există un lucru foarte ciudat în critica literară și care se poate extinde, cred eu, pe tot frontul nostru poetic : există o rutină a criticii literare, șablonizată mai ales la poezie, cînd se fac judecăți de valoare globale. Dacă aș începe cu mine și cu toți criticii de aci, am găsi exact aceeași ierarhie de valori, în care intră aproape mecanic un lanț de poeți.

Totuși, cred că a sosit momentul să ne gîndim mai serios la evoluția poeziei noastre. Și aci eu cred că există un fel de comoditate a criticii literare, de a nu urmări fenomenul vieții poetice, adică să țină seama de ce se petrece în mod realist în frontul poetic și să se arate mai mobilă în judecățile de valoare emise.

Cu atît mai mare mi se pare pericolul atunci cînd între tinerii poeți, unde apar atîtea nume noi, talente mai mult sau mai puțin puternice, se face o schemă de valori și personalități care nu se schimbă decît ani de zile.

Unii tovarăși au arătat că o parte din poeții care s-au dezvoltat la *Luceafărul*, au făcut progrese sensibile în ultimii 2—3 ani. Dar ce critic a înregistrat aceste apariții noi ?

Mi se pare că este rostul criticii literare să se gîndească puțin mai serios în acest sens.

În numele revistei *Luceafărul*, vă mulțumesc din toată inima pentru participarea fructuoasă la discuții și pentru contribuția interesantă pe care ați adus-o în legătură cu munca noastră, cu sarcinile noastre de a sprijini dezvoltarea și pe mai departe a tinerei poezii, tinerei proze și critici literare, pe drumul triumfător al realismului socialist.

„PE ACELAŞI DRUM" Fotografia: I. MICLE

VIAŢA CERCURILOR LITERARE

DIN AGENDA DISCUŢIEI...

Scrisorile sosite în cadrul discuţiei despre activitatea cercurilor literare semnalează o seamă de realităţi care îmbogăţesc colocviul nostru, arătînd încă o dată utilitatea lui. Se observă spiritul de răspundere cu care membrii diferitelor cercuri literare înţeleg să-şi spună cuvîntul despre ceea ce s-a făcut sau, autocritic, despre ceea ce încă nu s-a realizat, aducîndu-se totodată critici vii unor instituţii care neglijează activitatea de îndrumare. De la lipsa de preocupare pentru studierea esteticii marxiste, pînă la asigurarea schimburilor de experienţă, a unor documentări (şi chiar pînă la „amănunte" ca încălzirea localului şi asigurarea unei maşini de scris pentru dactilografierea lucrărilor), unele Case regionale ale creaţiei populare şi Case raionale de cultură au încă serioase deficienţe. Singurul exemplu pozitiv, semnalat în corespondenţa primită, îl oferă Craiova. Aici, pe lîngă preţioasa iniţiativă a „şantierelor de creaţie" (care constau în deplasarea la o gospodărie colectivă sau întreprindere din regiune, şi scrierea unor lucrări despre cele văzute acolo), cercul literar „Traian Demetrescu" scoate regulat pagini de literatură în ziarul local, organizează seri literare, schimburi de experienţă ş.a. Din scrisoarea tovarăşului Vasile Pătru aflăm că, în ultima vreme, craiovenii au organizat schimburi de experienţă la Turnu Severin şi Caracal (cu circa 50 de participanţi), schimburi cărora li s-au dedicat şi pagini literare. Corespondentul nostru ne lasă însă să înţelegem că nici chiar la Craiova nu merg toate lucrurile strună. „Barometrul" vieţii de cenaclul — creaţia — indică adesea o insuficientă aprofundare a experienţei de viaţă şi a celei literare.

O altă faţă a problemei o aflăm în scrisoarea corespondentului nostru Ioan Micu, din Braşov:

„În ultima perioadă, activitatea cercului literar „Mihail Eminescu" şi a celorlalte cercuri existente în Braşov şi în regiune a fost lăsată la voia întîmplării. Sînt cîţiva ani de cînd din partea Comisiei de îndrumare a Uniunii Scriitorilor n-a mai dat nimeni pe la cenaclul din Braşov, deşi funcţiona aci, ce-i drept anemic, şi o filială. Orientarea membrilor acestor cercuri spre temele majore ale vieţii noastre contemporane nu e întotdeauna la înălţimea cerinţelor. De aceea, lucrările din ultimele două culegeri intitulate „Pagini Contemporane" nu ating valori maxime şi nu justifică de cît în parte titlul culegerii. Pe ici pe colo, se întrezăreşte fiorul vieţii actuale, dar el este de multe ori palid redat, fără o aprofundare a fenomenelor. „Paginile Contemporane" nu oglindesc specificul regiunii Braşov, o regiune cu mare pondere în industria noastră naţională".

Despre „Pagini Contemporane" şi despre munca scriitorilor braşoveni s-a mai vorbit în revista noastră. Aşteptam, între timp, atît o creştere a exigenţei faţă de cuvîntul tipărit, cît şi unele măsuri cu caracter concret, care să se reflecte în valoarea lucrărilor.

Atragerea scriitorilor cu experienţă la viaţa acestor cercuri e o acţiune ce se impune cu necesitate, nu numai în regiunea Braşov, ci şi în alte regiuni. În articolul nostru din numărul trecut, de pildă, aminteam că în regiunea Maramureş, la Sighet, activează un poet, un dramaturg şi un folclorist, toţi oameni afirmaţi pe plan literar. Dintr-o eroare tipografică, unuia dintre ei (lui L. Bruckstein) i se aduc reproşurile care se cuvin unui tovarăş din Comisia de îndrumare. Făcînd aici cuvenita precizare, nu putem însă trece cu vederea o realitate, şi anume aceea că unii scriitori, chiar membri ai Uniunii Scriitorilor, care trăiesc în provincie, nu îşi fac încă simţită îndeajuns prezenţa în viaţa literară a regiunilor respective, inclusiv în cenacluri (lucru valabil şi pentru Maramureş). La Craiova, de pildă, în afară de Ştefan Bossun, pe la şedinţele cercului literar nu sînt de văzut nici Petre Stoenescu, nici Sina Dănciulescu — şi sîntem convinşi că situaţii asemănătoare există şi în alte regiuni.

Sîntem de acord cu observaţia corespondentului nostru din Braşov că unele redacţii nu răspund nici în 6 luni la lucrările trimise, (deşi pe coperta interioară a acestora se află imprimate apăsat cuvintele „În termen de cel mult o lună... colaboratorii vor primi răspuns pe adresa indicată"), dar ca alte reviste să renunţe la „mai trimiteţi" şi „deocamdată nu" în favoarea unor răspunsuri detaliate, nu e practic posibil. Cînd, la începutul acestui an, noi am invitat pe corespondenţii noştri să-şi trimită lucrările prin intermediul cercului literar, aveam, în primul rînd, în vedere, prin aceasta, întărirea respectivelor colective de creaţie, atît prin înmănuncherea în cadrul lor a tuturor talentelor locale, cît mai ales prin nivelul, prin exigenţa discuţiilor — care ar fi urmat să fie un „pre-examen", înaintea trimiterii la revistă. În asemenea condiţii, redacţia ar fi fost descongestionată de o seamă de poezioare romanţioase şi puerile, care ne răpesc timp preţios din cel menit îndrumării adevăratelor talente. (E însă şi mai regretabil că unele cercuri, cum e cel de la Turnu Severin, înţelegînd pe dos invitaţia noastră, trimit sub semnătură şi parafă, cu recomandarea insistentă de publicare, versuri devitalizate, şcolăreşti, lipsite de clocotul specific tinereţii).

Socotind că cercului literar îi revine misiunea de a fi principala punte de legătură între scriitorii începători şi redacţii, ne bucură vestea că, o dată cu discuţia iniţiată de noi, multe dintre cercurile literare lăsate cîndva în părăsire au început să-şi reorganizeze munca. Tovarăşul Nic. Filipoiu ne anunţă astfel că la Mediaş, la numai cîteva zile de la reactivizarea cercului, au şi fost primite lucrări de la 10-12 autori spre a fi supuse discuţiei, şi că, în acelaşi oraş, va lua fiinţă cît de curînd un al doilea cerc literar, pe lîngă clubul „I. L. Caragiale".

De la Tîrgu-Neamţ (corespondent Ion Apetroaie), aflăm că „s-a hotărît ca toţi membrii cenaclului să facă parte dintr-o formă de învăţămînt politic, spre a avea posibilitatea să studieze organizat, iar în şedinţele de cerc să se prezinte un ciclu de expuneri pe teme de teorie şi istorie a literaturii, cum ar fi cele referitoare la funcţia imaginii artistice ca instrument de reprezentare a ideii, la prozodie, conflict, procedee de compoziţie în opera literară, — toate aceste măsuri avînd ca scop stimularea efortului creator al cenacliştilor".

Dacă studiul se va face cu seriozitate, şi, mai ales, dacă vor fi audiate cu maximă atenţie „lecţiile" pe care viaţa le oferă la tot pasul, sîntem convinşi că prin acest „efort creator" cenacliştii vor depăşi stadiul descriptiv şi tonul minor al multora dintre lucrările citate în aceeaşi scrisoare ca valoroase.

Sînt însă şi cazuri cînd, abia pus pe picioare, un anume cerc sucombă din nou, cum s-a întîmplat cu cercul literar „Minerul" din Petroşani. După două luni de la reorganizare, numărul cenacliştilor a scăzut mereu, pînă a venit ziua pe care tovarăşul I. Cioclei ne-o descrie astfel: „Astăzi am ajuns să fiu singurul prezent la cerc, în faţa unei uşi pe care cineva scrisese: *Aici se ţin şedinţele cercului literar „Minerul"* — dar care era încuiată".

E şi mai trist că unele cenacluri cu bună tradiţie, cum e cel din Buzău, au ajuns, graţie nepăsării, un fel de „cenuşărese" ale Caselor respective de cultură. Iniţiativa „caietelor" literare, pornită aici, nu s-a realizat decît la... cenaclul din Ploieşti. În afară de şedinţele obişnuite, de altfel destul de monotone, „nu s-a organizat nici o întîlnire cu cititorii, nici o emisiune la staţia de radioamplificare, nici o documentare în raion" — ne scrie tovarăşul Florentin Popescu, membru al cenaclului buzoian. Tot el sesizează urmările acestei atmosfere „închise": „De aici tendinţa de abstractizare, de prezentare a unor lucrări care nu sînt decît reminiscenţe ale lecturilor", lucru lesne de înţeles de vreme ce „însuşi metodistul însărcinat cu răspunderea pentru soarta cenaclului a început să vină doar la şedinţele în care trebuia să-şi citească lucrările personale, şi să plece o dată cu epuizarea criticii ce-l interesa".

Ne bucurăm că, după cum arată corespondentul nostru, această situaţie nu a fost trecută cu vederea, în primul rînd de redacţia ziarului raional, care (după ce o vreme s-a dezinteresat ea însăşi de soarta cenaclului), a întreprins o analiză amănunţită a felului în care Casa de cultură sprijină cercul literar, ajungînd la acea asemănare cu o „cenuşăreasă", comparaţie care ar trebui să dea de gîndit şi altor instituţii culturale, care mai pot îndrepta încă situaţiile asemănătoare existente în unele regiuni şi oraşe.

Rîndurile de mai sus nu s-au vrut nici pe departe nişte „concluzii". Am semnalat numai cîteva aspecte ale discuţiei, la care participă tot mai mulţi membri ai cercurilor literare, ale căror păreri le aşteptăm în continuare.

M. N.

Adrian Velichi

MARTIE

Nu-mi stăpînesc nici visul şi nici dorul.
Pieptul meu prea plin, ca marea de curenţi,
Bate-n clipa asta şi răspunde-n zborul
Sălbaticelor vînturi. Adună-le cu ochii,
Cu ochii tăi frumoşi, şi prinde-le pe buze
Gustul de seminţe sub cer de primăvară.
Arderea aceasta din mine cum s-a smuls
Cînd recile pămînturi din nou se îmbătara!

Podurile mele
au fost împovărate
de cenuşa timpului —
de pottele săbiilor.

Chipuri uitau să mai semene vieţii,
îşi aflau în valuri sfîrşitul.
Sălciile se aplecau tînguind,
iar eu eram doliu fluid —
Cerul îmi fugise din unde...

Ridicaţi-vă mîinile, sălciilor.
Priviţi oraşele lumii îmbrăţişîndu-se.
Ascultaţi, oameni, glasul apelor mele.
Dacă vreţi să aflaţi anii de pace
pe care vi-i cer —
măsuraţi-mă cu bobul de rouă.

Gheorghe Lupaşcu

POD PESTE FLUVIU

Eu, fluviul,
m-am născut din emoţia dimineţilor.
De vreţi să ştiţi vîrsta-n zile-a pămîntului
măsuraţi-mă cu bobul de rouă.

Ion Iancu Lefter

PREZENŢĂ

Am auzit grîiele
Cum îşi înfig rădăcinile-n muşchii ţarinii.
Cît de solemnă este clipa aceasta!
Parcă de-aici începe ritualul simplu al pîinii.

Dar cîte ploi se vor scurge prin ele
Şi cîtă risipă o să fie de soare,
Pînă ce, la o nuntă tomnatică,
O vom frînge în mîini fiecare!

Ion Dumitru-Şirna

BĂRĂGAN

O uriaşă
sală de lucru,
boltită de soare
şi cu pereţi
de zare...

în care
pe o imensă planşetă
omul
pictează:
galbenul holdelor de grîu,
verdele crud al porumbului,
roşul de foc al amurgului.

...Aur, argint, soare,
cît belşug
de culoare!...

T. Aurel Crişeanu

CLIPĂ PRELUNGITĂ...

Din firul timpului ce mă-nconjoară
Aş vrea să-mi fac o coardă de vioară,
Ca să nu treacă vreo clipită
Fără să fie-n cîntec prelungită.

CENACLUL „N. LABIŞ"

SEARĂ DE POEZIE

La şedinţa din 26 martie a cenaclului „N. Labiş" s-a citit numai poezie. Protagoniştii au fost Constanţa Buzea şi Ovidiu Genaru, ultimul fiind invitat de la Bacău.

Lecturile au trezit un interes viu, dovedit de numeroasele luări de cuvînt. Astfel, Adrian Păunescu s-a referit la „patetismul şi muzicalitatea" versurilor citite de Constanţa Buzea. Ilie Constantin a spus despre aceleaşi lucrări: „Fiecare vers are un înţeles, un sens, o mişcare. «Moartea caselor» e însă un poem lungit şi nehotărît. Lucrurile, luate în parte, sînt frumoase, dar nu au o creştere, o gradare, nu sînt orînduite riguros". Cezar Baltag a remarcat în imaginile folosite de Constanţa Buzea sentimentul acut al timpului. Dincolo de asemenea elogii meritate, poetei i s-a cerut o lărgire substanţială a universului liric.

Poeziilor lui Ovidiu Genaru, care aduc o problematică de viaţă interesantă, li s-a reproşat incompleta individualizare a imaginii. Vorbitorii, referindu-se la stadiul actual al creaţiei poetului (poet care face parte din „promoţia 1962" a „Luceafărului"), i-au cerut mai multă spontaneitate, o elaborare a versului care să pună în valoare bogăţia sentimentelor.

Au luat cuvîntul: George Radu Chirovici, Adrian Păunescu, Dragoş Vrînceanu, M. Negulescu, Florin Radulescu, Niculae Stoian. Au mai luat cuvîntul, cu însufleţire, dar pe un ton oarecum sentenţios: Dan Arie, Costache Grigore, Vasile Andronache.

PAŞI PE LOC?

Marţi 2 aprilie, s-au citit versuri de Ilie Constantin, pe marginea cărora şi-au spus cuvîntul M. Breslaşu, D. Vrînceanu, Dan Zamfirescu, D. Arie, Ion Gheorghe, N. Stoian, A. Păunescu, M. Angheluţă, I. Horea, I. D. Bălan.

Începută cu semnalarea umorului ca preocupare nouă a poetului (vezi „Încă un basm"), discuţia s-a purtat cu seriozitate în jurul felului în care un talent, odată recunoscut, reuşeşte să-şi fructifice noua experienţă acumulată. Or, în direcţia aceasta, Ilie Constantin a oferit în cenaclu mai mult exerciţii de „virtuozitate". Manierismul, mimarea stilului unor colegi sînt evidente în „Joc de soare". „Mioriţa", în interpretarea sa, conţine simboluri ceţoase, o denaturare a mitului popular. Deşi, în totalitatea poeziilor citite, sînt uşor de remarcat unele lucruri frumoase, disparate, stadiul la care se află Ilie Constantin confirmă încă o dată că nu se pot face paşi înainte, atîta timp cît tînărul poet, căutînd să-şi perfecţioneze continuu „uneltele", priveşte cu superficialitate adîncirea problemelor de conţinut, plasarea consecventă a experienţelor sale în aria poeziei militante.

Aserţiunea de mai sus e valabilă oarecum şi cu privire la al doilea lector al serii, prozatorul Milică Stan, cu deosebirea că acesta a urmărit nu o „înnoire a mijloacelor artistice" ci abordarea unui univers nou (după cîteva schiţe reuşite din viaţa satului nou, o încercare de roman axat pe probleme etice ale tineretului citadin). Au luat cuvîntul Fănuş Neagu, Corneliu Leu, Antoaneta Tănăsescu, Al. Oprea. Observaţia principală pe marginea fragmentului citit constă în aceea că, încercînd să combată „golul" moral al unui tînăr care se „plictiseşte", autorul nu a ştiut să selecteze şi să dozeze materialul de viaţă, devenind el însuşi, în cele scrise, destul de pleticos. Încercarea unora de a-l retrimite pe autor la schiţă nu-i însă justificată. O anumită vigoare a observaţiei, creionări rapide de caractere şi situaţii sînt premize care pot conduce la reuşită. În fragmentul citit, acestea sînt sufocate de „inabilitatea" epică, de dialoguri nesemnificative, de preferinţa pentru „inventarul" de obiecte, gesturi şi gînduri.

Rep.

POŞTA REDACŢIEI

Victor Rusu: Ne-a plăcut simplitatea versului din „Elevilor mei": „Cînd intru în clasă / Mă simt arbore drept al luminii / Şi-n dăruire mi-aplec / Creanga spre frunţile voastre. / Să-mi culegeţi uşor / Fructele toate, arzînd". Poate ca ne înşelăm, dar ni se pare, totuşi, prea puţin. Nici n-a decolat bine, şi imaginea a şi aterizat. De obicei, imaginea din astfel de poezii epigramatice trebuie să invite la asociaţii multiple.

Nicolae Marin: Se întrevăd unele posibilităţi, dar credem că ar trebui să renunţi la imagistica defunctă, de genul „Ochii tăi an albăstrime / Nesecatele izvoare, / Tremură în raza lunii / Şi petalele din floare. / În pădurea cea vrăjită / Dorul meu cobcară-ntr-una" etc. Acestea sînt doar exerciţii pe teme date.

Cornel Cordenaru: Deocamdată, aliniere de vorbe fără acoperire. „Zorii — săgeţi aurite prin schele, / Destramă noaptea ţesută cu stele". E adevărat, cînd vin zorii, noaptea dispare. Dar care este imaginea poetică? Săgeţile aurite? Nu mai sînt de mult o imagine. Apoi „Pulberea-şi cerne şi-o aşterne-n poleiri, / Pe cîmpul cu holde, furnale şi stei". Cîmpul poate fi acoperit cu holde (admiţînd că poleiul este o figură de stil), chiar şi cu furnale, dar cu stei? Nu prea cresc stînci pe cîmp! Şi aşa mai departe...

Ignea Laga: Aşteptăm noi veşti poetice din „cetatea poeţilor oţelari", Reşiţa. Cele trimise pînă acum sînt promiţătoare.

Aurelian Manoliu: Sînt viciate de desuetudine: „Acolo-n casa-naltă ca un castel din basm / Tu stai ades pe gînduri, citind la soba caldă" etc. Vremea noastră are altă sevă poetică.

Virgiliu Dascălu: Da, versurile dovedesc că d-ta nu scrii întîmplător. Finalul „Nopţilor albe" (poate prea reţinut) ne îndreptăţeşte să aşteptăm: „E de-ajuns, aprins, de după creste / Să zărească din soare un crîmpei / Ca, de-odată, zhuciumul de peste / Noapte să se stingă-n ochii mei". Ne permitem să-ţi atragem atenţia, însă, asupra săraciei unor rime (în special în verbe) care, cînd sînt prea dese, sau nu sînt utilizate pentru a realiza un efect artistic, sînt de-a dreptul supărătoare. Dar pentru d-ta nu este greu să ocoleşti asemenea neajunsuri. Mai trimite.

Corneliu Petrescu: În „Pîinea caldă" există o imagine incipientă, trădată însă de neglijenţa sau banalitatea expresiei. („M-a săgetat plămada / mîinilor aspre de gospodină"). Cum poate săgeta o plămadă? În celelalte cuvinte obişnuite de dragoste, exprimate oarecum cursiv, dar fără o emoţie nouă.

Al. Florin Ţene: Efervescenţa lirică a versurilor d-tale este tot mai promiţătoare. Dificultatea principală, în momentul de faţă, constă în supralicitarea imagistică. Se cere un efort de limpezire. Un exemplu: „Cîntecul meu chinuitor de lucid / Îşi aruncă rama cosmarului peste prag, / Zidind în minunile omului speranţele / Şi visele cu galbene luciri / Care se oglindesc în ochiul cerului / Ca o imensitate strălimpede". Dacă este „chinuitor de lucid", cîntecul nu poate avea cosmaruri. Iar dacă le are, de ce aruncă numai „rama", şi nu cosmarul propriu-zis? Şi ce legătură este între „aruncarea ramei" şi „zidirea speranţelor" pe terenul... „minunilor omului"? De ce visele au luciri „galbene"? Nu vrem să despicăm firul în patru, dar imaginea cea mai năstruşnică trebuie să aibă o logică poetică.

Florentin Popescu: Versurile au reale calităţi, dar le dorim ţinute din realităţile noastre. Tinereţea d-tale te obligă la mai mult.

Ştefan Lemnaru: Pentru început, sînt mulţumitoare. Aşteptăm, însă, şi un început de expresie personală.

Ion Dumitru-Şirna: Uneori, doar crîmpeie de notaţii, la care ar fi poate mai bine să renunţi. Cînd imaginea se conturează mai precis, (ca în „Bărăgan"), versurile devin convingătoare.

Sanda Boria: Cursivitatea versului liber este deseori vecină cu relatarea prozaică. Bineînţeles, nu versul liber este de vină. Dar d-ta dovedeşti că poţi reda tensiunea unor idei: „Atîtea poveşti care-ncep pentru mine cu „a fost" / s-au răsfrînt în ochii de copii ai părinţilor, / la vîrsta cravatei mele roşii şi a primului / vot în adunarea generală. / ...Dar nici dimineţile nu sînt toate la fel". Pe această linie, poţi realiza poezii demne de atenţia cititorilor. Aşteptăm.

Toma George Damian: Deşi domeniile de inspiraţie sînt diferite, se utilizează în toate poeziile acelaşi sistem de imagini, ceea ce creează senzaţia de monotonie. N-am înţeles referirea la Esenin. Din ciclul trimis, am reţinut „Vis". Aşteptăm versuri noi.

Sanda Valerian: Au fluiditate, dar sînt mult prea intimiste şi nu din pricina tematicii erotice. So apropie uneori de anumite texte de muzică uşoară: „Azi noapte / m-am trezit plîngînd. / Şi ca să uit visul urît / şoptii uşor un nume drag..." Nu este cazul să vă alegeţi asemenea modele.

Ioan Martiş: Versurile sînt simţite, dar, deocamdată, stăpîneşti prea puţin expresia poetică. Lecturile şi exerciţiul se impun de la sine.

Gh. Felder: Nu negăm intensitatea sentimentelor ce le-au generat, dar poeziile sînt pline de neglijenţe: „Sînt obosit sau poate doar mi-e frig / În nopţile cînd fericirea-mi strig / Şi-o caut pe meleaguri risipite / Necugetat adesea străbătute". Este doar un exemplu. „Meleaguri risipite" e cam impropriu. Ultimul vers este exprimat plat, iar intenţia de rimă zgîrie urechea. Alt exemplu din „Iubire": „Din trupul vremii — sîmbure necopt / Ţi-am dat tribut de vise şi speranţe / Dar ai crescut schiloadă ca un ciot / Şi despletită-n cioburi de faianţe". Dacă „sîmburele necopt" este tributul „de vise şi speranţe", este normal ca fructul să fie hărăzit pieirii. Nu se poate „despleti" (cuvînt care vine de la „plete") în „cioburi" de nici un fel, şi deci nici de faianţă. Fii atent la sensul cuvintelor.

Cezar Dorna: „Vis simplu" nu este chiar atît de simplu pe cît îl arată titlul. Imaginea este forţată: „Atunci dintr-o creangă mi-am cioplit un fluier / Şi din el am cîntat o doină pădurii, / Apoi am pus creanga-fluier la loc. / Pe dată, din toate crengile, se auzi înfundat / Murmurul doinii mele..." A ciopli un fluier dintr-o creangă şi apoi a altoi fluierul pe copac, — nu este în nici un caz o operaţie simplă, şi nici firească. Cu cît un simbol este mai complicat, cu atît este mai obscur.

Mircea Cristea: Sînt scrise cu îndemînare, dar cam inconsistente. Şi multe locuri comune, de genul: „Cîmpia îşi deşteaptă-acuma zorii / Şi îşi arată faţa-nseninată, / Căci marea de lumină, revărsată, / Îi spulberă spre depărtare norii". Sînt versuri care au circulat în sute de variante.

Vasile Trifu: Pastelul de toamnă are naivităţi nedorite: „În pădure ce mai grabă / De la urs pîn' la furnică / Se grăbesc cu toţi la treabă / Să-şi adune mîncărica. / Totul însă s-a-ncheiat / Toţi s-au strîns în cîte-o liţă / Şi pe-ntinsul fără hat / Încet începe să ninga". Este o tîrzie influenţă a fostelor cărţi de citire.

Ion Aniţei: Unele imagini, luate separat, reţin atenţia. Dar, asemeni altor începători, uneori metaforele se suprapun pînă la desfiinţare reciprocă. De pildă: „Iederă, dorul te înfăşoară, vioară, / Dar hulubii cu teama-n aripi mă îmbată şi zboară". Deci, dorul este ca o iederă răsucindu-se în jurul unei... viori, iar teama din aripile hulubilor (care, după cum am aflat din versurile precedente, sînt „sînii") are calităţi alcoolice. Aglomerarea nu este oare prea mare?

Ioana Marinel: Desigur, „Scrisorile" eminesciene sînt un model pentru noi toţi, dar pastişarea lor nu este în nici un caz indicată. D-ta le imiţi şi în fond şi în formă: „Să-mi ascut din nou condeiul? Versuri vrei din nou să fac? / Dar de ce prin truda minţii să încerc a-ţi fi pe plac? / Oare versul te încîntă? El, în sine, sau ce spune / Vorbe goale ce în creier s-au zbătut să mi se-adune / Aşezîndu-se cu rimă la al versului sfîrşit / Vorbele cu dulce sunet, sau aceea ce-am gîndit". Şi aşa pînă la sfîrşit. Este ca şi cînd ai topi o statuie antică, încercînd apoi s-o refaci mai bine decît a fost. Nu este recomandabil nici măcar ca exerciţiu.

Vasile Velneciuc: Versurile despre oraşele care se înnoiesc pot fi uneori mult mai vechi decît cartierele demolate. Cînd d-ta spui: „Mistria o atîrn de nori / Cînd privesc în amurg / Oraşul meu, / Al tău, / Al tuturor" sau „Mii de lumini în el se-aprind / Cu sclipiri de opale", versul nu mai sună contemporan.

Mihu Dragomir

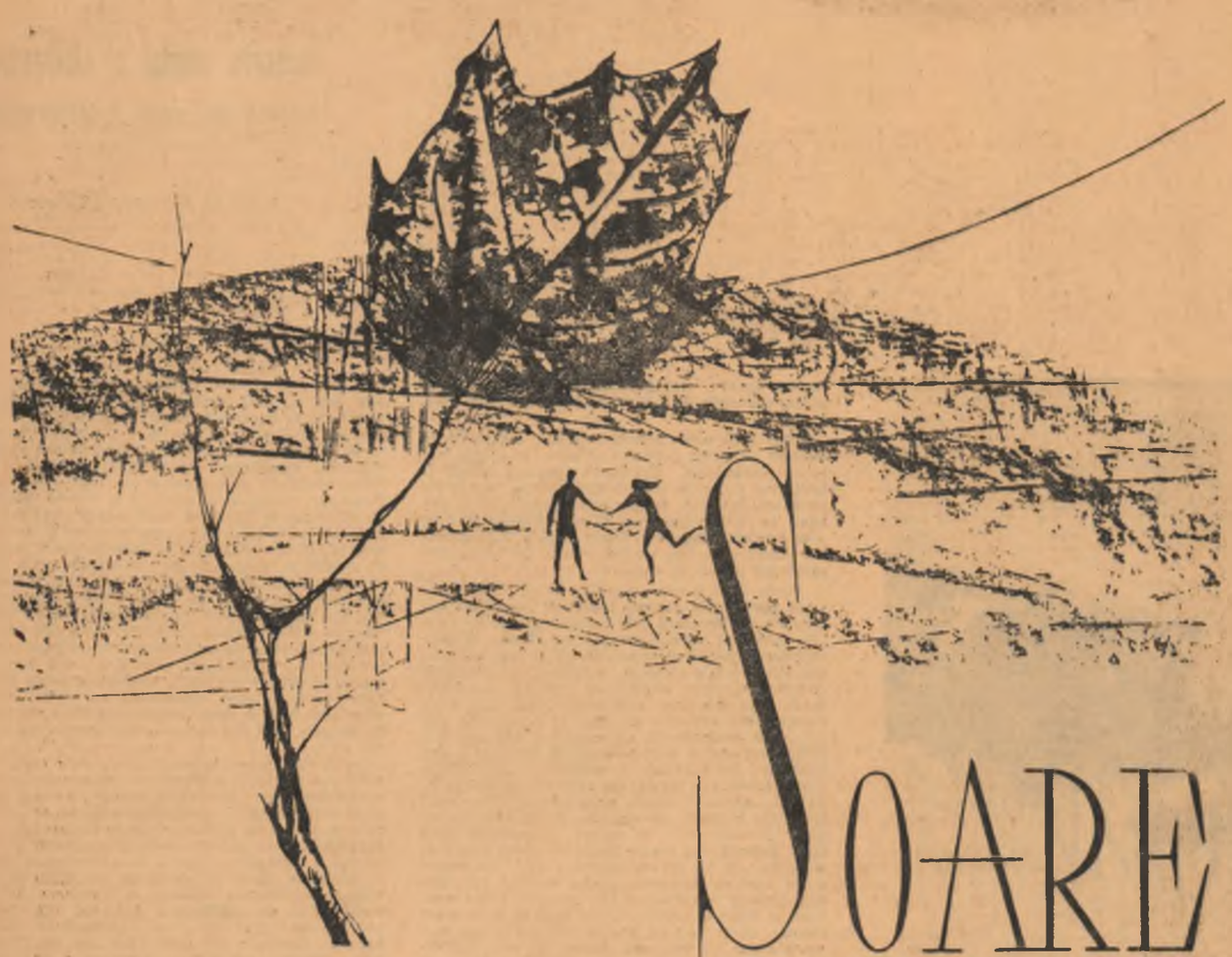

SOARE PENTRU FIECARE

SORIN TITEL

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Am ajuns la șapte și cîteva minute. Soarele coborîse undeva dincolo de linia ferată ; gara, vagoanele de marfă de pe liniile laterale, ba și locomotivele care făceau manevră în lumina uleioasă și roșiatică, păreau obosite și împăcate cu ele însele. Intrarăm în restaurantul aproape gol în care mirosea a limonadă stătută. Nicu comandă două halbe și cîte o friptură. Berea era cam caldă. O băurăm dintr-o înghițitură și ne urarăm noroc în noul oraș.

Mîncarăm friptura tare și nu tocmai caldă, care probabil fusese pregătită cu mult înainte. Nicu ieși pe peron și se întoarse cu un pachet de „mărășești" și cu ziare. Își aprinse o țigară .

Noi doi ne-am înțeles întotdeauna foarte bine. Încă de pe cînd eu eram doar un chindăr și el student la mecanică. Acum avem amîndoi truse de bărbierit, dar eu cu a mea nu mă rasesem încă niciodată. Mi-o făcuse el cadou de ziua mea. Mi-o dăruise, fără să zîmbească, fără să-mi dea să înțeleg că intenționase să facă o glumă duioasă. Și la zece ani el mi-ar fi dat-o cu aceeași seriozitate.

Părul îl purtăm amîndoi la fel, tăiat scurt, cu cărare la o parte. Îl avem amîndoi la fel de des și de aceeași culoare. Doar ochii mei sînt poate mai deschiși decît ai lui și bineînțeles eu sînt mai firav.

— Lăsăm geamantanele la bagaje ? — îl întrebai după ce-și termină de fumat țigara.

— Cum vrei tu, „tati", îmi răspunse el. Îmi spunea „tati" cîteodată.

Autobuzul cu care plecarăm spre oraș era aproape gol și soarele care apunea aprindea trotuarul. La hotel primirăm o cameră prin care se vedea grădina de vară și un cer care începea să se întunece. Camera era curată, răcoroasă, mirosea foarte puțin a D.D.T. și a podele spălate de curînd. Făcurăm cîte un duș amîndoi. În timp ce mă spălam pe dinți, Nicu îmi propuse să coborîm în grădină, să ascultăm muzică. Peste o lună avea să înceapă școala, așa că am fost de acord. Pentru mine, totul, orașul, seara asta, camera de hotel, muzica ce se auzea în grădină, — făceau parte din vacanță.

Nicu se privi în oglindă și-mi spuse :

— A cam crescut barba în tren.

★

A doua zi am rămas singur. Nicu își uitase țigările acasă și n-am putut să rezist tentației. Mi-am aprins una și am fumat-o pînă la capăt, întins pe patul tare al camerei de hotel, în timp ce auzeam femeia făcînd curățenie pe coridor și mormăind un fel de cîntec.

Mi-am îmbrăcat apoi slipul. Mușchii de la mîini mi se mai rotunjiseră puțin, umerii îmi erau însă tot înguști și slabi. zadarnic mă omoram eu cu gimnastica. Mi-am pus hainele, am coborît și am întrebat portarul unde era strandul. Nu exista strand în oraș, dar rîul era destul de aproape. Am ajuns la rîu în jurul orei nouă. Apa era rece, eram doar la sfîrșitul lui august, era însă foarte limpede și am stat mult în apă, străduindu-mă să scot pietrele albe de pe fund.

Încă din acea zi. Nicu știu că-i va fi imposibil să se înțeleagă cu șeful de sector, Mutașcu. Acesta lucrase un timp în altă parte, într-un post important. Nicu aflase că a fost îndepărtat de acolo prin 1950, din cauza unor abuzuri pe care le făcuse. Omul era însă un mecanic foarte bun și în cei zece ani care trecuseră reușise să se reabiliteze. Pe Nicu îl enerva însă aroganța lui, felul șiret în care scotea vorbele din gură, într-un cuvînt îi displăcu de la început, ca după aceea să observe cu uimire că prima impresie fusese întru-adevăr justă, că omului îi păsa foarte puțin de interesele autobazei, urmărind doar să facă impresie bună, să fie bine văzut de personal, să-și susțină postul. Aceste trăsături ale lui Mutașcu, Nicu le înțelese urmărindu-l cu multă atenție cîteva săptămîni, ținîndu-se de capul omului cu o insistență care-l supăra pe acesta, fiindu-i de la început antipatic „tînărul" inginer, adică fratele meu. Sînt sigur însă că Nicu își cunoștea datoria. Sentimentele lui personale față de șeful său Mutașcu, de simpatie sau antipatie nu făceau două parale atîta timp cît nu era vorba de autobază. Voia să înceapă însă munca sub semnul cinstei, fără îndoială. Îi va fi teamă însă să nu greșească, lipsa lui de experiență îi dicta această teamă. Scara îl vedeam gîndindu-se la toate astea

★

Am primit o cameră într-un bloc nou, ridicat în centrul orașului. În afară de cameră mai aveam un antreu și o bucătărie mică a cărei fereastră dădea spre grădina cinematografului. Camera era la etajul doi și seara lăsam fereastra deschisă, ca să pătrundă înăuntru răcoarea nopților de august și zgomotul surd al străzii. Stăteam amîndoi jos pe podele, paturi și scaune nu aveam încă, urmăream întunericul care pătrundea în odaie, colorînd pereții la început în roșu întunecat, apoi în albastru și în sfîrșit în cenușiu, un cenușiu prin care ne străduiam să ne distingem fețele. Rufăria ne-o înșirasem de-a lungul pereților, pe ziare, și tot pe ziare dormeam. Asta în primele două-trei zile, pînă ne-am cumpărat paturi. Aveam și un radio portativ cu noi. Stăteam culcați pe ziare și ascultam muzică. Unul din noi cobora pînă jos, la alimentara cea mare, și revenea cu salam și pîine caldă și, după ce ni le împărțeam frățește, ne apucam de mîncat. Nicu mă tinea la curent cu tot ce se întîmpla la autobază. Stăteam culcați pe podeaua nouă, acoperită cu ziare, cu mîinile sub cap, Nicu fuma și privea tavanul, iar eu i-aș fi cerut o țigară, dar nu îndrăzneam. Nu eram decît un puști și-mi cunoșteam lungul nasului. Ne era cam greu așa, fără legături, totuși acele seri de început au fost deosebit de frumoase și nu știu dacă am să le pot uita vreodată. Simțeam cum peste căldura odăii cobora în valuri reci noaptea.

Eu îmi petreceam zilele de vacanță trîndăvind pe malul apei sau pescuind, cîteodată mă duceam la arenă și urmăream echipa locală de fotbal, era acolo unul, Giacome, care juca grozav ; mă duceam la film, la matineu, cînd sălile de cinematograf sînt aproape goale, cînd înăuntru sînt doar pensionarii, cînd e răcoare și praf pentru că femeia de serviciu mătură nu cu mult înainte de începerea filmului. Ieșeam de la film și afară căldura era în toi și atunci mă duceam să-mi iau slipul din odaia noastră și plecam să mă scald. Apa începea să fie din ce în ce mai rece, se apropia toamna, apa mirosea a tescovină, undeva aproape era un cazan de fiert țuică. Deasupra ei începură să plutească frunzele uscate ale fagilor. Către seară rîul primea reflexe auriu-roșcate și-mi plăcea să înot privindu-i strălucirea stranie.

★

Într-una din zile, la ieșirea din fabrică, pe Nicu îl aștepta un șofer foarte tînăr, brunet și cu un păr negru și des, tuns cicero. Era ochios și frizura dădea trăsăturilor o brutalitate atrăgătoare.

— Mergem să bem un rom, tovarășe inginer ? — îl întrebase tînărul. Sau d-voastră preferați coniacul ? Noi, șoferii, cînd nu sîntem în serviciu, mai bem, în timpul serviciului, vă rog să mă credeți, nu pun picătură în gură — noi șoferii cu rom ne încălzim sufletul...

Nicu se gîndise bănuitor dacă omul caută să se apropie de el cu inima deschisă sau caută doar să se pună bine pe lîngă „șef". Totuși îi fu simpatic tînărul și-i păru rău să-l refuze, gîndindu-se în același timp, cu teamă, dacă nu-și subminează cumva autoritatea lui de șef. Era încă fără experiență, nu știa cum să procedeze, simțea că în relațiile lui cu oamenii bîjbîie încă și asta îl umplea de ciudă. Îmi povestea în mod regulat conflictele lui cu Mutașcu, care se tvirăbineînțeles din primele zile. Nicu hotărî să nu iasă din garaj decît camioanele care erau într-adevăr în bună stare. Mutașcu începuse să vocifereze în gura mare. „Dar planul, tovarășe, ce facem cu planul ? Ne facem de rîs, nu îndeplinim planul !". „Nu putem expune oamenii la accidente", replicase fratele meu. „Dumneatale ce-ți pasă, dumneata nu ai răspundere aici, îți convine să vorbești. Cu regiunea tot eu mă răfuiesc". „Regiunea nu ne poate cere să muncim în afara regulamentelor de muncă". se revoltase Nicu. „Lasă-o-om cunoaște și noi regulamentele, tovarășe inginer", spusese Mutașcu, dar ceva mai moale, așa că Nicu își dădu seama că acesta nu prea respecta regulamentele. Și poate că împrejurările veniră în ajutorul lui Nicu, fără ca acesta să fie obligat să se ducă la directorul cel mare. (Aici cred totuși că Nicu a făcut o mare greșeală. N-a apelat niciodată la director, s-a mulțumit cu o bătălie în doi). Într-una din zile ieși din garaj o mașină nu suficient controlată. Șeful garajului îndeplinea ordinul lui Mutașcu cu sfințenie, închizînd ochii și lăsînd să iasă din garaj chiar mașini care aveau nevoie de restructurări esențiale. Așa că atunci cînd șoferul refuză să se urce în mașină, șeful garajului începu să strige la el că sabotează producția Tînărul nu se lăsă intimidat și atunci șeful schimbă tactica.

— Ia-o pe răspunderea mea, spuse el, învîrtindu-se în jurul mașinii. Și cum tînărul refuzase și de data aceasta, începu din nou să-l amenințe.

— Dacă mă urc, să fiu al dracului, dacă nu mă bag în primul pom cu ea, spuse tînărul furios și scoase mașina din garaj. Întîmplarea făcu să se țină de promisiune fără să vrea. Frîna de picior se rupse și omul intră cu mașina în primul nuc care îi ieși în cale. Mașina fu scoasă din funcțiune și tînărul se alese cu o serioasă lovitură la cap și cu o fractură a brațului drept. Mutașcu dăduse vina pe șofer, urlînd în gura mare că ăsta-i sabotaj, și-l concedie. Zadarnic îi demonstră Nicu că nimeni nu se mutilează dinadins, Mutașcu rămase pe poziție și relațiile dintre cei doi — stagiarul și șeful de sector — deveniră și mai încordate. Antipatia față de fratele meu se dublă. În lipsă îi spunea tinerelul sau malagambistul, pentru că Nicu venea întotdeauna la serviciu cu cravată și purta niște pantaloni de fresco fără manșetă jos.

★

Cu noi pe plaje venea și o bucureșteancă, o puștoaică din clasa a opta — acum trecea într-a noua. Ne povestea o mulțime de întîmplări de la mare.

— Mă credeți ? întreba întotdeauna în mijlocul povestirii. O asiguram c-o credem. Purta pantaloni roșii pescărești și bluză albastră. Întotdeauna cînd îi priveam părul, mă simțeam emoționat. „Noaptea ne culcam îmbrăcați sub cearceaf și după ce adormeau toți, adică babacii, noi ieșeam pe fereastră, ne duceam pe malul mării și dansam pînă după douăsprezece — povestea fata. Băieții aveau lanterne și dansam la lumina lanternelor. Eu mergeam cu fratele meu, care e student în anul I. Aveam un loc al nostru unde dansam, nu ne știa nimeni. Am făcut rost de douăzeci de lanterne și dansam la lumina lor" — spunea ea și eu știam că se laudă, că toată povestea e născocită. Vroiam să mă apropii de ea și să-i mîngîi părul. Mi se tulburau ochii. Am plecat de lîngă ea, m-am aruncat în rîu și am început să înot în contra apei. Apa era rece, eu înotam însă cu calm și siguranță și mi-am dat seama că niciodată brațele mele n-au mai avut această siguranță calmă. Am ieșit din apă într-o poieniță ascunsă de sălcii. M-am trîntit în iarba curată, arsă de atîtea zile de vară, în iarba aspră și caldă. Urcau din pămînt spre mine mirosuri ciudate și obosite. Nu departe erau mirîștile și simțeam și mirosul lor. Auzeam fîsnetul umed al porumbului.

Era un prun în apropiere, un prun tînăr cu prune foarte coapte, începui să-i scutur tulpina subțire și iarba din jur se umplu de prune moi, care aveau un gust acrișor. Mă întorsei la ceilalți cu casca de pe cap — înotam cu casca, nu vroiam să-mi ud părul — plină de prune. Fata tocmai terminase de povestit ceva și-i întreba din nou pe ceilalți „Mă credeți ?" Ceilalți răspundeam mai în serios, mai în glumă : „Te credem".

★

Autobaza primi două microbuze noi. Pe șoferul care le făcea rodajul îl chema Popovici. Popovici cu o mînă conducea și cu alta umbla la aparatul de radio. Mă lua întotdeauna cu el, treceam prin satele văruite în alb, pe lîngă căruțele încărcate de porumb sau bostani ; de-a lungul șoselei frunzele duzilor începeau să se îngălbenească, le vedeam căzînd în fața mașinii. Într-o zi o luă și pe nevastă-sa cu el la Oțelul Roșu, să-i cumpere o pereche de pantofi.

— Acum un an, cam pe timpul ăsta, m-am însurat, spuse el în timp ce ne apropiam de Oțelul Roșu. Nunta am făcut-o la noi, în Oltenia, continuă el să vorbească. Eu nu știam cu cine vorbește, cu nevastă-sa sau cu mine... Noi avem vin mult, ăsta de la voi nu-i vin. Avem vin curat, nu marmeladă... Nu știam ce să fac, să-i răspund sau nu. Nu puteam să-mi dau seama dacă vorbește cu mine și nici nu mă pricepeam la vinuri. Mă uimea faptul că are atîta chef de vorbă. De obicei vorbea foarte puțin.

— Tie îți venea mereu să plîngi, spuse el din nou, atunci înțelesei că vorbește cu nevastă-sa. Erai tare copilăroasă, adăugă el. Te iubeam pentru că erai așa copilăroasă. Îmi era teamă să mă ating de tine. Nu înțelegeam ce-l apucase să vorbească tam-nesam cu ea, așa. Ea stătea în spatele lui, el îi simțea probabil răsuflarea.

— Tu ai fost ieri cînd s-au certat frații Cosma ?, îl întrebă ea. (Femeia lui Popovici era dactilografă tot la autobază).

— Nu, eram plecat, spuse el. De ce dracu' s-au certat ?

— Prea bine nu știu, spuse ea dornică să povestească. Am ajuns numai la sfîrșit. Cosma cel mic striga către frate-său : „Eu sînt nepotul lui Greluș, așa să știi. Cu mine să nu te pui tu, auzi ?" „Da' eu al cui mă-ta mi-s?", i-a răspuns celălalt. Doi proști.

— Copii făcu Popovici. Nu știu dacă au nouă-spreze ani

— Sînt frați gemeni ? întrebă femeia.

— Gemeni, răspunse Popovici.

— Al mare e foarte drăguț.

— Dacă sînt gemeni, nu-i nici unul mai mare, făcu Popovici ușor enervat.

— În tot cazul unul e mai înalt, spuse femeia.

— Dacă vrei tu, spuse Popovici.

Femeia tăcu ușor descumpănită și eu nu-mi dădeam seama dacă se certaseră sau nu. Stăteam în spate și eram puțin jenat, înțelegeam că poate ar fi fost bine, cu astăzi să nu fi venit cu ei. După un timp, Popovici începu din nou să vorbească.

— Sînt șofer încă din '46, spunea el. Mă gîndesc la autobuzele de atunci. Erau pline de păduchi de lemn. Erau rablagite rău, săracele, scîrțîiau din toate balamalele și trăiam cu frica în sîn să nu-mi facă festa. Dacă vrei să vezi cîte s-au schimbat de atunci, e destul să te gîndești la autobuze. Sau să te gîndești la mine. Beam pe atunci ca un bivol și eram prost ca o giscă. Tare mai eram prost, spuse el și începu să rîdă. Oricine mă putea înșela. Fluiera vîntul prin cap.

Ajunserăm la Oțelul Roșu și Popovici intră cu nevasta într-un magazin să-i cumpere bluza promisă. Luară una albastră cu mînecă cu femeia se retrase la separeu să se schimbe.

Cînd ieși, el îi spuse :

— Ești frumoasă. În voce îi tremura o oarecare tristețe, de parcă ea n-ar fi fost nevasta lui.

— Îți place ? întrebă ea și zîmbi străină și foarte absentă.

— Vrei să-ți iau și o basma ? întrebă el, în loc să-i răspundă.

— Vreau, îi spuse nevasta.

— Să-ți iau și niște pantofi ? întrebă el.

— Ia-mi, spuse ea fericită. Dar de unde ai bani ?

— Ți-am spus că am luat o primă. Mi-a dat Mutașcu o primă.

Îi cumpără o pereche de pantofi cu tocul înalt și o basma înflorată.

— Mai ai jumătate de oră pînă la autobuz, îi spuse Popovici după ce ieșirăm din magazinul de încălțăminte. Ne uitarăm amîndoi la el. Nu știam cu cine vorbește.

— Cu tine vorbesc, îi spuse el femeii.

— Nu înțeleg, îi spuse femeia.

— Înțelegi tu, spuse Popovici. Apoi spuse din nou cu o voce înceată :

— Nu vreau să te mai văd.

— Ce-i ? —, spuse ea și ridică din sprîncene.

— Cu mașina nu te mai iau.

— De ce ? întrebă femeia.

— Se murdărește, spuse Popovici.

— Cine ? întrebă ea.

— Mașina.

Ne urcarăm în mașină. O văzui cum rămîne în mijlocul străzii cu pantofii în brațe. În clipele alea îl uram pe Popovici. Cu o femeie nu trebuie să te porți așa...

— Trăiește cu Mutașcu, îmi spuse el după un timp și eu nu eram decît un puștan, el era om de patruzeci de ani și poate n-ar fi trebuit să-mi povestească tocmai mie toate astea. Știam însă că voia să vorbească. Dacă n-aș fi fost eu, ar fi vorbit cu volanul. Ce s-a gîndit omu', continuă Popovici. Hai să-i arunc ăstuia o primă, să-i închid ochii, să tacă din gură. Parcă cinstea mea, de șofer bătrîn, poți s-o cumperi cu o primă. Nu mai are mult, măi, băiatule, făcu el după o pauză, și eu fui uimit cît de bătrînă îi suna vocea. Nu-i ajută timpurile, înțelegi ? Dau ei din mîini și din picioare, dar nu-i ajută timpurile... Poate m-am căsătorit cu o femeie totuși prea tînără, adăugă el, sărind repede de la o idee la alta.

Mă gîndeam la Mutașcu. Cred că se simțea cam așa cum ar trebui să se simtă o mașină — dacă așa ceva ar fi posibil — în clipa în care se pune problema să fie scoasă la reformă. Șoferii însă știu că în clipele acelea, mașinile sînt foarte periculoase. Mutașcu seamănă probabil cu mașinile acelea vechi, pe care le lasă să iasă din garaj, și poate să facă tot atîta rău cît ele. Pentru asta le apăra probabil cu atîta înverșunare, fără să le trimită la reparațiile pe care le necesitau. Mă gîndeam la Popovici că se simte foarte singur acum. Eram însă prea tînăr ca să cunosc viața, n-aveam cum să-l consolez. El dădu din nou drumul la radio și doream ca vocea caldă a femeii care cînta să-l mîngîie... Totuși, după amiaza aceea ne-a legat cu o prietenie ciudată : exista între noi un secret dureros, despre care nu vorbeam. Afară era toamnă, o lumină aurie și blîndă, tractoarele își începuseră arăturile, *roburul* gonea pe lîngă arăturile negre, care străluceau în lumina roșiatică. Popovici dăduse drumul la radio, o voce de femeie sau de bărbat cînta întotdeauna cîte ceva în care era vorba de dragoste. Fiecare dintre noi iubea însă cîntecele acelea în felul lui. Probabil Popovici cu multă amărăciune, desigur ușor stînjenit. Drumul se întindea ca un brîu lat de aur în fața noastră, iar la capătul lui, undeva la marginea orizontului, asfințea soarele. Era mare și roșu și luneca încet sub pămînt ca o minge roșie pe care o scoți din rîu plină de apă, o minge care îți alunecă din mîini. Pînă să ajungem noi cu *roburul* aproape de el, soarele dispărea. Asta ne întrista întotdeauna puțin și-i urmăream ultimele raze cum pîlpîiau și se stingeau în parbrizul mașinii. Și frunzele toamnei deveneau mai cenușii, iar în casele pe lîngă care treceam — cînd se întîmpla să fim într-un sat — se aprindeau luminile.

★

Se întîlneau într-o casă străină, o casă veche, cu un coridor lung în care era înghesuită multă mobilă. Casa avea forma unui L., zidul care dădea în curtea coridorului avea geamuri de sticlă colorată pestriț, prin ele pătrundea o lumină chioară. Întotdeauna la capătul celălalt al coridorului stătea un băiat care scria ceva la o masă îmbrăcată în hîrtie albastră. Cînd venea Mutașcu, furișîndu-se ca un răufăcător, băiatul era acolo la masă, îl pîndea parcă, cu toate că niciodată la venirea lui nu lua ochii de pe caiet. În ziua aceea Mutașcu nu găsi cheia sub ștergătoare, femeia lui Popovici uitase probabil s-o lase acolo și atunci se hotărî s-o aștepte în fața ușii. Băiatul își făcea lecțiile, acolo la capătul coridorului, fără să-și ridice ochii, era probabil corigent și se pregătea în timpul verii sau poate desena ceva. Mutașcu se gîndi că băiatul era poate infirm, stătea prea tăpăn în fața mesei.

— Cheia e în ușă, îi spuse în ziua aceea băiatul. Mi-a spus tanti cînd plecați să mi-o dați mie. Vă roagă să nu mai veniți. Pentru prima dată băiatul îi vorbea, tot însă fără să ridice ochii și fără să întoarcă capul, de parcă ar avea o treabă foarte importantă de dus la capăt, care nu-i permitea să-și întrerupă lucrul. „Prin urmare s-a terminat și povestea asta" își spuse Mutașcu. Scoase cheia din ușă și nu știu ce să facă cu ea. Se apropie de băiat și i-o întinse.

În sfîrșit, Mutașcu putu să vadă ce face copilul la masă : desena.

— Mi-am făcut o operație la șira spinării și n-am voie să umblu, îi spuse băiatul. Desenez păsări.

În fața puștiului era deschisă o carte și băiatul căuta să reproducă cît mai exact păsările din cartea aceea. Deosebirea consta doar în faptul că el le colora penele, păsările acelea fiind desenate doar în alb și negru.

— Am desenat și porumbeii din curte, spuse băiatul. D-voastră vă plac păsările ?

— Să nu uiți să dai cheia, îi spuse Mutașcu băiatului.

„Prin urmare și povestea asta s-a terminat fără complicații", își spuse, dar nu prea putu să se bucure.

★

— Ai venit „să semnezi condica" ?, mă întrebă tata care stătea pe malul rîului.

— S-o semnez, îi răspunsei eu.

— Cred că asta e ultima zi frumoasă, îmi spuse ea.

— De ce crezi asta ? — o întrebai eu.

— Pentru că e o zi foarte tristă, — spuse ea.

— Nu mi se pare tristă, comentai eu și privii cerul uimitor de albastru.

— Totuși e o zi tristă. Au început să plece păsările, șopti ea.

— Mare lucru, păsările, făcui eu.

— Și lumina, spuse fata.

— Ce-i cu lumina ?

— E mohorîtă. Apasă pe umeri. Vara te mîngîie, te învăluiește. Acum e ca uleiul.

— Cum ca uleiul ?

— Năclăită, făcu fata. Groasă...

— Vax, făcui eu. Vroiam să par șmecher. Mă dezbrăcai lîngă o tufă și deodată îmi fu rușine așa gol.

Cînd e multă lume, nu te rușinezi, dar acum nu eram decît noi doi, eu și fata. Ea observă asta și deodată îi fu rușine și ei. Se întinse în nisipul care nu mai era așa fierbinte și, mai în joacă, mai în serios se acoperi cu el. Eram numai noi doi și ea îmi dădu un măr.

— Vrei un măr ?

— Vreau, îi răspunsei.

Și deodată scoase din pămînt un măr care era fierbinte. Mîncai cu multă poftă din el.

— Am dinții tari, îi spusei. Uite am mîncat jumătate din măr.

— Flămînzilă, spuse ea și rise. Măi, flămînzilă.

— Sînt flămînd că sînt tînăr, îi explicai eu. Cînd ești tînăr ai dinți puternici și ți-e foame.

— Grozavi dinți, spuse ea, disprețuitoare. Te lauzi, asta e.

— Vrei să-ți arăt ce puternici sînt ? o întrebai eu.

— Vreau, făcu ea, înfruntîndu-mă.

Mă aplecai repede spre ea și-o mușcai de ureche. Apăru o fărîmă subțire de sînge. Începu să plîngă.

— Scîrbosule, făcu ea.

Nu puteam suferi sîngele. Îmi fu milă. Mă aplecai spre ea și sărutai firul acela de sînge. Și deodată cerul se răsturnă peste noi și eu mă încurcai în mătasea lui subțire, transparentă, prin care vedeam umerii firavi ai fetei. Simțeam cum crește în mine ceva amar și dulce și-mi spuneam că așa trebuie să fie dragostea.

— Să nu mai faci așa, spuse fata și-mi zîmbi ușor, trist și duios, dar numai zîmbetul era așa, pentru că ochii erau plini de soare.

— De ce ? întrebai eu și mă enervam. Doream un singur lucru, să-i ating umărul. Dar nu puteam mișca mîinile. Erau prea grele.

— Așa, spuse fata și întoarse fața. Zîmbea. Se juca cu mine și eu mă simțeam foarte greoi. Nu puteam să mă joc.

Apoi veniră furnicile. Una se urcă pe piciorul fin al fetei. O urmăriI cum se urcă. A doua mi se urcă mie pe coapsă.

— Au venit furnicile, hai să plecăm, îi șoptii la ureche.

— Hai, dar încet, să nu ne audă, continuă ea jocul, tot în șoaptă.

— Hai să ne tîrîm prin nisip. În felul ăsta în urma noastră va rămîne o cale. Să vedem, ne găsesc ?

— Dacă nu ne găsesc — îmi șopti ea sînt oarbe și proaste. Nu face să te sperii.

Începurăm să ne tîrîm prin nisipul călduț și, din cînd în cînd, întorceam capul să urmărim direle lungi lăsate de corpurile noastre. Corpurile noastre erau subțiri și căile lăsate erau înguste. Obosiți, gîfîind ușor, ne oprirăm.

— Să așteptăm, spuse ea în șoaptă.

— Să așteptăm, făcui, continuînd jocul.

— Să ne baricadăm, — fu ea de părere...

— Să ridicăm metereze. Să ne apărăm de furnici, mă agitai eu.

— Să nu ne găsească, făcu ea.

— Să nu ne poată ajunge, făcui eu.

Așteptarăm un timp și era atîta liniște încît nu se auzea decît răsuflarea noastră și clipocitul molcom al apei.

— Ei, furnicilor, vă provocăm, strigai eu. Nu mi-e teamă de voi. Sînt puternic, auziți ? Nu mi-e teamă !

— Grozav de puternic, făcu ea. Vai, vai, domnu' e puternic. Fărîmă munții, făcu ea.

— Sînt, făcui eu gata să inventăm un nou joc.

— Demonstrează, nu așa, zise ea. Altfel, furnicile n-or să te creadă și-or să vină.

— Bine, am să le arăt, mă înfuriai eu. Hei, cetățene furnici, fiți atente ! Și, ca să-mi arăt forța, să le sperii, o luai în brațe, așa ca pe un trofeu și tot ca pe un trofeu neprețuit o ridicai cu amîndouă mîinile deasupra capului, și părul ei îmi acoperi fața, revărsîndu-se ca un rîu de soare, eu simțeam mirosul părului și știam că niciodată nu voi fi atît de fericit, și pentru că eram fericit mă simțeam puternic, deplin înarmat împotriva periculoaselor furnici, înarmat și plin de dragoste pentru părul ei, ușor încălzit de soare. Se făcea că vara înainte de a muri își lăsase toată căldura și tot mirosul florilor ei în părul unduios care îmi mîngîia fața.

★

— De ce n-aprinzi lumina, dacă n-ai chef de somn ?

— S-a stricat. S-a stricat lumina.

— Ai ascultat buletinul sportiv ? Ce-a făcut *Știința* ?

— Nu știu. N-am ascultat.

— Ce-i cu tine ? Nu cumva te-ai îmbătat ?

— Nu.

Se apropie de mine și aprinse un chibrit. Se aplecă ca să-mi vadă fața.

— Totuși te-ai îmbătat, făcu el speriat

— Lasă-mă în pace.

Fratele meu aprinse din nou un chibrit. Cred că aveam un obraz fericit.

— Ce dracu-i cu tine ?

— Nimic.

— Hai du-te și te dezbracă, N-auzi...

Nu mă mișcai, el începu să se dezbrace și din nebăgare de seamă răsturnă un șcaun.

— Nu cumva te-ai îndrăgostit ? mă întrebă, și-i văzui silueta stingace în mijlocul odăii. Continuă să se dezbrace, străduindu-se să nu facă zgomot. Se culcă, își aprinse o țigară și, după un timp, mă întrebă :

— Cum o cheamă ?

— Nu te superi dacă îți iau mîine cravata ?

— Nu.

— Îmi dai și pantofii tăi cei noi ? îl întrebai.

— Sînt cam mari, îmi spuse.

— Am să pun hîrtie la vîrfuri.

Adormi cu țigara în gură și, cum nu puteam să dorm, m-am sculat, i-am luat-o și i-am stins-o. Destul de repede mă obișnuii cu întunericul, prin geamul mare din fața mea se vedea magazinul de încălțăminte. Firma de neon era stricată, literele I și M erau stinse. Din cînd în cînd ț se stingea și el cu pîlpîiri lungi, caraghioase. Am deschis geamul și aerul rece al nopții pătrunse în odaie cu un cer albastru. Era liniște, atîta liniște, încît departe, la gară, se auzeau trenurile făcînd manevră, apoi o fluierătură lungă, stinsă în mijlocul nopții. M-am culcat din nou, am adormit și m-am trezit iarăși peste cîteva ore. Afară începea să se lumineze, cerul era cenușiu și trist, cîțiva nori firavi aminteau de puful de giscă, luna era albă și opacă, lipsită de viață. Aerul deveni mai rece și prospețimea lui contrasta cu moleșeala cerului. M-am sculat din pat, am ieșit în vîrful picioarelor din odaie și, coborînd scările, pașii mei sunau ciudat. Dincolo de uși, oamenii dormeau încă, mi se părea că le aud răsuflările liniștite. Vizavi de blocul nostru, la stația de autobuz, sosi unul în care era un singur călător. Strada era cenușie, manechinele împietrite din vitrină mă priveau cu ochii lor ficși. Era foarte multă liniște în mine și mă bucuram că trezesc orașul cu zgomotul pașilor mei. Mergeam cu mîinile în buzunare și eram foarte atent la camioanele care treceau undeva pe străzi poate paralele cu cea pe care mergeam eu. Trecu apoi o „pobedă", și mă întîlnii cu pasul cadențat al unei trăsuri. Trecui pe lîngă farmacie, pe lîngă bancă și pe lîngă sfatul popular. Soarele răsări în vitrinele pe lîngă care treceam și acestea părură mai puțin cenușii.

Apoi mi se păru că timpul se oprește puțin. S-ar putea să se fi oprit într-adevăr ca să-mi asculte pașii. Asta era foarte măgulitor pentru mine. „Uite, mă, ar spune *șmecherii*, dacă m-ar vedea, Țică ăsta s-a îndrăgostit". „În tot cazul zgomotul pașilor mei e suspect pentru cei care uită dragostea adevărată" — îmi zisei cu mîndrie.

GATOPARDUL

GIUSEPPE TOMASI DI LAMPEDUSA

Fragment din romanul „IL GATTOPARDO"

Traducere de TAȘCU GHEORGHIU

Acum drumul cobora ușor în pantă și Palermo se zărea foarte aproape, cufundat în întuneric. Casele scunde și înghesuite erau strivite de zidurile uriașe ale mînăstirilor. Erau cu zecile, toate nemăsurat de mari, adesea în grupuri de cîte două sau trei, mînăstiri de bărbați și de femei, mînăstiri bogate și mînăstiri sărace, mînăstiri nobile și mînăstiri de rînd, mînăstiri de iezuiți, de benedictini, de franciscani, de capucini, de carmeliți...

La ceasul acela aproape noptatic, ele erau stăpînele panoramei. Și împotriva lor, de fapt, se aprinseseră focurile din munți, aținte, altminteri, de oameni destul de asemănători cu cei ce trăiau în mînăstiri, fanatici ca ei, claustrați ca și ei, ca ei nesățioși de putere, adică, după obicei, de huzureală.

Astfel gîndea Prințul, în timp ce caii coborau panta la pas: gînduri streine de adevărata lui fire, iscate de grija pentru soarta lui Tancredi și de pornirea senzuală care-l împingea să se revolte împotriva rigorilor întruchipate de mînăstiri.

Drumul, acum, trecea prin livezile de portocali și mireazma nupțială a florilor desființa pe toate celelalte, așa cum lumina clarului de lună desființează un peisaj.

Chiar și părintele Pirrone se simți tulburat. „Ce frumoasă ar fi țara asta, Excelență, fără..." „Fără toți iezuiții ăștia", gîndi Prințul, pe care vocea preotului îl zmulsese din visul unor prea plăcute presimțiri. Și numaidecît se căi de mojicia nefăcută și cu mîna lui mare bătu pe tricornul vechiului prieten.

„Peste două ore, trec să te iau, Părinte. Împlinească-ți-se rugăciunile".

Și sărmanul Pirrone bătu, rușinat, în poarta mînăstirii în timp ce cupeul se depărta printre uliți.

Lăsînd trăsura la palat, Prințul o porni pe jos spre țința dinainte hotărîtă. Drumul era scurt, dar cartierul deochiat. Soldați echipați din cap pînă-n picioare, după care vedeai numaidecît că fugiseră pe ascuns din bivuacurile instalate prin piețele orașului, ieșeau cu ochii sticloși din casele scunde, pe ale căror șubrede balcoane ghivecele cu busuioc făceau mărturia ușurinții cu care pătrunseseră acolo.

„Sînt un păcătos, știu, de două ori păcătos, în fața legii divine și în fața omenești iubiri a Stellei. Nu-ncape îndoială, și mîine mă voi spovedi părintelui Pirrone". Zîmbi în sine, gîndind că poate spovedania i-ar fi fost de prisos, mai mult ca sigur fiind că iezuitul cunoștea rătăcirile lui de azi. Pînă la urmă, însă, înclinarea spre controversă a Prințului ieși învingătoare: „Sînt pe cale să fac un păcat, e adevărat, dar îl fac tocmai ca să nu „păcătuiesc și mai mult, ca să nu mă mai atît, să-mi smulg ghimpele ăsta din carne și să nu fiu tîrît în greșelile cele mari. Dumnezeu știe asta". O înduioșare de sine-însuși îl copleși. „Sînt un om sărman și slab", gîndea, în timp ce pasul lui puternic strivea caldarîmul murdar, „sînt slab și de nimeni sprijinit. Stella! Ușor de zis! Numai dumnezeu știe cît am iubit-o: ne-am căsătorit la douăzeci de ani. Dar prea e tiranică acum, și pe urmă a cam îmbătrînit". Sentimentul de slăbiciune îi trecuse. Sînt încă un om în putere; și cum aș putea să mă mulțumesc cu o femeie care, în pat, își face cruce înainte de fiecare îmbrățișare și care, apoi, în clipele de mare dăruire, nu știe să spună decît: Maică, Isuse! Cînd ne-am căsătorit, n-avea decît șaisprezece ani, toate astea mă extaziau; dar acuma... șapte copii am avut cu ea, șapte; și nu i-am văzut niciodată buricul. Asta e drept?" Aproape că striga, covîrșit cum era de ciudata lui durere. „E drept? Vă-ntreb pe voi toți!". Și se adresa porticului della Catena. „Păcătoasa e ea!".

Această liniștitoare descoperire îl ușura și bătu hotărît la poarta Marianninei.

Două ore mai tîrziu, se găsea în cupeu, în drum spre casă, cu părintele Pirrone. Acesta era tulburat: frații lui întru Domnul îl jăumuriseră asupra situației politice care era mult mai încordată decît s-ar fi părut în calmul depărtat al vilei Salina. Se aștepta o debarcare a piemontezilor în sudul insulei, dinspre Sciacca; și autoritățile înregistraseră în popor o fierbere tăcută: gloata citadină aștepta primul semn de slăbiciune a puterii, gata să se repeadă la jaf și desmăț.

Prințul de-abia îl asculta, cufundat cum era într-o seninătate sătulă, mînjită de scîrbă. Mariannina îl privise cu ochii ei mari și opaci de țărancă, nu fusese cu nimic zgîrcită, se arătase umilă și supusă. Un fel de Bendico în fuste de mătase. Într-o anume clipă de rătăcire, i se întîmplă chiar să-l strige: „Prințuloiule!". El mai surîdea însă, mulțumit; era, desigur, mai prostin decît acele **„mon chat"** sau **„mon singe blond"** care trădau clipele corespunzătoare ale chivuței pariziene Sarah, cunoscută cu trei ani în urmă, cînd cu ocazia Congresului de Astronomie i se decernase la Sorbona medalia de aur. Mai nostim decît **„mon chat"**, nu-ncape vorbă; și mai nostim încă decît „Maica, Isuse"; nimic sacrilegiu, cel puțin. Fată bună, Mariannina: o să-i dăruiască trei coți de mătase pembe data viitoare, cînd s-o mai duce pe la ea.

Dar și ce tristețe, totuși: carnea asta tînără, prea mult umblată, nerușinarea asta resemnată; și el chiar, ce era el? Un porc și nimic altceva. Îi reveni în minte un vers pe care-l citise întîmplător într-o librărie din Paris, pe cînd răsfoia un volum, nu mai știa de cine:

...donnez-moi la force et le courage
de contempler mon coeur et mon corps
sans degout. [1])

Și în timp ce părintele Pirrone vorbea mai departe de un oarecare La Farina și de un anume Crispi, „Prințuloiul" adormi, într-un soi de disperată euforie, legănat de trapul murgilor pe ale căror crupe grase felinarele trăsurii își jucau în lunecări lumina. Se trezi la cotitura pe care o făcea drumul înainte de vila Falconeri.

Cînd intră în dormitor, vederea sărmanei Stella, cu părul lins pieptănat sub bonetă, suspinînd prin somn, în patul mare, înalt, de aramă, îl tulbură și înduioșă: „Mi-a dat șapte copii și a fost numai a mea". Un miros de valeriană plutea prin odaie, ca o ultimă mărturie a crizei de nervi: „Biata mea Stelluccia", gîndea cu remușcare, escaladînd patul. Orele treceau și el nu putea să adoarmă: dumnezeu, cu autotputernica-i mînă, amesteca în gîndurile lui trei focuri: al dezmierdărilor Marianninei, al versurilor franceze, și cel, furios, al rugurilor de pe culmi.

În dimineața următoare, soarele lumină un Prinț cu totul înviorat. Își băuse cafeaua și, în halatul roșu înflorit cu negru, se bărbierea în fața oglinzii. Bendico își rezema capul lui mare de papucul stăpînului. În timp ce-și rădea obrazul drept, acesta văzu în oglindă, în spatele lui, fața unui tînăr, o față slabă, distinsă, pe care se citea o teamă ironică. Nu se întoarse și continuă să se bărbierească. „Tancredi, ce-ai mai uneltit în noaptea trecută?". „Bună dimineața, unchiule. Ce-am mai uneltit? Absolut nimic: am stat cu prietenii. O noapte sfîntă. Nu ca anumite cunoștințe de-ale mele care se duc la Palermo să petreacă". Prințul se apleacă să-și radă cu mare atenție porțiunea de piele cea mai delicată, între buză și bărbie. Vocea ușor nazală a nepotului era plină de o vervă atît de juvenilă, că era cu neputință să te superi; dar, poate, era totuși cazul să te arăți mirat. Se întoarse și, cu prosopul sub bărbie, privi la nepotusău. Era în ținută de vînătoare, cu vestă strînsă pe mijloc și jambiere înalte. „Și cine erau aceste cunoștințe, dacă mi-e îngăduit?". „Tu, unchiule, tu. Te-am văzut cu ochii mei la postul de la vila Airoldi, în timp ce vorbeai cu sergentul. E grozav, la vîrsta ta! Și în tovărășia unui preacuvios părinte! Antichitățile libertine!" Nu, dar se-ntrecea cu obrăznicia. Își închipuia că totul îi e îngăduit. Prin crăpăturile îngustate ale pleoapelor, ochii albaștri-tulburi, ochii mamei lui, ochii lui însuși, îl priveau batjocoritori. Prințul se simți jignit: într-adevăr încul ăsta nu prea știa unde să se oprească, dar nici n-avea inimă să-l certe; de altfel, avea dreptate. „Dar dece te-ai îmbrăcat așa? Ce-i asta? Vreun bal mascat de dimineață?". Tînărul deveni serios: fața lui triunghiulară căpătă o neașteptată expresie virilă. „Plec, unchiule, plec peste o oră. Am venit să-mi iau rămas bun". Sărmanul Salina simți cum i se stringe inima. „Un duel"? „Un mare duel, unchiule. Un duel cu Franciscuțu — domnul-fiecu tine. Plec în munți, la Ficuzza; nu spune nimănui, mai ales lui Paolo. Se pregătesc lucruri mari, unchiule, și eu nu vreau să stau acasă. De altfel, chiar dacă-aș rămîne, m-ar agăța numaidecît". Prințul avu una din obișnuitele-i viziuni neașteptate: o cruntă scenă de guerilă, pocnete de armă prin păduri, și Tancredi al său întins pe pămînt, cu pîntecul spintecat, ca soldatul acela nefericit. „Ești nebun, copilul meu. Să te înhăitezi cu oamenii aceia? Toți niște bandiți și pungași. Un Falconeri trebuie să fie cu noi, de partea regelui". Ochii lui Tancredi erau din nou batjocoritori. „De partea regelui, desigur, dar care rege? Tînărul avu iar unul din acele accese de seriozitate care-l făceau impenetrabil și atît de drag unchiului său. „Dacă nu ne amestecăm, ăștia o să-ți trîmbească o republică... Dacă vrem ca totul să rămînă cum e, trebuie mai întîi ca totul să se schimbe. E clar?" Își îmbrățișă unchiul, puțin emoționat. „La revedere, pe curînd. Mă voi întoarce cu tricolorul". Retorica prietenilor îl molipsise și pe nepotul său; și totuși, nu, în vocea nazală era un accent care dezmintea emfaza. Ce băiat! În stare de toate prostiile și respingîndu-le totodată. Și Paolo ăsta al lui care, în aceeași clipă supraveghea, desigur, digestia lui Guiscardo! Adevăratul lui fiu era Tancredi. Prințul se ridică grăbit, își zmulse prosopul de la gît, scotoci într-un sertar. „Tancredi, Tancredi, așteaptă!". Alergă după nepotu-său, îl strecură în buzunar un fișic de galbeni, îi strînse umărul. Băiatul rîdea. „Poftim, acum mai sprijini și revoluția! Totuși, mulțumesc, unchiule, pe curînd; sărutări mătușii". Și coborî în fugă scara.

Cîinele care se ținea după prietenul lui, umplînd casa cu urlete voioase, fu rechemat, bărbieritul fu sfîrșit, fața clătită. Feciorul veni să-ncalțe și să-mbrace pe Prinț. „Tricolorul! Bravo, tricolorul! Se gargarizează cu vorbe de-astea, blestemații. Și ce poate să însemne această emblemă geometrică, maimuțăreala asta după francezi, atît de urîtă față de albul nepătat al flamurii noastre, cu crinul de aur al stemei în centru? Și ce pot spera ei de la o împreunare de culori așa țipătoare?". Era clipa cînd monumentala cravată de atlaz negru trebuia înfășurată în jurul gîtului. Operație delicată în timpul căreia era bine să-și întrerupă meditațiile politice.

Încăperile administrației erau încă pustii, luminate în tăcere de soarele care pătrundea prin obloanele trase. Cu toate că aici era locul unde se îndeplineau cele mai zadarnice fleacuri din cîte avea vila, din el se desprindea, totuși, un aer de calmă austeritate. De pe pereții văruiți se răsfrîngeau pe dușumelele ceruite enormele tablouri reprezentînd domeniile casei Salina.

Cu toate acestea, intrînd în biroul său, prințul avu, ca întotdeauna, o senzație neplăcută. În mijlocul încăperii se înălța un pupitru cu zeci de sertare, firide, casete, ascunzători și ușițe rulante: întreaga lui masă de lemn galben cu încrustații negre era scobită și trucată ca o scenă de teatru, plină de trape, de planuri glisante, de dispozitive secrete pe care nimeni nu mai știa să le pună în mișcare, afară de hoți.

Don Ciccio Ferrara, contabilul, intră. Era un omuleț uscat care ascundea sufletul rapace și plin de iluzii al unui liberal după ochelarii încrezători și mici cravate imaculate. În acea dimineață, părea și mai vioi ca deobicei: se vedea limpede că înseși veștile care-l întristaseră pe părintele Pirrone acționaseră asupra lui ca o băutură întăritoare. „Triste vremuri, Excelență", spuse el — după obișnuitele plecăciuni; „ne așteaptă necazuri mari, dar după un pic de zarvă și cîteva împușcături, totul va merge de minune; și noi timpuri de glorie vor veni pentru Sicilia noastră; de nu s-ar prăpădi atîția flăcăi în treaba asta, n-am putea fi decît mulțumiți". Prințul mormăia fără să exprime vreo părere. „Don Ciccio, spuse apoi, trebuie să se facă puțină rînduială în strîngerea dărilor de la Quercetta; sînt doi ani de cînd n-am mai văzut un ban". „Contabilitatea e în regulă, Excelență". Era formula magică. „N-avem decît a-i scrie lui Angelo Mazza să execute formalitățile: voi supune chiar astăzi scrisoarea semnăturii voastre". Și se duse să scotocească în uriașele registre. În ele, cu o întîrziere de doi ani, se aflau minuțios caligrafiate toate conturile Casei Salina, afară de cele cu adevărat importante. Rămas singur, prințul își prelungi cufundarea printre nebuloase. Se simțea pornit, nu atît împotriva evenimentelor înseși, ci împotriva stupidității lui don Ciccio în care recunoscuse numaidecît viitoarea clasă conducătoare, „Ceea ce spune omul ăsta e tocmai contrariul adevărului. I se rupe inima după feciorii care vor crăpa și aceștia vor fi foarte puțini, după cîte știu eu despre firea celor doi adversari; nici unul mai mult decît va fi de trebuință pentru întocmirea unui buletin de victorie la Neapole sau la Torino, ceea ce, de altfel, e cam același lucru. Cred, însă, în timpurile „de glorie pentru Sicilia noastră" cum spune el; dar care ne-au fost făgăduite la fiecare din cele o mie de debarcări de la Nicias încoace și n-au venit niciodată. Și, la urma urmei, de ce-ar fi venit? Și atunci ce-o să se-ntîmple? Eh! Negocieri punctate de inofensive împușcături și, după aceea, totul va fi la fel, în timp ce totul se va fi schimbat". Îi reveniseră în minte cuvintele cu tîlc ale lui Tancredi pe care de-abia acum le înțelegea pe deplin.

Puțin după aceea se ivi Russo, omul cel mai reprezentativ, socotea Prințul, dintre slujbașii lui. Svelt, înfășurat nu fără eleganță în **bunaca** [2]) de catifea dungată, cu priviri lacome sub o frunte lipsită de remușcări, el era, după credința Prințului, expresia desăvîrșită a unei clase în ascensiune. Slugarnic, altminteri, și însuflețit de o dragoste aproape sinceră, deoarece își practica hoțiile încredințat că exercită un drept. „Îmi închipui cît de mîhnită trebuie să fie Excelența Voastră de plecarea domnișorului Tancredi; dar n-o să lipsească mult, sînt sigur de asta, și totul se va sfîrși cu bine".

Îi făcu semn lui Russo să șadă, îl privi drept în ochi: „Pietro, să vorbim de la om la om. Și tu ești amestecat în istoriile astea". Nu era amestecat, îi răspunse, avea o familie și riscurile astea erau pentru tineri ca domnișorul Tancredi. „Cum vă închipuiți că aș putea ascunde ceva Excelenței Voastre, care e ca un tată pentru mine?". (Între timp, cu trei luni în urmă, el dosise în magazia lui trei suite de coșuri cu lămîi ale Prințului și știa că Prințul aflase). „Dar trebuie să vă spun că inima mea e cu ei, cu băieții ăștia viteji". Se ridică să-l lase să intre pe Bendico ale cărui asalturi prietenoase zgîlțîiau ușa. Se așeză iar. „Excelența Voastră o știe; nu se mai poate așa: percheziții, interogatorii, procese-verbale pentru orice fleac, un zbir la fiecare colț de casă; nici un om cinstit nu mai e liber să-și vadă de treburi. După aceea, dimpotrivă, vom avea libertatea, siguranța, taxe mai ușoare, înlesniri, comerțul. Vom sta mai bine, toți; numai preoții vor avea de pierdut. Dumnezeu ocrotește pe cei sărmani ca mine, nu pe ei". Prințul zîmbi; știa că tocmai el, Russo, era omul care, prin mijlocirea unui interpus voia să cumpere Argirovocale. „Vin zile de lupte și tulburări, dar vila Salina va fi ca o fortăreață; Excelența Voastră e părintele nostru și am mulți prieteni acolo. Piemontezii nu vor intra decît cu pălăria în mînă ca să se închine Excelenței Voastre. Și apoi, unchiul și tutorele lui don Tancredi!". Prințul se simțea umilit; se vedea coborît acum la rangul de protejat al amicilor lui Russo; singurul lui merit, după cît se părea, era acela de a fi unchiul mucosului de Tancredi.

Puțin după aceea, anumite cuvinte ale lui Russo aduseră Prințului ușurarea. „Toate vor merge mai bine, credeți-mă, Excelență. Oameni cinstiți și isteți vor putea să iasă în față. Restul va rămîne ca și mai înainte". Lumea asta, liberalii ăștia mărunți de țară voiau doar să aibă posibilitatea de a se îmbogăți mai ușor. Punct și gata. Rîndunelele vor zbura ceva mai curînd, asta-i. De altfel, mai rămîneau atîtea în cuib...

„Poate că ai dreptate tu. Cine știe?". Pătrunsese acum toate acele ascunse înțelesuri: cuvintele tainice ale lui Tancredi, cele retorice ale lui Ferrara, cele false dar revelatoare ale lui Russo, își dezvăluiseră liniștitorul secret. Multe se vor întîmpla, dar totul va fi o comedie; o romantică, gălăgioasă comedie cu cîteva picături de sînge pe roba-i bufonă. Asta era țara compromisurilor, aici furia franceză era exclusă; și chiar în Franța, de altfel, afară de iunie '48, ce lucruri grave s-au mai întîmplat? Ar fi voit să-l spună lui Russo, dar politețea lui înăscută îl reținea: „Am înțeles foarte bine: voi n-aveți de gînd să ne distrugeți, pe noi, „părinții" voștri. Vreți numai să ne luați locul. Cu blîndețe, cu maniere, punîndu-ne la rigoare și cîteva mii de ducați în buzunar. Nu-i așa? Nepotul tău, dragă Russo, va crede sincer că e baron; și tu vei coborî, știu eu? din vreun mare duce de Moscovia, grație numelui tău, deși ești feciorul unui calic de cafon cu părul roșu, cum pe drept te arată numele. Și fiică-ta, cu mult înainte, va fi luat de bărbat pe unul dintre noi, poate chiar pe Tancredi însuși, cu ochii lui albaștri și mîinile lui lungi. De altfel, e frumoasă și după ce va fi învățat să se spele... „Numai totul să rămînă cum e". Cum e, la temelie: cu o insensibilă substituire de clase doar. Cheile mele aurite de gentilom al camerei, cordonul de culoarea cireșii al Sfîntului Gennaro, vor rămîne într-un sertar, ca pînă la urmă să sfîrșească într-o vitrină a fiului lui Paolo; dar principii Salina vor rămîne Salina; și poate că vor avea și unele compensații.

Se ridică: „Pietro, vorbește cu prietenii tăi. Sînt atîtea fețe aici. Nu trebuie să fie speriate". „Știam, Excelență; le-am și vorbit: vila Salina va fi mai liniștită decît o mînăstire". Și zîmbi cu binevoitoare ironie.

Don Fabrizio ieși urmat de Bendico; se gîndea să urce la părintele Pirrone, dar privirea rugătoare a cîinelui îl sili să coboare în grădină: într-adevăr, Bendico păstrase înălțătoare amintiri despre frumoasa ispravă de ieri-seară și voia s-o desăvîrșească după toate regulile artei. Grădina era și mai parfumată ca ieri; și sub soarele de dimineață aurul cassiei distona mai puțin. „Dar Suveranii, Suveranii noștri? Și legitimitatea unde se va sfîrși?". Gîndul acesta îl tulbură o clipă, el nu putea fi înlăturat. Cîteva secunde fu aproape de Mălvica. Acești Ferdinanzi, acești Franciști atît de disprețuiți îi apărură ca frații lui mai mari, încrezători, drepți, iubitori, adevărați regi. Dar forțele de apărare ale calmului interior, atît de treze în firea Prințului, alergau în ajutor, cu infanteria dreptului, cu artileria istorici. „Și Franța? Nu-i, oare, Napoleon III nelegitim? Și trăiesc francezii fericiți sub acest împărat luminat, care îi va purta, fără nicio îndoială, către cele mai înalte destine? De altfel, să ne înțelegem: Carol III avea el cu adevărat dreptul la tron? Bătălia de la Bitonto a fost și ea o bătălie de soiul celor de la Bisaquino sau Corleone, sau mai știu eu de unde, în care Piemontezii îi vor prinde pe-ai noștri cu bîtele; una din acele bătălii dată pentru ca totul să rămînă cum e. De altfel, nici Jupiter nu era rege legitim în Olimp".

Îl lăsă pe Bendicò gîfîind de neastîmpăr, urcă din nou scara, străbătu saloanele în care fîîcele lui stăteau de vorbă cu prietenele de la mînăstire (la trecerea lui mătăsea fustelor foșni în timp ce fetele se ridicau), urcă o scară lungă și îngustă și pătrunse în marea lumină de azur a Observatorului. Părintele Pirrone, cu înfățișarea senină a preotului care își-a slujit liturghia și a băut o cafea tare cu biscuiți de Monreale, era cufundat în formulele sale algebrice.

Vederea Prințului îl smulse pe Părinte din calculele sale și îi aminti de spurcatele fapte din noaptea trecută. Se ridică, salută plecat, dar nu se putu opri să nu spună: „Excelența Voastră vine să se spovedească?" Prințul, pe care somnul și convorbirile de dimineață îl făcuseră să uite episodul nocturn, fu de-a dreptul uimit. „Să mă spovedesc, doar nu e Simbătă, azi?" Apoi își aminti și surîse: „Zău, Părinte, ar fi de prisos. Cred că știi totul". Stăruința asta într-o complicitate silită supără pe Iezuit. „Excelență, harul spovedaniei nu sălășluiește numai în povestirea faptelor, ci în căința de rău săvîrșit. și atîta timp cît nu o faceți și n-o mărturisiți în fața mea, rămîneți în păcatul cel mare, de neiertat chiar dacă eu am sau nu știință de faptele voastre". Scutură cu mare grijă un fir de praf de pe mînecă și se cufundă din nou în abstracțiile lui.

Atît de mare era liniștea pe care descoperirile politice ale dimineții o așezaseră în sufletul Prințului, că acum el nu făcea decît să zîmbească, ceea ce în altă împrejurare i s-ar fi părut o obrăznicie. Deschise una din ferestrele turelei. Peisajul își dezvăluia cu dărnicie toate frumusețile. Sub fermentul soarelui atotputernic, toate lucrurile păreau să-și piardă greutatea: marea, în fund, era o pată de culoare pură, munții care în timpul nopții se arătaseră cu înfricoșare plini de curse, păreau grămezi de vapori gata să se topească.

„Ar fi nevoie de mulți Victori-Emanueli ca să schimbăm băutura asta fermecată ce ni se toarnă de sus".

Părintele Pirrone se ridicase, își potrivise brîul și se îndreptase spre Prinț cu mîna întinsă: „Excelență, am fost prea pripit. Păstrați-mi bunăvoința voastră, dar dați-mi ascultare, spovediți-vă".

Gheața fusese ruptă. Și Prințul destăinui părintelui Pirrone intuițiile sale politice. Dar iezuitul era cu mult prea departe de a-i împărtăși ușurarea. Dimpotrivă, fu iarăși tăios: „Ca să vorbim pe scurt, voi, seniorii, căderi la învoială cu liberalii, dar ce zic cu liberalii, de-a dreptul cu masonii, pe spinarea noastră, pe spinarea Bisericii. Pentru că e limpede că bunurile noastre, care sînt averea săracilor, ne vor fi zmulse și rău împărțite între capii celor mai nerușinați zurbagii; și cine, după aceasta, va sătura foamea mulțimilor de sărmani pe care Biserica îi sprijină și-i călăuzește?" Prințul tăcea. „Cum vor mai putea fi atunci potolite gloatele cele fără de nădejde? Vă voi spune, îndată, Excelență. Li se va azvîrli mai întîi o ciosvîrtă, apoi încă una și pînă la urmă toate pămînturile voastre de-avalma. Și așa se va fi împlinit dreptatea cerească, tocmai cu ajutorul masonilor. Dumnezeu vindeca pe orbii trupului, dar cum vor sfîrși cei orbiți la suflet?"

Nefericitul Părinte răsufla din greu: durerea sinceră de a vedea risipindu-se patrimoniul bisericii se însoțea la el cu părerea de rău de a se fi aprins din nou, cu teama de a nu jigni pe Prinț.

Cînd clopotul de prînz îi pofti să coboare, amîndoi erau înseninați, atît datorită înțelegerii evenimentelor, cît și pentru că se ridicaseră deasupra acestei înțelegeri. O adiere de neobișnuită destindere se răspîndi prin întreaga vilă. Masa de prînz era cea mai însemnată a zilei și ea se scurse, slavă domnului, cum nu se poate mai bine. Se întîmplă chiar ca uneia din fete, Carolina, cea de douăzeci de ani, să-i cadă o bucă din cele care-i încadrau obrajii, prinsă, după cît se pare, cu un ac de cap prost fixat, și să-i alunece drept în farfurie. Incidentul care, într-altă zi ar fi putut să pară neplăcut, de data asta nu făcu decît să sporească și mai mult voia bună ce domnea la masă: cînd unul din frați, care sta lîngă fată, luă șuvița și și-o prinse la gît ca un talisman, chiar Prințul binevoi să zîmbească. Plecarea, destinația, intențiile lui Tancredi erau acum cunoscute și comentate de toți, afară de Paolo care continua să mănînce în tăcere. Nimeni de altfel, nu era îngrijorat, dacă n-ar fi fost Prințul, care mai ascundea încă în adîncul inimii un fior de neliniște și Concetta care singura păstra o umbră pe mîndra ei frunte. „Se pare că micuța are o slăbiciune pentru tîlharul acela. Ar fi o pereche bună. Dar tare mi-e teamă că Tancredi să nu țintească mai sus, adică mai jos". În ziua aceea, fiindcă însemnarea politică gonise negurile care de obicei o-ntunecau, bonomia dintotdeauna a Prințului ieșea din nou la suprafață. Ca să-și liniștească fata, el începu să explice ineficacitatea puștilor armatei regale: vorbi de lipsa ghinturilor în țevile acelor arme prea mari și de insuficienta forță de penetrație cu care ar fi fost dotate proiectilele ce porneau din ele.

La sfîrșitul mesei fu adusă gelatina cu rom. Era prăjitura preferată a Prințului, și Prințesa, recunoscătoare pentru consolările primite, avusese grijă să o poruncească dis-de-dimineață. Ea se înălța trufaș, în formă de turn sprijinit de bastioane și contraforturi, cu ziduri netede și lunecoase ce nu puteau fi escaladate, apărată de o garnizoană roșie și verde de cireșe și de fisticuri. Cînd fortăreața chihlimbarie ajunse la Francesco Paolo, băiatul lui de șaisprezece ani, cel din urmă servit, din ea nu mai rămăseseră decît taluzuri dărîmate de turnuri și blocuri prăbușite. Înveselit de aroma alcoolului și de gustul delicat al oștirii multicolore, Prințul se bucura văzînd urmărind vertiginoasa prăbușire a sumbrei cetăți sub asaltul poftelor. Unul din paharele sale rămăsese pe jumătate plin cu Marsala. Îl ridică, își roti privirea asupra familiei, uitîndu-se o clipă mai mult în ochii albaștri ai Concettei: „În sănătatea scumpului nostru Tancredi" spuse. Și bău paharul pînă la fund.

La administrație, unde coborî din nou după prînz, lumina pătrundea acum piezișă și cadrele feudelor, cufundate în umbră nu-i mai făcură nicio mustrare. „Excelența voastră să ne binecuvînteze, mormăiră Pastorello și Lo Nigro, cei doi arendași din Ragattisi purtători de „carnaggi", acea parte de cîștiguri care se plătea în natură. Stăteau țepeni, cu ochii mirați în fețele bine rase și pîrlite de soare. Răspîndeau un miros de turmă. Prințul le vorbi cu bunăvoință în dialectul său foarte stilizat, întrebă de familiile lor, de starea vitelor, de făgăduielile recoltei. Apoi încheie: „Ați adus ceva?" Și în timp ce ei răspundeau că da, că plocoanele se aflau în odaia de alături, Prințul simți un fel de rușine fiindcă își dăduse seama că întrevederea părea o repetiție a audiențelor regelui Ferdinand. „Așteptați cinci minute și Ferrara o să vă dea chitanțele". Le puse în mînă cîte doi ducați, ceea ce însemna poate mai mult decît făceau lucrurile aduse. „Să beți un pahar în sănătatea noastră" și merse să vadă acele „carnaggi": erau, puse pe pămînt, patru calupuri de brînză „primosale", de cîte douăsprezece „suluri", cam zece kile fiecare; le cercetă cu nepăsare; nu-i plăcea brînza asta; mai erau șase miei, cei din urmă din anul acela, cu capetele patetic răsturnate peste larga tăietură prin care viața lor ieșise cu cîteva ore mai înainte. Le fuseseră despicate și burțile, și mațele irizate atîrnau afară. „Dumnezeu să-i primească sufletul", își spuse gîndindu-se la soldatul spintecat de acum o lună. Patru perechi de găini legate de labe se răsuceau îngrozite sub botul închizitor al lui Bendico. „Încă un exemplu de teamă inutilă", gîndea; cîinele nu reprezintă pentru ele vreun pericol; n-o să le mănînce nici măcar un os, pentru că o să-l doară burta".

Totuși, priveliștea de sînge și groază îl scîrbi. „Pastorello, du găinile astea la coteț, deocamdată nu e nevoie de ele la cămară; și data viitoare să duci mieii la bucătărie; aici murdăresc totul. Și tu, Lo Nigro, du-te de spune lui Salvadore să vie să curețe și să ia brînza de-aici. Și deschide fereastra să iasă mirosul".

Ferrara intră și scrise chitanțele.

Cînd urcă iar în birou unde obișnuia să-și facă siesta pe divanul roșu, Prințul dădu de Paolo, fiul său cel mare, ducele de Quercetto, care-l aștepta. Tînărul își adunase tot curajul și dorea să-i vorbească. Mic de stat, firav, măsliniu, el părea mai bătrîn decît taică-su. „Voiam să te întreb, papa, ce atitudine să avem față de Tancredi cînd îl vom mai vedea". Prințul înțelese numaidecît și începu să se supere. „Ce vrei să spui? S-a schimbat ceva?" „Dar, papa, desigur că tu nu poți să-l aprobi: s-a dus să se-nhăiteze cu ticăloșii ăla care-au răscolit toată Sicilia; așa ceva nu se face". Gelozia personală, ura bigotului față de vărul lipsit de prejudecăți, a tontului față de băiatul isteț, se deghizaseră în argumente politice. Prințul fu atît de indignat că nici nu-l pofti să șadă pe fiu-său. „Mai bine să faci prostii, decît să privești toată ziua cum se baligă caii! Tancredi mi-e și mai drag ca înainte. Și, pe urmă, nici nu sînt prostii. Dacă-ntr-o zi vei putea să-ți gravezi pe cărțile de vizită titlul de Duce de Quercetta și dacă, atunci cînd mă voi duce, vei moșteni cinci parale, să știi că e datorită lui Tancredi și altora ca el. Ieși afară, nu-ți dau voie să-mi vorbești! Aici numai eu poruncesc". Apoi se îmbuna și minia se schimbă în ironie. „Du-te, fiul meu, mi-e somn. Du-te și discută politică cu Guiscardo, o să vă-nțelegeți de minune". Și în timp ce Paolo închidea, înghețat, ușa, Prințul își scoase rodenigota și botinele, făcu divanul să geamă sub greutatea lui și adormi bușteau.

Cînd se trezi, valetul intră aducînd pe tavă un ziar și un bilet. Le trimisese de la Palermo cumnatu-său Mălvica și un servitor călare le adusese ceva mai înainte. Puțin bulmac încă de somnul de după prînz. Prințul deschise scrisoarea: „Scumpul meu Fabrizio, îți scriu aceste rînduri într-o descurajare fără margini. Citește înfiorătoarele știri din ziar. Premontezii au debarcat. Sîntem pierduți cu toții. Chiar în astă-seară mă refugiez cu toată familia pe vasele engleze. Desigur că și tu vei face la fel; dacă acesta ți-e gîndul, îți voi reține cîteva locuri. Dumnezeu să apere încă pe iubitul nostru rege. Te îmbrățișez. Al tău Ciccio".

Împături biletul, îl puse în buzunar și rîse cu hohote. „Și Mălvica ăsta! Fricos ca un iepure, de cînd îl știu. Nu pricepuse nimic și acum tremura. Și-și lăsa palatul în voia slugilor; de data asta o să-l găsească gol, cu siguranță! Sa nu uit, ar fi bine ca Paolo să stea la Palermo; în asemenea clipe, case părăsite înseamnă case jefuite. O să-i vorbesc la cină".

Desfăcu ziarul. „Un act de piraterie flagrantă a fost săvîrșit la 11 mai: detașamente armate au debarcat pe coasta Marsalei. Rapoartele primite mai tîrziu arată că banda se compune din opt sute de oameni și e comandată de Garibaldi. Chiar din clipa debarcării, piratii au evitat cu multă grijă orice întîlnire cu trupele regale, îndreptîndu-se, dună cum se relatează, spre Castelvetrano, amenințînd populația pașnică, dedîndu-se la jafuri și devastări, etc, etc..."

Familia începea să se adune. Mătasea fustelor foșnea. Cei mai tineri se jucau încă între ei. Se auzi după ușă obișnuitul ecou al certei dintre slugi și Bendico, care ținea cu orice preț să ia parte la ceremonie. O rază de soare încărcată de pulbere fină lumina maimuțele șirete...

Prințul îngenunchie. „Salve Regina, Mater misericordiae".

---

1) să-mi dăruiești tăria și-ndrăzneala
ca fără scîrbă trupul și duhul să-mi privesc.

2) bunaca: scurtă de vînătoare, avînd în spate un mare buzunar pentru vînat și muniție.

Desen de EUGEN MIHĂESCU

DISCUTII

Paul Zarifopol și exagerările estetizante

Prestigiul de care s-a bucurat Paul Zarifopol în critica literară dintre cele două războaie mondiale, îndreptățește strădania de a depăși referirile sporadice și ocazionale cu privire la această complexă personalitate, referitor la care acad. George Călinescu, într-un articol publicat în *Contemporanul*, arată că „un intelectual de valoarea lui P. Zarifopol merită o cercetare atentă și respectuoasă"[1]. Vom încerca să discutăm unele probleme pe care le ridică opera criticului.

Meritele lui Paul Zarifopol nu sînt puține și nici minore. Într-o perioadă cînd povara înrobirii economice și politice a Rominiei de către marile puteri imperialiste devenise deosebit de grea, într-un moment istoric în care această înfeudare se împletea în chip organic cu infiltrări masive ale cosmopolitismului pe plan cultural, Zarifopol a stigmatizat răspicat atitudinea de servilism a burgheziei românești față de apusul capitalist.

Reliefînd caracterul degradant pe care-l comportă lipsa de demnitate în fața occidentului, Zarifopol își aduce contribuția la apărarea prestigiului și la promovarea unor valori artistice naționale. „Cred că un Romîn poate, astăzi, spune liniștit că o pagină din Arghezi e superbă", — accentua el în prefața citată.

Nu se poate să nu recunoaștem meritul lui Zarifopol de a fi subliniat cu căldură, cu legitimă mîndrie națională, valoarea universală a creațiilor unora dintre marii noștri scriitori. Și — în ce privește susținerea valorilor artistice naționale — Zarifopol nu s-a limitat la aprecieri de ordin teoretic. Ne referim la faptul că datorăm acestuia cea mai reușită și competentă editare, dinainte de Eliberare, a operelor lui Caragiale. A fost o muncă grea, de răspundere, pe care Zarifopol a început-o în anul 1930, într-o perioadă de marasm ideologic, cînd exponenții fascismului întreprindeau o întreagă campanie de denigrare a unor mari scriitori ai poporului nostru, de falsificare grosolană a spiritului profund realist, propriu literaturii și artei înaintate.

Paul Zarifopol face parte din categoria acelor critici de rafinament deosebit de înzestrați și inteligenți, cu o mare capacitate de a surprinde într-o operă de artă valoroasă nuanțele cele mai subtile. A fost un om de cultură pentru care promovarea exigenței în artă era resimțită ca o necesitate spirituală permanentă, ca un principiu călăuzitor. „În artă banalitatea e mortală — nu-i un defect oarecare"[2], sublinia el. Mai ales față de producțiile literare dulcege, saturate de sentimentalism — cu care micul burghez se hrănea din belșug — Zarifopol a fost nemilos. Spirit incisiv, a promovat în critica literară dintre cele două războaie un stil propriu, în care finețea se îmbină într-un mod laconic cu aprecierea, în general lucidă și severă.

Reliefarea, punerea în lumină, a meritelor nu trebuie să ducă, însă, la estomparea exagerărilor estetizante pe care Paul Zarifopol le-a săvîrșit ca teoretician.

Aceste exagerări — de natură idealistă — s-au manifestat în legătură cu ideea care stă în centrul atenției lui Zarifopol, anume necesitatea de a ține seama în interpretarea operei de artă — cu prioritate — de natura *estetică* a acesteia, de legile care-i sînt proprii numai ei. În volumul *Pentru arta literară* (1934), autorul scria: „Se poate nădăjdui că chiar inteligențelor elementare le stă în putere să se lumineze într-atît ca să vază că e normal și oarecum obligator să interpretezi arta mai întîi estetic, să o judeci după norme artistice, fiindcă e artă și nu de altă"[3]. Teza care susține obligativitatea considerării operei de artă după criterii estetice este — firește — justă, întemeiată, și subliniind-o neobosit în majoritatea lucrărilor sale, Zarifopol a adus în critica literară și în dezbaterea de idei pe fruntea esteticii o contribuție însemnată la veștejirea interpretărilor simplificatoare, vulgarizatoare. Nu trebuie să ne temem de a sublinia că arta are,

într-adevăr, trăsături autonome în sens de *propriu, profund specifice*. A absolutiza însă însemnătatea acestor trăsături, a interpreta specificul artei *în sine*, kantian, înseamnă a ajunge inevitabil la o concepție autonomistă care, în cele din urmă, izolează opera de artă de realitatea socială, o golește de conținutul ei *multilateral*. Și tocmai în direcția idealismului kantian a alunecat Paul Zarifopol. Trebuie să precizăm, totodată, că nu se poate pune semnul egalității între acel estetism și autonomism foarte categoric susținut de Mihail Dragomirescu — care repudiază constant orice „amestec" al socialului în artă — și concepția despre artă a lui Paul Zarifopol. Este adevărat, într-un articol publicat în 1926, în *Adevărul literar și artistic*, Zarifopol — iritat de interpretările simplificatoare care, reliefînd tendința operei de artă, neglijează sau depreciază natura ei estetică — a afirmat într-un mod cu totul confuz și sentențios că „arta nu poate fi tendențioasă"[4]. Totuși, el nu *s-a declarat* în chip absolut împotriva însemnătății conținutului social al artei. Ne-o dovedește, într-o anumită măsură, faptul că a ținut să facă, la un moment dat, următoarea precizare: „exploatarea unui produs artistic ca izvor pentru istoria socială este nediscutabil legitimă"[5]. Ne-a dovedește, de asemenea, faptul că a ținut să facă distincție între noțiunile *estetic și estetism*. „Nu-mi pare posibil să nu existe oameni cărora le e clar că, a considera arta estetic, nu are nimic a face cu mofturosul estet"[6] — accentua Paul Zarifopol. El a denunțat confuzia celor ce identifică estetismul cu specificul artei. O asemenea confuzie este proprie pozițiilor vulgarizatoare, care repudiind estetismul, condamnă totodată și specificul artei. Iată, așadar, disocieri, nuanțări juste. Dar insistența continuă, aproape obositoare, a lui Paul Zarifopol asupra considerării estetice a operei de artă, asupra specificului artei *privit în sine*, a contribuit, în mod practic, la încurajarea estetismului, lăsînd acestuia porțile deschise, după cum vom vedea, chiar în unele din propriile-i lucrări.

Dușmanul împotriva căruia sînt îndreptate, cu precădere, ideile estetice ale lui Paul Zarifopol îl constituie exagerările și vulgarizările sociologizante și moralizatoare. Străduindu-se să-și motiveze poziția, acesta făcea următoarele observații: „Intrucît vremea noastră a cunoscut un snobism acut foarte generalizat, era inevitabil ca arta să fie snobilor pretext de poză și frază... Estetul, adică snobul artistizant a fost denunțat ironiei publice pretutindeni. Lucrul ar fi rămas clar, dacă lîngă persiflarea estetului nu răsărea un sofism care s-a înrădăcinat solid și a înflorit cu groase flori vulgare. Acest sofism nu a fost denunțat deajuns. Pentru a face front energic contra estetului, care poartă arta în eșarfă și joacă pe epilepticul frumosului perpetuu, o sumă de istorici, moraliști, de sociologi... au căutat, și cu succes, să acrediteze că, în principiu și în metodă chiar, în prezența operei de artă întrebările estetice sînt otioase, frivole sau, mai politicos, secundare, cu nuanța de neglijabile"[7]. Iar într-un articol în care și-a propus să explice și să justifice lupta lui Flaubert pentru autonomia artei — luptă dusă de celebrul romancier împotriva celor care considerau operele de artă „numai ca documente morale sau istorice" — Zarifopol face constatarea, cu caracter mai general, că „de multe ori pretenții psihologice ori sociologice, în studierea artei, au servit să ascundă frivolitatea sau nepriceperea în materie"[8].

Declarîndu-se împotriva interpretărilor unilaterale, de natură sociologist vulgară și moralizatoare, el insistă asupra necesității de a interpreta opera de artă din punct de vedere estetic. Dar, în focul polemicii, însuși Zarifopol afirmă o concepție estetică *unilaterală*, deoarece el nu reușește să vadă, să reliefeze, valoarea deosebită a conținutului *social* al operei de artă. Paul Zarifopol n-a înțeles că potențele atitudinii estetice pe care o exprimă opera de artă autentică *sporesc*, că rezonanțele umane ale operei se amplifică și *devin cu adevărat viabile* tocmai în măsura în care această atitudine constituie, laolaltă cu conținutul social de idei și sentimente exprimat de creația respectivă, un singur trup, unitar prin natura sa interioară, ce nu poate fi despicat în felii de sine stătătoare fără riscul de a încălca însăși calitatea specifică a artei. Dincolo de obligativitatea de a aprecia arta estetic, Paul Zarifopol consideră că „liber este oricine să întrebuințeze arta cum îi taie capul"[9]. Prețuind cum se cuvine meritele lui Paul Zarifopol, este necesar, totodată, să denunțăm această apreciere, proprie subiectivismului în estetică, care — între cele două războaie mondiale — s-a manifestat din plin, într-o multitudine de variante. Tendința subiectivistă pe care o manifestă concepția despre artă a lui Paul Zarifopol, i-a fost defavorabilă acestuia: criticul literar a emis asupra creației unor mari scriitori cîteva aprecieri regretabile, din care orice urmă a rigurozității științifice dispare. Sînt sentințe nedrepte acelea date unor autori celebri, poate din același snobism pe care el însuși îl repudiază. Ceea ce-l irita pînă la repulsie pe Zarifopol la o serie de mari scriitori, era sentimentul că în operele acestora, conținutul *avînd un puternic ascuțiș social*, nu se mula după concepția lui despre exclusivismul atitudinii estetice, mai mult, un astfel de conținut punea la îndoială unilateralitatea acestui crez. Astfel de aprecieri — deși nu sînt dominante în toate articolele sale — apar cu atît mai reprobabile cu cît Paul Zarifopol elogia în articolul *Literatura onestă* (publicat în *Adevărul literar și artistic din 25 februarie 1934*) *foloasele artistic-educative*" ale romanului polițist și aceasta într-un moment cînd colecția aventurilor de „15 lei" cu care edițiile burgheze inundaseră piața, pervertea gustul tineretului pentru literatură.

Trebuie să ținem seama de faptul că limitele și erorile concepției despre artă a lui Paul Zarifopol pot fi măsurate la dimensiunile reale numai dacă luăm în considerație momentul în care ele s-au făcut simțite. În această perspectivă se ridică întrebarea: constituiau simplificările de natură sociologist-vulgară și moralizatoare — împotriva cărora Zarifopol a îndreptat tăișul lucrărilor sale — pericolul principal în lupta de idei care a avut loc în estetica românească, în perioada dintre cele două războaie mondiale?

Cercetările întreprinse în ultimii ani de către istorici și critici literari din țara noastră converg spre a demonstra — pe drept cuvînt — că dușmanul *cel mai primejdios* al esteticii materialiste în această perioadă (mai ales după anul 1930) l-a constituit ideologia fascistă care a negat la un moment dat, într-o anumită măsură, însuși conceptul „autonomiei esteticului". În cercetarea acestei probleme se impune atenției îndeosebi contribuția valoroasă adusă de Ileana Vrancea în studiul din volumul *Tradiții ale criticii literare marxiste din Romînia 1930—1940* (Editura politică, București, 1962) și în lucrarea *„Cîteva probleme ale istoriei literaturii române dintre cele două războaie mondiale* (Lupta de clasă nr. 11/1962). Fără a uita cercetarea valoroasă întreprinsă de N. Tertulian în studiul *E. Lovinescu sau contradicțiile estetismului* — după părerea noastră încă nu s-a subliniat îndeajuns faptul că autonomismul și estetismul, cu multiplele lor nuanțe, deveniseră între cele două războaie un curent nociv. Estetismul susține pe planul creației artistice orientări ce promovează stări de spirit evazioniste, adeseori morbide, tendințe în care predomină o „complexitate" sufletească sterilă și confuză. Valul estetismului este extrem de dăunător pentru dezvoltarea literaturii și artei deoarece — în numele rafinamentului intelectual, al complexității sufletești — acționează fără zgomot, lent, uneori greu de sesizat, tocmai în sensul izolării artei de viața socială.

De pe pozițiile esteticii marxist-leniniste, promovate într-o serie de reviste progresiste, au fost demascate și stigmatizate constant diverse manifestări ale estetismului. Al. Sahia sublinia străduitor însemnătatea conținutului *social* al artei, necesitatea unor creații care, conținînd, cum spunea Sahia undeva, „maximum de artă", să fie organic legate de lupta clasei muncitoare, de năzuințele maselor de exploatați. „Atîta vreme cît viața este o luptă, atîta vreme cît omenirea întreagă este vrăjmășită în două tabere fundamental adverse, cînd conflictul dintre ele a atins punctul culminant, nu se poate vorbi de artă „pură" fără preocupări sociale, fără atitudini", sublinia Alexandru Sahia în manifestul *Bluzelor albastre*, apărut în primul număr al revistei din 5 iunie 1932). „În asemenea condițiuni, cei ce vor să trișeze spunînd că fac literatură pură, fără interes actual, cu preocupări „eterne" și „abstracte", nu sînt decît reprezentanții în artă ai acelora care sînt mulțumiți cu actuala situație, ai profitorilor". Exagerînd pericolul simplificărilor sociologizante și moralizatoare, Paul Zarifopol a susținut, în critica literară, singularizarea atitudinii estetice, absolutizarea specificului estetic al artei într-un sens tehnicist, ceea ce convenea, firește, concepțiilor autonomiste. A fost necesară, la un moment dat, intervenția lui Garabet Ibrăileanu care — relevînd prestigiul meritat al lui Paul Zarifopol în critica literară — sublinia, totodată, în articolul *Greutățile criticii estetice* (1928) că „dacă nu era dl. Zarifopol, patima estetică poate nu ajungea la o temperatură atît de înaltă"[10]. Și Ibrăileanu accentua: „...neclintiți pe terenul nostru că, fenomen al vieții, legat cu și condiționat de întreaga viață, opera de artă chiar dacă ar putea fi perfect înțeleasă sub aspectul ei tehnic fără ajutorul nici unei alte discipline decît estetica pură, nu poate fi înțeleasă complet fără psihologie, sociologie, biologie, istorie etc. — vom reclama drepturile criticii complete"[11]. Contradictoriu și tributar concepției estetismului și autonomismului în artă, Paul Zarifopol rămîne în critica noastră dintre cele două războaie mondiale o figură interesantă, pe care exegeza istorico-literară se cuvine s-o cerceteze cu atenție.

Gr. Smeu

1. Vezi G. Călinescu, **Paul Zarifopol**, Contemporanul 29 III 1963.
2. Paul Zarifopol, **Despre stil**, Editura Adevărul S.A., București.
3. Paul Zarifopol, **Pentru arta literară**, Fundația pentru literatură și artă, București, 1934, p. 11.
4. **Răspunsul d-lui Paul Zarifopol la întrebările „Adevărului literar"**, Adevărul literar și artistic din 11 aprilie 1926.
5. **Artiști și idei literare române**, Editura Adevărul S.A. 1930, p. 25-26.
6. **Pentru arta literară**, p. 10-11.
7. **Pentru arta literară**, p. 97.
8. **Pentru arta literară**, p. 11.
10. G. Ibrăileanu, **Greutățile criticii estetice** (rubrica Mișcelaneea), Viața Românească, nr. 1/1926, p. 147.
11. Ibidem, p. 144-145.

50 DE ANI DE LA MOARTEA POETULUI

PANAIT CERNA și curentele literare ale timpului său

Vrem să dezbatem în rîndurile de față poziția lui Cerna față de curentele literare ale vremii. Vom căuta astfel să aducem cîteva noi precizări în înțelegerea evoluției poetului, a traiectoriei ideologiei sale literare. Cerna s-a aflat printre colaboratorii revistei „Sămănătorul". A debutat aici (cu poezia „Noapte de vară"), în 1901, cînd la direcția revistei se aflau Vlahuță și Coșbuc, dar a devenit statornicul colaborator al acestei publicații abia în 1904, cînd la conducerea ei era Nicolae Iorga. Ce l-a apropiat pe Panait Cerna de mișcarea sămănătoristă? În anii 1900—1901 numele lui este întîlnit în paginile „Revistei moderne" și ale „Convorbirilor literare", totuși poetul părăsește revistele ce-l găzduiseră cu atîta larghețe, și se orientează spre noua mișcare. Aici au concurat factori de natură deosebită. Mai întîi unii de natură sentimentală. Cînd Panait Cerna se afla pe băncile liceului (1893—1900), tineretul nostru creștea în cultul a doi poeți: Alexandru Vlahuță (în special) și George Coșbuc. Într-o scrisoare din 1913, Cerna mărturisea acest fapt: „unde aș putea găsi mai multă odihnă și mai multă dragoste decît la *poetul tinereții și prietenul visurilor noastre*" (s. n.). Ceea ce mărturisea și Mihail Sadoveanu, în 1919: „Îl iubeam și îl admiram de mult pe Vlahuță. Din copilărie. Pe atunci — acum douăzeci și șapte de ani — tipărea Vlahuță *Viața*... Găseam în această revistă pagini de îndrumare literară și culturală, care mă pasionau" (vezi „Opinia" anul XVI, nr. 3792, 5 decembrie 1919, p. 1).

Cît despre George Coșbuc, amintirile unui coleg de școală ne încredințează că elevul Panait Cerna nutrea o admirație frenetică pentru cel ce scrisese „Balade și Idile". Iar într-o revistă condusă de Coșbuc („Foaia interesantă") publică prima sa poezie, în 1897. Era deci firesc ca Panait Cerna văzînd pe coperta primului număr din „Sămănătorul" numele acelora ce fuseseră maeștrii tinereții sale, să le trimită versurile lui și să părăsească temporar revistele care îl publicaseră pînă atunci. Dar mai era și un alt considerent: dacă poezia lui Cerna începe sub semnul romantismului epigonic, tenebros, dacă în primele sale producții sînt frecvente traduceri și imitații din poeții diferiți de la Lenau la Baudelaire, începem să observăm în jurul anului 1900 o orientare înspre viața țărănimii noastre. Poezia „Triumf" (publicată în 1901) mărturisește această nouă direcție a liricii sale. Nu-i exclus deci ca programul „Sămănătorului" să-l fi atras pe cel care începea să se preocupe, după ce rătăcise în lumile „orientale", de aspecte ale vieții oamenilor pentru care avea să vădească o nedesimțită simpatie în opera sa matură. Dar precipitata plecare a lui Vlahuță și Coșbuc de la conducerea revistei a făcut ca P. Cerna să nu mai continue să publice în paginile revistei (de fapt anii 1902—1903 corespund și cu un moment de criză în creația sa), unde îl vom regăsi în 1904. Acum directorul publicației era Nicolae Iorga, a cărui personalitate îl fascinase, într-o măsură, pe tînărul poet. Ni se par semnificative rîndurile dintr-o scrisoare pe care, în 1907, Panait Cerna o adresează lui Nicolae Iorga: „Din depărtate străinătăți, trimite marelui fiu al neamului cele mai respectuoase și calde urări, unul din cei mulți care i-au cunoscut inima și sfaturile și nu-l uită niciodată. P. Cerna" (vezi „Studii și documente literare, col. VIII, p. 221). Nu-i mai puțin adevărat că pe măsura trecerii timpului entuziasmul poetului față de îndrumările pe care N. Iorga le dădea literaturii s-a mai temperat. O scrisoare din anul 1912 ne mărturisește rezervele pe care Cerna începea să le aibă față de anumite laturi ale activității lui N. Iorga: „Pare-se, că-n literatura noastră n-a mai răsărit nimic mai de seamă... Sterilitate spăimîntătoare — deși se scrie mai mult decît oricînd. De cînd a lansat Iorga acea nefericită formulă, care confundă talentul cu fecunditatea, par-că toată ambiția celor tineri se-ndreaptă spre un singur gînd: să creeze nu ceva intens și viabil, ci cît mai repede și cît mai consumabil". („Studii și documente literare", vol. IX, p. 72). A fost oare Cerna un „sămănătorist"? În adevărata concepție a cuvîntului, *nu*. Dar această alternare de imagini tragice din viața țărănimii noastre (din poeziile „Către pace" sau „Poporul") cu îndemnurile la împăcarea între clasele antagonice, acest sentiment hipertrofiat de iubire socială care apare adeseori ca o unică soluție pentru alinarea durerilor celor mulți, cred că își au sorgintea în ideologia sămănătoristă. Nu avem spațiul pentru a putea dezbate pe larg problema, dar socotim că opera lui Cerna a suferit înrîuririle sămănătorismului, ale cărui ecouri nu s-au stins chiar după ce poetul a părăsit paginile revistei — spre sfîrșitul anului 1906. După o perioadă relativ scurtă de colaborare la „Convorbirile" aflate sub direcția lui Mihai Dragomirescu, Panait Cerna devine un statornic colaborator al „Convorbirilor literare". De aici încolo numele lui apare extrem de rar în paginile celorlalte publicații din țară. Esențial rămîne însă un fapt: Cerna nu a făcut alici concesii pozițiilor estetice ale „Convorbirilor literare". Este interesant, de pildă, faptul că în 1907 Cerna publică în această revistă cele trei sonete cunoscute sub titlul „Zile de durere", în care poetul își arată deschis simpatia pentru țărănime și oprobiul său față de represiunile sîngeroase. Dacă „Floarea darurilor", revista lui N. Iorga, aprecia elogios versurile lui Cerna („Convorbirile literare" au o strălucită poezie a d-lui P. Cerna, în

Panait Cerna într-un grup de prieteni
(Fotografie inedită din fondul Muzeului de istoria a literaturii române)

care schițează anul tragic al răscoalelor" — „Floarea darurilor", vol. II, nr. 27, 30 sept. 1907, p. 432), „Viața românească" își manifestă surprinderea pentru faptul că poezia a apărut în coloanele „Convorbirilor literare": „D. P. Cerna sub titlul „Zile de durere" publică trei emoționante sonete, inspirate din grozăviile răscoalelor și care sună cam ciudat sub boltile acestui templu străvechi al „artei pentru artă" — „Convorbiri literare". Tot aici au văzut lumina tiparului și „Poporul" ca și alte poezii sociale („Lui Lev Tolstoi"). Limitele acestor poezii sînt, așa cum am arătat mai sus, un ecou al ideologiei sămănătoriste. De fapt, în 1913 mai aflăm din scrisorile sale gînduri care ne demonstrează că Cerna nu s-a putut desprinde întru totul de școala literară care îl crescuse. „În actualele împrejurări — îi scria lui Simion Mehedinți — avem nevoie de mai multă dreptate socială, de bune școli normale de învățători și de brațe cît mai multe și mai puternice". Cerna a înțeles mereu nedreptatea, dar rezolvarea contradicțiilor sociale el a văzut-o numai prin prisma ideologiei propagate de Haret, Iorga, Vlahuță. Atunci, care au fost cauzele apropierii lui Cerna de acest „templu străvechi al artei pentru artă?" Faptul i l-au imputat și contemporanii lui, printre care criticul de artă Virgil Cioflec. Răspunsul dat de Cerna este lămuritor pentru calea pe care a ajuns el în paginile „Convorbirilor literare". Era vorba anume de un fapt care deși pare exterior explică totuși motivele ce au îndemnat pe unii scriitori să încredințeze operele lor acestei reviste.

Desigur „Convorbirile literare" încercau să instituie o tutelă asupra fiecărui nou colaborator, să-l folosească „în exclusivitate". Panait Cerna a protestat împotriva acestei tentative și a explicat de ce cîtva timp a trimis lucrările sale numai acestei reviste: „Nu e adevărat că m-au „monopolizat" „Convorbirile literare". E adevărat că e o revistă care-mi vorbește de mărirea trecutului nostru literar și de aceea merită toata veneraținea epigonilor". Dar așa cum ține să precizeze Panait Cerna colaborarea aceasta nu însemna nicidecum că el ajunsese un poet oficial al „Convorbirilor literare". Am văzut mai sus că Cerna își afirma, prin scrisul său, prin acele poezii sociale publicate aici, personalitatea și proprile sale idei, fără a face concesii direcțiilor revistei. Se adăuga însă la toate acestea și o anumită trăsătură a caracterului său: a avut oroare de concurență, de reclamă literară, de moravurile vremii respective: „Dacă scriu la o singură revistă, deocamdată, *explicarea trebuie să o cauți în legăturile morale de care am vorbit mai sus* (s. n.) cît și a antipatici ce o am pentru pribegirea de la o foaie la alta, de la o tabără la alta, ceea ce dă începătorilor ca mine o îngrijitoare, puțin onorabilă tendință de a cerși sufragiile recenzenților de la diferite reviste"[*]. Este o trăsătură a personalității sale despre care ne vorbește și Tudor Arghezi într-un vibrant articol scris cu prilejul morții poetului. „Discret și invizibil, poetul Cerna a evitat cenaclurile, pontifii milei, ai publicațiilor de tiraj, reclama; n-a tras de mînecă și de pulpană pe nimeni, n-a lingușit ziarele...".

Dar pe măsura trecerii timpului, chiar în anii petrecuți departe de patrie, Panait Cerna își manifesta din ce în ce mai mult dorința de a se emancipa de sub tutela spirituală exercitată de Titu Maiorescu: „Știi ce mă preocupă deocamdată mai mult? Să-mi recapăt cît mai curînd deplina libertate sufletească. Aș vrea să mă întorc în țară și să trăiesc numai de pe urma propriei mele munci. Oricîte asigurări aș primi că nu atîrn de nimeni întru nimic, trebuie să mărturisesc că numai gîndul că se așteaptă ceva de la mine, în schimbul sprijinului material ce mi se dă, e o jenă pentru demnitatea mea de om și pentru dezvoltarea mea normală în ale literaturii. Vreau să fiu cu totul liber de astfel de sugestiuni, vreau să scriu numai cînd mi se umple sufletul de lumină sau de lacrimi, vreau să public numai cînd socot eu cu cale" etc. (Scrisoarea datată 3 aprilie 1908, Heidelberg).

Dar cu toate aceste peregrinări Panait Cerna și-a păstrat nealterată dragostea sa pentru cei mulți, pentru poporul român. De aceea mișcarea muncitorească a primit cu căldură versurile sale. Este un fapt care n-a fost evidențiat pînă acum.

Poezia sa s-a bucurat de o caldă și sinceră apreciere din partea publicațiilor socialiste sau cu orientare democratică. Este demn de amintit faptul că la moarea lui, „Facla" tipărea aceste rînduri pline de adevăr: „A iubit cu pasiune țăranul nedreptățit și bătut de nevoi, l-a iubit cu dragoste de frate și a nădăjduit vremuri mai bune, pentru acest frate bun (...). Întreg poporul țării acesteia pare a vorbi prin versurile lui în care se zbate revolta contra unei alcătuiri sociale monstruoase" („Facla" nr. 13, 30 martie 1913, p. 259—2611). În același număr se reproduc cîteva poezii de Panait Cerna printre care „Zile de durere" și „Poporul".

Într-un articol publicat în „Viitorul social" se arată că „poetul a iubit mult poporul, ale cărui dureri le-a simțit, ale cărui idealuri le-a înțeles și ale cărui speranțe le-a cîntat". Unele din versurile sale au fost retipărite de publicațiile muncitorești ale vremii. Ne referim, de pildă, la poezia „Către pace" apărută în „Calendarul Muncii" pe 1914.

Iată cîteva elemente care ne ajută să înțelegem mai clar locul și evoluția lui Panait Cerna în epoca sa.

Valeriu Ripeanu

* Scrisoarea din care a fost comunicată de tov R. Albala.

80 de ani de la nașterea lui Demian Bednîi

POEZIA ȘI MUNCA DE AGITAȚIE REVOLUȚIONARĂ

A existat întotdeauna o modalitate a liricii care în vremea din urmă a căpătat denumirea de „poezie agitatorică". În epoca noastră, epoca revoluțiilor proletare, a triumfului ideilor socialismului, acest gen de poezie capătă o mare importanță și cunoaște o înflorire deosebită.

Demian Bednîi a fost unul dintre poeții care au slăvit cu înflăcărare lupta revoluționară a clasei muncitoare pentru victoria socialismului. Poetul însuși se considera „un modest agitator bolșevic". Și, într-adevăr, lirica lui Bednîi constituie un exemplu elocvent de poezie agitatorică. Mai bine de trei decenii pana poetului Demian Bednîi a slujit revoluția și cuceririle ei. Poezia sa este străbătută, încă dintru început, de patosul luptei revoluționare a celor oropsiți împotriva mizeriei și exploatării. Și sînt puțini poeții la care se poate urmări o evoluție ideologică și artistică atît de dreaptă, pe linia unei conservente ținute revoluționare. Cuvintele au la el, parcă, o încărcătură explozivă și fiecare vers proclamă drepturile sfinte ale celor ce muncesc și chiamă la acțiune hotărîtă pentru cucerirea lor. Întîlnești, în Uniunea Sovietică, oameni, bătrîni acum, care pot să-ți recite poezii învățate cu 40 de ani în urmă. Sînt versuri de-ale lui Demian Bednîi. Unii dintre cei care le recită nici nu știu „de cine sînt". Le-au memorat fiindcă atunci exprimau ceva din simțirea lor, din năzuințele lor. Adeseori, la petreceri, cînd bătrînii devin mai sentimentali ei încep să fredoneze melodiile unor cîntece pe versuri de Demian Bednîi. E aceasta un omagiu emoționant ce se poate aduce unui poet. Versurile, se vede că, au fost cu adevărat contemporane celor care le rostesc, că au trăit în lumea lor, că într-un fel, s-au încadrat în biografia oamenilor.

Poezia lui Demian Bednîi se caracterizează prin simplitate și printr-un ton direct, deschis. „Oare adevărul vrea zorzoane ?" — se întreba odată poetul. Foarte plastic, el, tot pe aceeași linie, se autocaracteriza în poezia „Înainte și tot mai sus" — scrisă în 1924 :

„Plugar modest, deschis la cuget. / Pe negrul meu ogor trudesc. / Ce sîla mi-i de versul buget / În grai căznit și păsăresc ! / // Mi-e dragă forma vie, clară, / Pe struna'ntregului popor, / Calc drum bătătorit, de țară / Și scriu în graiul tuturor. / // Nu-mi plac găselnițele-absurde / Gîndesc și scriu fără'nconjur, / Las vorbe și idei să-mi zburde, / Ca un izvor cu murmur pur". [1])

Demian Bednîi s-a născut la 13 aprilie 1883, în satul Gubovka, gubernia Herson. De la nașterea lui se împlinesc, zilele acestea, 80 de ani. Provenea dintr-o familie de țărani nevoiași. Numele adevărat al poetului este Efim Alexeevici Pridvorov. Pseudonimul Demian Bednîi și l-a luat după numele eroului unei din „fabulele" sale. Dintre scriitorii ruși care au avut o influență sensibilă asupra poeziei lui Bednîi, trebuie menționați în primul rînd Krîlov și Nekrasov. Debutează, în presă, în 1911. În anul 1912 semna deja : Demian Bednîi. Tot în 1912, Bednîi devine membru al partidului condus de Lenin. Activitatea sa literară de pînă la Revoluție se concentrează în jurul a două publicații bolșevice — „Zvezda" și „Pravda". Este emoționant să privești astăzi, după mai bine de 40 de ani, primul număr al „Pravdei", care însemnează la loc de frunte o poezie a lui Demian Bednîi. Începînd cu primul ei număr și pînă în 1945, cînd poetul se stinge din viață, Demian Bednîi va rămîne un statornic colaborator al „Pravdei". Prin simplitatea și prin tonul lor avîntat, agitatoric, prin actualitatea problemelor abordate, poeziile lui Demian Bednîi și-au cîștigat repede o foarte mare popularitate. Ele au atras atenția lui Lenin, care începuse să-l prețuiască pe poet încă dinainte de apariția „Pravdei", din paginile revistei „Zvezda". Într-o scrisoare din mai 1913, Lenin îi scrie lui Gorki : „Ai văzut „Fabulele" lui Demian Bednîi ? Am să ți le trimit dacă nu le-ai văzut încă. Dacă le-ai văzut, scrie-mi cum îți par". Iar într-o altă scrisoare, din același an, către redacția ziarului „Pravda", Lenin îl considera pe D. Bednîi un colaborator talentat al ziarului și cerea ca el să fie înțeles și ajutat fiindcă „aportul lui e serios". O activitate poetică și agitatorică prodigioasă a desfășurat Demian Bednîi în cursul anului revoluționar 1917. Cînd „Pravda" iese din ilegalitate și, la 5 martie 1917, apare primul număr liber al ziarului, acest număr conține, printre alte materiale, și o poezie de Demian Bednîi. În special poemul „Social-hîlbiții" a avut pe atunci un puternic ecou în conștiința cititorilor. În zilele de după Revoluția din Octombrie, Demian Bednîi a scris cunoscuta „Marsilieză comunistă" : „La arme cu toții, să sfărîmăm jugul greu ! / La arme cu elan și credință ! / La moarte sau biruință ! / 'Nainte și mai dîrz ! Mereu !"

Alături de o seamă de fabule remarcabile poetul creează acum și o serie de momente lirice de rară frumusețe : „Unei muncitoare", „Cîntecul lui moș Sofron", „Binecuvîntare", „Munca" etc. Ele au o ținută gravă și patetică.

La toate evenimentele de seamă ce au urmat Revoluției din Octombrie Demian Bednîi a fost părtaș direct. Poezia lui a continuat să se îmbogățească tematic cu noi și noi aspecte din construcția socialismului.

Încrederea nețărmurită a poetului în victoria deplină a socialismului își găsește expresie în poemul „Strada centrală" (1917—1922), una dintre „paginile" antologice ale poeziei sovietice.

În timpul războiului, Demian Bednîi se simte alături de ostașii roșii care luptau eroic împotriva fascismului. „Noi țara ne-o iubim cu-ardoare, / Cu fală și cu foc nestins / Sub cer senin ca și-n viltoare / Îi sîntem veazîn neînvins" („Rusia").

Demian Bednîi a murit la 25 mai 1945, puțin după ce în versuri avîntate slăvise măreața zi a Victoriei.

În lirica sovietică Demian Bednîi este cel care a dat un conținut nou, socialist, poeziei agitatorice, a poeziei-manifest, — poezie dusă pe culmile artistice cele mai înalte de către Vladimir Maiakovski.

Gh. Achițel

1 Traducerea versurilor citate aparține lui Geo Dumitrescu și este conform volumului : Demian Bednîi, „Versuri alese" București Cartea Rusă — 1958.

BODHISATRA — epoca Táng (Muzeul R. P. R. — arta orientală)

TINERET 1963
LA ORDINEA ZILEI: EDUCAȚIA

GLASUL LUCIDITĂȚII

INTERVIUL „LUCEAFĂRULUI"

CU MARIE ROMAIN ROLLAND

DESPRE EDUCAȚIE ȘI UMANISM

O casă veche cu cinci etaje, de pe vremea baronului Haussmann. La parter, o inscripție : „Aici a locuit Romain Rolland..." Din această casă cu înfățișare severă, Marie Romain Rolland, tovarășa de viață a scriitorului — ea însăși scriitoare — continuă să dăruiască lumii cuvîntul marelui umanist, veghind la tipărirea vastei sale corespondențe.

Pe adresa casei din cel de al VI-lea arondisment al Parisului sosesc, de cîtva timp, scrisori din numeroase țări ale lumii. Corespondenții sînt tineri : studenți, elevi, muncitori etc. Scopul acestor misive : informații cu privire la așa-numitul «Centru „Jean-Cristophe"», condus de Marie Romain Rolland.

Despre ce este vorba ? În urmă cu zece ani, „Asociația Prietenilor lui Romain Rolland" a luat inițiativa de a ridica la Vezelay, în Burgundia, pe meleagurile natale ale scriitorului, un „Centru de studii și educație" care să poarte numele cunoscutului erou rollandesc. Centrul este destinat tinerilor prieteni de pretutindeni ai lui Romain Rolland. Construcția lui a început abia în 1960 și a fost terminată în toamna trecută, izbindu-se la tot pasul de greutăți materiale imense. (În fața nepăsării oficialităților, o parte din cheltuieli a fost acoperită prin subscripție publică).

În prezent, «Centrul „Jean-Cristophe"» este aproape terminat. El a și primit, de curînd, primii oaspeți, tineri din Franța, India, R.F.G., R.D.G., Japonia, U.R.S.S., Statele Unite, Costa Rica, Marea Britanie, etc.

Primele întrebări pe care le-am adresat doamnei Marie Romain Rolland au pornit — firesc — de la această inițiativă :

— Care sînt scopurile pe care și le propune Centrul „Jean-Cristophe" ?

— Ideea care stă la baza Centrului este cea preconizată de Romain Rolland : înfrățirea tineretului, apropiere și cunoaștere reciprocă, educație prin intermediul ideilor generoase.

— În anul viitor, 1964, și mai tîrziu, în 1966, se vor împlini, respectiv, două decenii de la moartea lui Romain Rolland și o sută de ani de la nașterea sa. Ce manifestări vor avea loc, cu aceste prilejuri, în cadrul «Centrului „Jean-Cristophe"» ?

— E cam prematur să vorbim despre aceste lucruri... Timpul, însă, nu ne iartă. Iată : vor fi organizate, la Vézelay, numeroase întîlniri internaționale, între tineri din diferite țări, care vor culmina cu o mare reuniune. Fiecare țară în care Romain Rolland are prieteni va putea lua parte, prin mesagerii săi, la această reuniune. Personal, am mai multe idei care ar putea conveni, cred, tuturor prietenilor lui : s-ar putea emite un timbru cu efigia lui Romain Rolland, o stradă dintr-un oraș ar putea primi numele scriitorului ; de asemenea, s-ar putea reedita anumite opere ale sale, s-ar putea amenaja expoziții...

— Și acum, o chestiune de domeniul istoriei literare : Ce ne puteți spune din amintirile dvs., despre legăturile lui Romain Rolland cu Panait Istrati și, în general, Rominia ? Cum s-au răsfrînt ele în opera marelui scriitor ?

— „Nu cunosc Rominia, dar cred că fragmentul din romanul „Inimă vrăjită" în care se vorbește despre țara dvs. a fost scris de Rolland sub înrîurirea legăturilor sale cu Panait Istrati.

— Știați că zilele acestea a apărut, la noi, un volum de Romain Rolland : „Beethoven — Marile epoci creatoare", și ca Editura Tineretului din București pregătește o monografie Romain Rolland ?

— Firește că am fost informată despre toate acestea. Știu că a apărut la București primul volum din „Marile Epoci Creatoare" ; alți eu, cît și editorul Albin Michel, așteptăm să vedem exemplarele. Mai știu, de asemenea, că Buletinul Universității din Paris nr. 61, din noiembrie 1962, a publicat o știre potrivit căreia Editura Tineretului din București pregătește o lucrare monografică despre Romain Rolland. Tuturor acestora le urez mult succes în munca de cercetare istorică și literară pe care o întreprind...

— Un mesaj pentru cititorii „Luceafărului" ?

— Le transmit ceea ce Romain Rolland le-ar fi transmis în asemenea ocazii : „Dragoste, Pace, Progres" !

G. Cuibuș

Aducînd la tribuna O.N.U. propunerea R.P.R. privind promovarea, în rîndurile tineretului, a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a dat expresie înaltelor noastre răspunderi față de soarta tinerei generații și, deci, față de viitorul lumii. Fiindcă planeta noastră, cu viitoarea ei geografie de civilizație și progres, se află de pe acum în palmele generației de mîine. Este punctul de vedere al unei țări socialiste, răspunsul nostru la dilema contemporană a creșterii tineretului, iar soluția românească configurează nu o rezolvare de moment, ci anticipează, cu încredere în rațiune și umanism, drumul spre progresul moral al cetățeanului de mîine al globului.

Neignorînd contradicțiile istorice ale lumii occidentale — și deci rădăcinile sociale, de clasă, ale gravelor deficiențe în ceea ce privește educația tineretului — propunerea românească pornește, totuși, de la îngrijorările legitime și alarma pe care au deșteptat-o, în numeroase cercuri și straturi ale opiniei publice din aceste țări, atît delicvența juvenilă, cît și spiritul profund antisocial în care adesea este format tineretul. Între grupurile de „blousons noirs", între exhibiționiștii twist-ului și ai părului verde, între bandele de criminali minori, între plutoanele „voluntare" de neofasciști, între studenții rasiști care au întins pistolul spre tîmpla lui Meredith, între blazații „noului val" și vandalismul unor „furioși" — și aceasta cuprinzînd doar extremele cele mai violent colorate — există același fir — al unei monstruoase educații egocentrice și antiumane — care provoacă, practic, aceleași rezultate.

Iată de ce, numeroase voci dintre cele mai autorizate au salutat inițiativa românească la O.N.U., considerînd-o drept una dintre cele mai oportune și mai somative chestiuni la ordinea zilei, afectînd însăși conștiința și răspunderea popoarelor.

Pe linia acestor autorizate luări de poziție, sporind greutatea propunerii românești, se înscrie intervenția secretarului general al O.N.U., U Thant, în prelegerea ținută în cadrul Fundației „George Huntington Williams", la Universitatea „John Hopkins" din S.U.A. Oprindu-se asupra măsurilor destinate să promoveze în rîndurile tineretului idealurile de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare", *secretarul general al O.N.U. consideră că* „este necesar să se promoveze aceste idealuri" *cu toate mijloacele de care dispune lumea contemporană, afectînd în acest scop întreg sprijinul necesar :* „Cred că schimburile de vizite ale personalităților de seamă pe tărîm cultural, artistic și sportiv, ale liderilor politici, ale unor intelectuali și poeți eminenți, pot ajuta la crearea unui respect reciproc și la o mai mare înțelegere."

În purificarea atmosferei internaționale, în alungarea norilor vestitori de furtună, în descongestionarea eterului de undele otrăvitoare ale unor emisiuni, în curățirea trivialității, minciunii și urii, din presă și carte — în toate acestea trebuie să se reflecte grija și răspunderea pentru educația „celor douăzeci de ani" ai planetei. Este tocmai sensul comentariilor lui U Thant, în cadrul aceleași conferințe : „În promovarea înțelegerii internaționale, ziarele și revistele, radio-ul și televiziunea, precum și alte mijloace de comunicare în masă, pot fi de neprețuit ajutor. Mijloacele de comunicare internațională au ajuns acum la o extindere de neconceput în urmă cu o generație. Totuși, nu pot aprecia că aceste mijloace au jucat un rol la fel de însemnat, pe măsura răspunderii și importanței lor, în promovarea unei mai bune înțelegeri internaționale".

De la înălțimea responsabilităților cu care a fost investit, secretarul general al O.N.U. nu putea să nu considere cu gravitate problema educației generației tinere, ca fiind una dintre problemele legate intim de soarta păcii : „Una dintre marile sarcini ale educației în lumea întreagă este de a forma tineretul în spiritul păcii, dat fiind că în chestiunea păcii nici un om de bună credință nu poate fi neutru".

Aceeași idee — relația „tinerețe-pace", asigurarea viitorului pașnic al lumii printr-o justă orientare a tineretului — o exprimă și diplomata cubaneză M. Grinan : „O declarație în această problemă *(a inițiativei românești la O.N.U., n.n.)* va completa de o manieră corespunzătoare un eventual acord asupra dezarmării generale..."

Propunerea noastră a întrunit și întrunește astfel, zi de zi, glasurile de adeziune ale tuturor oamenilor în care vibrează conștiința răspunderii. Nevoite să recunoască importanța, oportunitatea și justețea propunerii noastre, o seamă de publicații burgheze, de pe diferite meridiane, îi consacră articole și comentarii pătrunse de același spirit de considerare acută. De curînd, influentul ziar burghez „Elefteria", care apare la Atena, a înserat, sub semnătura publicistei Thalia N. Koriva, un amplu articol intitulat „Tineretul și pacea" *și avînd semnificativul subtitlu :* „Educația trebuie să contribuie la colaborarea internațională". *Salutînd inițiativa românească la O.N.U. ca pe un „mesaj", „aducător de speranțe pentru anul 1963, cunoscuta publicistă subliniază cu căldură :* „Propunerea românească prezentată la O.N.U. acționează în cadrul necesității constante de a se transmite în rîndurile tineretului idealurile de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare". *Dezvoltînd conținutul Declarației noastre, transformate în document al O.N.U., și însoțind-o de numeroase argumente care să-i întărească aportul, autoarea își îndreaptă ascuțișul criticii împotriva acelor forțe ostile păcii și, prin aceasta, tineretii și umanismului :* „Din păcate, diferite organizații sociale și de stat susțin ura și intransigența... Modul în care va fi posibilă fructificarea ideilor prieteniei — idei care să se bucure de ecou în rîndurile tineretului — e poate fi lesne de găsit dacă acei care conduc popoarele vor crede în aceste idei și vor dori să le traducă în practică"... *Și în continuare :* „Dacă statele vor sprijini tendința de prietenie a tineretului, impusă de cerințele istorico-sociale ale secolului nostru, atunci scopurile spre care tind cele șase puncte proclamate de O.N.U. *(propunerea românească, n.n.)* se vor afla pe calea succesului. Propunerea R.P. Române constituie o dovadă a curentului de destindere și a fost sprijinită de toate națiunile ca un început încurajator". *Și ca o concluzie :* „Tînăra generație este pătrunsă de dorința de a trăi viitorul fără teamă... pentru a-și îndeplini datoriile ce-i revin în fața lumii".

Este și concluzia noastră. Și este o dovadă în plus că sensul generos și nobil al inițiativei românești la O.N.U. trezește pretutindeni glasul lucidității, al rațiunii și al răspunderii.

Ilie Purcaru

CONTROL LA GHIOZDANE

A compara ghiozdanul din spatele școlarului cu o ranită de război în devenire, ar fi inadmisibil astăzi mai ales pentru imaginația unui tată de copii dintr-un oraș ca Dusseldorf, unde amintirea tragică a victimelor celor două războaie poate fi citită de fiecare locuitor în partea în fotografiile sale de familie. Totuși, la Dusseldorf, tăindu-se un control la ghiozdanele a 2.000 de școlari, au fost găsite peste 19.000 de broșuri cu literatura dinamitarda. În medie cîte 9 de fiecare elev : alogiul războiului alături de abecedarele cu hărțile lumii. „Nouăsprezece mii de cărți cu literatură dăunătoare" spune ziarul **Reinischer Post.** În afară de educația gustului pentru incendii și distrugere, nu se face rabat în cele 19.000 de broșuri decît educației sentimentale prin pornografie. Bibliografia de ghiozdan a școlarului e completată în Germania occidentală cu publicații pornografice de specialitate, în număr de 332 de titluri, vîndute la preț ales, ca franzela. Pentru tinerii cărora mai inițiați, furnizorii acordă ca literatură de perfecționare cărți fasciste cu circulație curentă, cum ar fi volumul „Armatele S.S. în acțiune" care conține următoarele sfaturi : „Războiul e o aventură minunată... Plăcerea vine în momentul distrugerii... Războiul e un sport... El e o artă pe care omul trebuie s-o învețe cu răbdare". Ce poate deveni pentru școlar un manual de geografie cu harta lumii deschisă printre asemenea broșuri, cărți și reviste, poate să fi reflectat părinții din Düsseldorf și din alte orașe ale Germaniei occidentale. Mai ales cînd manualele de geografie și istorie colaborează pe undeva cu broșurile, cărțile și revistele amintite. (Dar să nu deschidem un manual școlar din Germania occidentală, ci unul dintr-un ghiozdan italian : „Portugalia e o țară democratică" se spune, într-un manual care circulă și la Roma și la Napoli și la Milano. E adevărat că nu mulți dintre bravii învățători italieni cred în prietenia frațernă a lui Salazar pentru Angola. Dar școlarul nu are biografia învățătorului, el judecă prin litera manualului, care numește Rezistența italiană din timpul fascismului, „gherilă fratricidă", iar printre meritele războiului lui Mussolini consemnează „cucerirea imperiului Etiopiei" !) Întorcîndu-ne la ghiozdanele din Düsseldorf, nu avem nevoie să imaginăm evoluția unui școlar educat în felul menționat mai sus, din moment ce în acest oraș a făcut vîlvă, de curînd, aventura adolescentului Dietmar P. I a înlocuit repede — și în mod firesc — cureluș ghiozdanului cu cureaua pușcii și a diagonalei, iar drept semn că literatura beligenă din ghiozdan l-a maturizat, s-a pus pe brat o banderolă cu svastică, iar pe cap un coif de oțel. Era un viteaz de jure : deși nu comisese încă o crimă de război (neavînd la îndemînă un război), s-a „conferit anticipat", într-o ceremonie sihastră, două decorații, „Crucea pentru meritele de război" și „Ordinul pentru apărarea antiaeriană". Îi trebuia, totuși, ceva și de facto : și, chiar Dietmar a ieșit în stradă și a tras un glonte într-un soldat britanic ! Șeibatrul instanței judecătorești n-a găsit la Dietmar nici o afecțiune cerebrală", scrie ziarul „Die Andere Zeitung", și diagnosticul a fost : „Dietmar obișnuia să citească broșuri multicolore despre războaie și soldați". Era, deci, un om de ideal. Literatura de ghiozdan de genul celei remarcate la Düsseldorf a fost semnalată și la Paris și drept ceva mai rafinată, fiind și la nivel de învățămînt superior : Jean Cau spune, cu inteligența sa franceză : „...tineretul nu e în pericol de a imprima ritmul roc-ului și al twist-ului numai corpului, dar și ideilor... ideile twist-ează la Sorbona, la Politehnică și la Școala Normală Superioară".

După cum se vede, controlul asupra armamentelor clasice și atomice în lumea occidentală, dacă ar fi efectuat, ar trebui însoțit și de un control sever și plin de răspundere asupra ghiozdanelor, de la școala elementară pînă la doctoratul de universitate.

Ștefan Bănulescu

„CINE PERVERTEȘTE SUFLETUL TÎNĂR AL AMERICII ?"

„Cine pervertește sufletul tînăr al Americii ?" — ne întrebăm la rîndu-ne, deși întrebarea, formulată nu demult de Lloyd Jones, redactorul șef al ziarului „Tribune" din Oklahoma, rămîne un țipăt îngrijorat dar confuz.

Cine pervertește sufletul tînăr al Americii ?

„Cum stăm noi ?" — ne invită domnia-sa, să deschidem împreună ochii asupra acestei chestiuni dureroase. Și rezolut : „Să analizăm împreună, ladies and gentlemen, această problemă"...

O generație crește, ca și o specie de studiu într-un laborator, în bulionul unei culturi. În afara băncilor de școală sau de colegii, precar frecventate după înseși recunoașterile oficiale — și cu totul insuficiente, după aceleași recunoașteri — actuala generație tînără a Americii beneficiază, totuși, de luxul unui complex de factori culturali, favorizați de succesele strălucite ale tehnicii secolului, factori care nu pot să nu lase în celula nervoasă a omului tînăr urme care să modifice însuși profilul moral al unei generații. Radio, televiziune, teatru, fotografie, cinematograf, expoziție de artă, cartea în uriașe tiraje de masă, tot ceea ce poate capta cele cinci simțuri, pînă la instinct, se conjugă în ofensiva de a subjuga și dresa acest tineret, ducînd la ceea ce domnul Lloyd Jones numește „decăderea nivelului moral" al Americii.

Dar să-i dăm mai bine cuvîntul :

„Criminalitatea juvenilă crește sub ochii noștri. Zeci de mii de tineri absolvenți ai școlilor noastre medii se bîlbîie atunci cînd citesc, și nu pot să scrie două cuvinte..." (Sărmane Whitman, interzis nu prin școală, ci prin înseși gratiile analfabetismului !). Dar să urmăm analiza d-lui Lloyd Jones : „Din moment ce am disprețuit disciplina în problema educației, a fost logic din partea noastră să răsturnăm disciplina și în artă". Consecințele răsturnării acestei „discipline" în artă se răstrîng, bineînțeles, tot în domeniul educației, iar cei cinci tineri din Massachussetts condamnați recent pentru spargeri și jaf au avut la tribunal „circumstanțe atenuante" în incitarea la crimă făcută prin mijlocirea peliculei de cinema. „Încearcă oare cineva să nege că filmele noastre sînt mai decadente decît oricînd ?" — se întreabă patetic publicistul american. Iar noi îl aprobăm : Nu, domnule Lloyd Jones, nu e nimeni pe cele cinci continente — chiar în rîndurile agenților reclamei stipendiați de Hollywood — care să nege afirmația dvs., și am putea adăuga la ea un potop de dosare de tribunal, aflate și la Tokio, și la Bonn, și la Madrid, și la Melbourne, și la Roma, și la Paris, ai căror autori morali sînt semnați pe genericele filmelor produse la dvs.

„Nu a sosit oare timpul să recunoaștem deschis că aceasta e o goană a Hollywood-ului după dolari, și nimic mai mult ?" Vi se poate răspunde : Dar e limpede de cîteva decenii ! Iar dacă pentru dvs. abia azi a devenit clar, este fiindcă această instituție a pervertirii, înfășurînd în tentaculele ei de celuloid cîteva continente, sugrumă și inocența propriului dvs., copil.

„Cît vom mai putea tăcea încă ?" Vă răspundem : de ce să tăceți ? Spuneți, în fine, lucruri de bun simț. Aveți cuvîntul :

„La televizor, în sufragerie și chiar în camera copiilor, curge un șuvoi de transmisiuni care propagă cinismul, sadismul, violența, în care copiii noștri sînt pur și simplu înecați". Vă alarmați, desigur, fiind vorba despre copiii dvs. Ar fi simplu să suprimați televizorul. Dar se pot oare suprima, la alarma unui biet părinte neputincios, cele cîteva zeci de companii de televiziune din America la care mulți dintre colegii dvs., de asemenea, părinți grijulii, au, desigur, o respectabilă participație ?

„Nepoții de azi ai acelor copii care cîndva vărsau lacrimi la moartea unei fetițe din poveste se consideră acum înșelați dacă la televizor cineva nu este ciopîrțit, nu se vede un incendiu, sau dacă nu există cel puțin un viol". Desigur, idilica predică literară de la școala de duminică, înțeleaptă și cuminte ca un purgativ, nu mai e pe gustul precoce al copiilor de grădiniță, cărora li se recomandă, în aceleași emisiuni, coktail de lapte cu whisky.

„Dar literatura noastră ?" Să vă ascultăm, de vreme ce din literatura americană sînt excluși nu o dată, ca factori educativi, și Mark Twain, și Hemingway, și Faulkner : „Nici în acest domeniu situația nu se prezintă mai bine... Amatorii de îmbogățire rapidă au reușit pesemne să convingă tribunalele noastre că nu există nici o diferență între privirea pozelor pornografice și lecțiile pe teme morale". Și mai departe : „Don Maxwell de la „Tribune" din Chicago a propus nu de mult secții literare a ziarului sau să nu mai publice reclame privind literatura amorală. Criticii și editorii l-au acuzat de falsificare. Eu aș fi vrut să pun o întrebare întrucîtva generală : Cine falsifică sufletul Americii ?"

E o întrebare care rămîne, la dvs., fără răspuns. E strigătul neputincios și alarmat al unui om — și sînt mulți ca el în America — în fața cancerului social care și-a declarat vizibil melastazele chiar în familie. Există un răspuns la toate aceste îngrijorări și alarme, dar nu-l putem propune domnului Lloyd Jones și nici celorlalți domni îngrijorați — nu din sfială față de aceste treburi de familie, ci fiindcă un asemenea răspuns se adresează unei alte Americi. Cum nu ne putem însinua — și nu ne convine rolul — în calitate de bonă sau pedagog pe lîngă această „generație pierdută", semnalăm din nou gravitatea acestei probleme, reluată mereu în discuție nu numai în presa occidentală, dar și în toate forurile internaționale care se ocupă cu problemele educației.

Paul Anghel

REDACȚIA și B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.36.51 ; ADMINISTRAȚIA : Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 18.63.99 ; Abonamente : 9 lei — 3 luni ; 18 lei — 6 luni ; 36 lei — un an ; Tiparul : Combinatul poligrafic Casa Scînteii